

R. 25 40
B. a

CELSUS

SOCIETAS

DEI
Pietate, Doctrina, & Virtute
multiplici.

Authoꝛ R. ANDREA MESSINGHO,
Luc. 1. 1. Societatis, Regio
Comptator, Supremi, & A. dei
Senatus, Cap. 1. & alius, Salutaris
Theologiae, & belasticae Praefatae ac
Sacrae Scripturae Interpretationis
Nunc primum prodit in lucem

Sumptibus HORATII BODISII
& GEORGII REMEII

DC. LXXII.
Cum Approbatione Doct. & P. A. S. I. r.

R. 2574 B. a

CRISIS

PRO

SOCIETATIS

Dei I. I. S. V. & S. C. G. M. P.
se 1773 a. 1773

Pietate, Doctrina, & Fructu
multiplici.

Authore R. P. ANDREA MENDO,
Lucronensi, è *Societate Iesu*, *Regio*
Concionatore, *Supremi Sanctæ Fidei*
Senatus Censore, & *olim Salmantica*
Theologiæ Scholasticæ Professore, ac
Sacræ Scripturæ Interprete.

Nunc primùm prodit in lucem.

L V G D V N I,
Sumptibus HORATII BOISSAT
& GEORGII REMEIS.

M. DC. LXVI.

Cum Approb. Doct. & Perm. Super.

ILLVSTRISSIMO DOMINO
DON ALVARO
DE BENAVIDES
ET BAZAN,

Equiti, & Commendatario Iacobæo ; Regis Hispaniarum à Consiliis in Supremo Indiarum Senatu ; olim in Maiori Salmantino Collegio Conchenfi togato, ac in eadem Academia Primario Iuris Canonici Moderatori.

FAVEBIS (Illustrissime Dynasta) *Opusculo, qui iam diu, Authorem beneficiis ob-
erasti. Favebis Societati Iesu, cui li-
bellus*

Epistola

bellus militat ; cum ei ab incurabilis additus semper genio gratissimo indulseris. Id ad operis suffecerit commendationem ; Ad Tuam vera nulla pagina sufficiet. Ab Excellentissima Domino Comitum de Santistevan ortus, qui maior à Natalibus esse nequibas, maximum te indole, ingenio, animo, scientiisque reddidisti. Obstupuit Te Salmantica Iuris utriusque studiosum, mox Professorcm, deinde plures Cathedras moderantem. Mirabatur te in suggestu in litterariis certaminibus Patrum, in subselliis tela argumentorum contorquentem ; in extemporaneis Repetitionibus usque ad miraculum declamantem. Ad Senatus Regios inde evocatus, totam de Te conceptam spem adimplesti ; litigantium turba nunquam difficilis : aditu facilis : in iudiciis prudens : in sententiis proferendis equam semper trutinæ lancem retinens

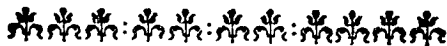
Dedicatoria.

retinens: in cunctis Tu ipse. Nec enim aliud sublimius poterit excogitari. Non patitur brevis operis brevior Epistola in tua debita encomia laxari. Licebit aliquando. Interim vive & vale. Martiri die 13. Januarij, anno 1666.

Vestræ Dominationis

Obsequentissimus ex animo,

ANDREAS MENDO.

LECTORI.

LN statera Opinionum Benignarum in controuersis moralibus, quam nuper in lucem edidi, pro re nata Crisim hanc ad calcem præfixi; Eam tamen plures breuiori volumine cingi, auidè optarunt, vt frequentius præ manibus haberetur. Annuere votis decreui, & eam seorsim excudi permisi. Candidis animis, sinceris mentibus, iustisque veritatis ac pietatis æstimatoribus, erit opusculum non ingratum. Id mihi solatio est, non posse me ab vlllo obiurgari, cùm ea omnia, quæ in eo afferuntur, ab aliis, & quidem non è Societate Iesu, fuerint pronuntiatæ, aduersus quos, nullus, credo, inuehitentabit.

Ad

Ad R. Adm. Patrem
ANDREAM MENDO

LVCRONIENSEM,
E' SOC. IESV,

Regium Concionatorem, Supremi Sanctæ Fidei Senatus Censorem, & olim Salmanticæ Theologiæ Scholasticæ Professore, ac S. Scripturæ Interpretem.

ANAGRAMMA.

ANDREAS MENDO.
ARDENS DO MEA.

EPIGRAMMA.

*Ne videar Sociis ingratus, cerne laborem?
Nam Matri haud ARDENS? DO MEA
Scripta mee.*

Ab humillimo & obsequentissimo seruo,
ANDREA NOEL, *Correct. Lib.*

Facultas R.P. Antonij de Ibarra Prouincialis Societ. Iesu in Prouincia Castellana.

EGO Antonius de Ibarra Prouincialis Societatis Iesu in Castellana Prouincia, potestate ad id mihi facta à Reuerendo admodum Patre nostro Golvvino Nickel Præposito Generali, facultatem facio, vt Tomus, qui inscribitur *Særa Benignarum Opinionum, cum Crisi pro Societatis Iesu pietate, doctrina, & fructu multiplici*, à Patre Andrea Mendo nostræ Societatis Theologiæ Professore compositus, & eiusdem Societatis grauium, doctorumque hominum iudicio approbatus, typis mandetur. In quorum fidem has litteras manu nostra subscriptas, & sigillo nostro munitas dedimus. In Collegio nostræ Societatis Salmanticensi, die secunda Aprilis 1660.

Locus Sigilli.

ANTONIUS DE IBARRA.

Licentia del Ordinario Salmant.

NOs los Prouisores y Vicarios Generales desta Ciudad de Salamanca

y

y de su obispado Sede Episcopali Vacante, &c. por la presente, por lo que nos tota os damos licencia para que se pueda Imprimir, vn Libro intitulado *Statera Opinionum Benignarum in controuersis Moralibus, cum Crisi pro Societatis Iesu pietate, doctrina, & fructu multiplici*, compuesto per el Padre Andres Mendo de la Cõpañia de Iesus, Rector del Colegio de Irlandeses, de la Vniuersidad desta dicha Ciudad, que ante nos presetò con las Licençias necessarias de su Religio atento de la Césura del R.P. Maestro Fray Luis Tineo de Morales, Abbad del Colegio de San Norberto del Orden de Premostratenses desta dicha Ciudad, consta no tiene cosa contraria a nuestra santa Fé Catholica, y buenas Costumbres dada en la Ciudad de Salamanca a ocho. Dias del mes de Julio, de mil y seis cientos y cinquenta y nueue. PORPOZO.

El Doctor, D. LVIS DE SALZEDO.

Por mandado de los Señores Reuifores sede vacante.

BATOLOME' FERNANDEZ MONTOSO.

Prini

Privilegium Regium.

Gaudet Author duobus Regiis privilegiis; altero, vt hoc Opus excidatur; altero, vt extra Regna Hispaniarum, typis mandetur, vt ex eisdem constat.

Approbationes Doctórum.

Librum cui titulus est *Crisis de Societatis Iesu pietate, doctrina, & fructu multiplici*; Perlegi Ego infra scriptus facultatis Parisiensis Doctó Theologus, nihilque in eo deprehendi quod non sit Fidei Catholice, ac bonis moribus consonum. Datum Lugduni 25. Februarij 1665.

MOREL.

Liber cuius titulus est *Crisis de Societati Iesu pietate, doctrina & fructu multiplici*; nihil contra fidem, nec contra bonos mores habet, sed Patrum tantæ Societatis pietatis, & doctrina fidem ipsam in vniuerso Christianorum orbe stabilientium, ipsorumque mores constituentium, summa testimonia continet. Vt ergo Orbi ipsi cui prodest Societas notus sit resp. à liber, cum impressione publicari debere existimabam Ego Doctó Sorbonicus, Ecclesie Lugdunensis Theologus. Lugduni, die 20. Ianuarij 1666.

ARROY.

Consensus Vice-Procuratoris Regij.

Vlris Doctórum Sorbonicorum Approbationibus; non intercedo Regis causa, ne liber cui titulus est *Crisis de Societatis Iesu pietate, doctrina, & fructu multiplici*, imprimatur ab HORATIO BOISSAT & GEORGIO REMÈVS, huius Ciuitatis Bibliopolis cum prohibitionibus in tali casu requisitis, & fieri solitis. Datum Lugduni, die 25. Ianuarij 1666.

BOLLIOU & MERMET.

Fiat iuxta Consensum Vice-Procuratoris Regij, die 25. Ianuarij 1666.

DE SEVE.

INDEX

INDEX

Paragraphorum huius opusculi.

Numerus Paginam indicat.

RISIS de Societatis Iesu pietate, doctrina, & fructu multiplici.

pag. I.

S. I. Ratio *Crisis* & *Scopus*, ib.

2. *Quinam elapsi temporis impugnaverint Societatem Iesu, eiusque viros, & quas ob causas?* 3
3. *Iudicium & existimatio summorum Pontificum de Societate Iesu, ac de eius pietate, fructu & doctrina.* 5
4. *Iudicium & existimatio Conciliorum, & Cardinalium S. R. E. de Societate Iesu, eiusque Religiosis.* 25
5. *Iudicium & testimonia Antistitum circa Societatem Iesu, eiusque Religiosos, & doctrinam,* 32
6. *Iudicium, existimatio, & testimonia Imperatorum, Regum, & Dynastarum de Societate Iesu, eiusque pietate, fructu, & doctrina.* 41

7. *Iudi*

7. *Judicium, & existimatio Regnorum, Academiarum, Sacrarumque Religionum de Societate Iesu, eiusque viris.* 52
8. *Judicium, & testimonia virorum è Sacris Religionibus eminentium de Societatis Iesu pietate, doctrina & fructu.* 58
9. *Aliorum ex Sacris Ordinibus præstantium virorum iudicium, & testimonia de Societate Iesu, eiusque pietate, doctrina & fructu.* 69
10. *Scriptorum extra Sacros Ordines iudicium, & testimonia de Societate Iesu, eiusque pietate, doctrina & fructu.* 86
11. *Aliorum Scriptorum iudicium, & testimonia de Societatis Iesu pietate, doctrina, & fructu.* 103
12. *Quid circa Societatem Iesu, eiusque pietatem, doctrinam & fructum senserint, & experti fuerint viri, & fœmina sanctitate, aut virtute insignes?* 116
13. *Quid de Societate Iesu senserit & scripserit: acta Theresia à Iesu, ac quantum in spiritu & in Fundatione acrisui Ordinis ab illa fuerit adiuta?* 130
- §. vlt. *App. Iudicium diuersorum, quæ superius suis locis non sunt præfixa, de Societate Iesu pietate, doctrina & fructu.* 151

CRISIS

DE SOCIETATIS IESV
pietate, doctrina, & fructu
multiplici.

§. I.

Ratio Crisis, & Scopus.

TIMIDE, & auarè hoc argumenti genus à paucis aliquibus fuit susceptum, rubore compressis, nè cum magna dicerent. suam modestiam offenderent? Verùm aliquando præstat, vocalem esse: quippè æternum, pertinaxque silentium signum est diffidentia non modestia ratio, quia non minus periculi est, semper tacuisse, quàm

A numquam.

numquam. Modestix non prætergrediar terminos, cum ore extero, & alieno Societatem Iesu commendare parauerim; & quæ alij extra Societatem ipsam (nihil enim afferam, quod aliquis ex illa in ipsius commendationem scripserit) erga illam encomia iusta protulerunt, quod exactè referantur; nulli erit odiosum. Ergo hæc accedat statera, in qua librentur momenta, quæ vnus, vel alius contra Societatis homines parauit, & simul ea, quæ militant pro ipsa Societate. Conster omnibus, quàm debilia, nulliusque sint illa ponderis: & quàm graue, ac solidum pondus ista contineant. In nullum inuehor: nec hostes vllos agnosco, imò nec credo. Sincerè ago: veritati studeo: neminem offendere, vel leuiusculè, est in animo. Liceat filio matri honorem deferre, quem potest. Aliqua huc spectantia intertextuit suo operi Paulus Leonardus in responsione ad expostulationes contra scientiam mediam; Nos multò plura addemus, nec quidquam disputabimus, sed sincerè testimonia & verba ab alijs prolata referemus. Laudent vniuersi Dominum, qui suæ Ecclesiæ prouidit Societatis Religionem, ex qua tam vberes fructus percipit Christianus orbis; anhelètque Nostrorum ventura posteritas ad ea eximia opera, & decora, quibus adhuc Societas Iesu, Deo fauente, illustratur. Hic præcipuus est Crisis scopus: hæc ratio.

§. II.

Quinam elapsis temporibus impugnaverint Societatem Iesu, eiusque viros & quas ob causas?

1. **E**Xponat id summus Pontifex Pius IV. *in Litteris datis ad Imperatorem Maximilianum*, sic asserens. [Ad aures nostras peruenit, extitisse nonnullos, qui diuini timoris immemores, & conscientix suæ negligentes, inuidia scilicèt, & prauis quibusdam studiis obcæcati, Libellos quosdam contumeliis, probris, & maledictis plenos disseminauerunt aduersùs Ordinem Societatis Iesu. Sanè molestè tulimus, lædi famam, & violari existimationem eius Ordinis, cuius tam multa, & tam insignia constant erga Religionem Catholicam officia, & merita. Qua in re non modò eis iniuriam fieri putauimus, sed id agi intelleximus, vt pia opera quæ per eos in diuersis Orbis terrarum partibus effici consueuerunt, talibus calumnijs impediuntur.] A Pontifice declaratur amarus zelus infectandi Societatem: Eius multa, & insignia merita erga Religionem Catholicam extolluntur: & impediri per calumnias opera pia, molestè ab eodem fertur.

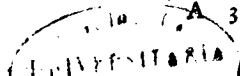
2. Fr. Laurentius Surius *in compendio historiali, ad annum Christi 1540. hæc habet.* [Nihilominus

minùs non defunt pio huic instituto multi neutiquam probandi calumniatores, & obre-
ctatores ex his præsertim, qui se Euangelicos
dici, quàm Euangelicos præstare malunt. Vi-
dent enim suis conatibus in dies magis, &
magis ab huius Instituti viris obuiam iri. Vi-
dent multos de suo grege detractos ad ouile
Christi reduci. Vident non paucos Catholi-
cos, Superioris vitæ impuritate, & fœdita-
te damnata, redire ad studium puritatis, & in-
nocentiæ. Vident denique, non solum vitæ
integritate, sed etiam multiplici & rara eru-
ditione pleròque huius Societatis adeo in-
structos, vt quod aliqui impotenter, & petu-
lanter nimis in Clero nostro facere solent,
mores illorum nisi planè impudenter esse
velint, carpere, neque vllum doctrinæ ge-
nus in plerisque desiderare queant. Hinc
plusquàm Vaticanum eorum in hanc Socie-
tatem odium. Hinc illa comitia, probræque
iactandi sæua libido; quòd cum reuera mores
reprehendere non possent, in Societatis
nomen petulanter incurrunt, modò Ieluzi-
tas, modò prima syllaba detracta Suitas, in
primis autem Iesuvvider Germanicè, tan-
quam Iesu aduersarios vocant, sæpius etiam
atros equites, quòd plerique omnes pulla ve-
ste vtantur. Quasi verò eiusmodi cauilla quid-
quam noceant laudatissimæ Societatis Patri-
bus, & non potiùs sectariorum petulantiam
declarent.] Scribat Surius contra Martinistas,
Hugonistas, & alios eius æui sectarios. In-
signis

signis Societatis Iesu laus, adèd inuisam, &
odiosam esse hæreticis, & gloriôsæ causæ, ob
quas id odium, & maleuolentia apud illos in-
ualefcunt.

3. Paulus Ant. de Iarsia, S. Theol. Doc. Ab-
bas Sanct. Ant. Cuperfan. in eximio ac nouo
Tractatu de nudinis ubi. 2. c. 5. n. 1. hoc de So-
cietate profert testimonium. [Verum enim
verò quidquid Iesuitis Principes dederint,
iure id optimo eis debitum videtur. Iuuen-
tutem enim instituunt, mores hominum for-
mant, & sexcenta Republicæ bona parant.
Artes, Philosophiam, Theologiam, cœterâs-
que scientias non illustrarunt modò; sed cun-
ctis faciles, auisq; reddidere. Ipsi quidem
nundinas Christiano orbi virtutibus, ac litte-
ris refertas quotidie indicunt, & maximum
inde morum, & mentis lucrum reportasse
gaudent; ita vt Societatem animorum dixeris
emporium.]

4. Benedictus Moreius in historia de Pseu-
do Catholico Confessionis Augustana factò Neo-
phyto, pag. 17. sic fatur hæreticos; [Hos Pa-
pistissimos appellatis. De his ille vester perpe-
tuò afflictus, dubius, miserabilis Philippus
gemebat, Heu, quid facimus? mundus est
plenus Iesuitarum; remorantur cursum Euan-
gelij pessimi Iesuitæ; nè vnus esset reliquus,
Papistæ in Germania, si istos rabulas Cacodæ-
mon non intrussisset odiosissimè.] Dolent hæ-
retici, à Religiosis Societatis sua pessima do-
gmata retardari; Quasi additissimos Sedi

6 *Crisis de Societate Iesu*, §. II.

Apostolicæ, non solum Papiſtæ, sed Papiſtiſſimos nuncupât; Philippus Melancthon gemit dâna suæ peruerſæ ſectæ ab illis nſiſta.

5. Cardinalis Vuilhelmus Alanus in *Apologia pro Societate Iesu contra Elifabethæ Regina Angliæ edictum*, c. 6. sic ait; [Horum virorum ordo quidem, & ratio viuendi noua est, sed fides, & doctrina eadem planè quam Patres antiqui, & Ecclesia vniuersa habuit semper, & colit modò. Patiuntur odia, & hæreticorum indignationes, quod D. Hieronymus loco summæ gloriæ ducebat. Nam Sancti illi viri, qui à Deo olim, ad congregiendum cum hæreticis, excitati fuerunt, tam hostibus odio erant, quàm isti modò à Deo, ad Lutheri, Caluini & reliquarum pestium ruinas reparandum, ad nos missi.] Eminentissimus Cardinalis pares reddit Societatis Religiosos in odio, quod ab hæreticis sustinent, antiquis Sanctis Patribus qui cum prioribus hæreticis decertarunt; reparatorésque nuncupat rui-garum, quas Lutherus, Caluinus, & reliqui hæretici in orbem inuexerunt.

6. Franciscus Montanus in *Apologia de Nouariobus* in diem sic insiſtit. [Odio prosequantur omnes veri nominis Catholicos, magisque adhuc Religiosos, sed præ cæteris omnibus Iesuitas. Hinc omnes suas disputationes, omnes chartas, omnia veneni genera, omnia fulmina, & tonitruum in Iesuitas effundunt; potiori temporis parte inducias faciunt cum cæteris Familiis Ecclesiæ Dei: cum
ista

Crisis de Societate Iesu, §. II. 7

ista nunquam. Doctrinam Ecclesiæ Catholiciæ non ampliùs vocant nomine suo doctrinam Iesuiticam. Iesuitæ meta sunt, & scopus, ad quem hæretici omnem furoris impetum destinant, in quibus totis ipsam quoque Ecclesiam toto mundo diffusam expugnare, vel certè oppugnare velle videntur. Causa illius odij, quia Iesuitæ, & hæretici ex diametro opponuntur.] Religiosi Societatis scopus sunt furoris hæretici, & hi pro eodem habent doctrinam Catholicam, & doctrinam Societatis, ipsis ex diametro oppositam. Petrus Steuartius Academia Ingolſtadiensis Rector, & Procancellarius in *Apolog. pro Soc. Iesu*, edita anno 1597. fol. 21. sic alloquitur hæreticos. [Hæc vnica, & præcipua causa est odij vestri in Patres Societatis Iesu, omnesque eorum patronos, & amicos; videtis enim, salua Catholica doctrina ita defensa, quemadmodum à Societatis Iesu hominibus publicè docetur, promulgatur, propugnatur, omnes hæreses labi & corruiere, præterea consilia, ac leuitatem vestram, vósque vt homines nihil, & vilissimos despici, ac contemni.] Aliam *ibidem* causam odij hæreticorum, ait esse, [Quòd vident, eam, nulla habita ratione proprii commodi, animis, ac studiis inter se, & cum aliis grauissimis, doctissimisque viris conjunctis, etiam cum periculo vitæ Catholicam Religionem defendere.]

6. Sed prætermittamus hæreticos: deueniamus ad alios olim in Societatem offensos.

8 *Crisis de Societate Iesu, §. II.*

Eiectos è Gallia restituit suo Regno Religiosos Societatis Christianissimus Rex Henricus IV. & simul pro illis in lucem edidit Defensorium, quod affertur à Possleuino in *Apparatu, verbo Societas Iesu*. In quo inter alia eximia Societatis encomia Rex ita ait; [Obseruauim autem, cum de his restituendis loqui capim, duo in primis genera hominum restituisse hæreticos, & improbos Ecclesiasticos. Nec quidquam detrahitur statui Ecclesiastico, summa digno veneratione, quòd inter innumeros probos, aliqui improbi reperirentur.]

7. Redeat Fr. Laurentius Surius in *epitome historiali ad annum Christi 1540.* sic loquens: [Quamquam non ignoro etiam, quosdam bonos viros interdum aliquid erga hanc Societatem humanum passos esse; quòd nondum certam haberent ipsius Societatis notionem; mouentur enim sinistris suspitionibus nonnumquam etiam homines non mali, quia homines non rarò fallimur. Certo autem mihi persuadeo, quisquis eius Societatis res benè compertas haberet, eum non nisi benè de illa sentire posse.] Vt suspiciones cessent, & res benè compertiantur, expendere oportebit quæ sequuntur: videanturque de his alia, quæ decursu afferemus, & præcipuè *infra* n. 31. & n. 99 Nobis autem illud curæ esse debet, quod S.P. Ignatio, qui cum ei referrentur aliqua contra Societatem iactata, pacatissimo animo hoc tantum respondebat; Illud auertat Dominus, ne quando malè nobis dicant

Crisis de Societate Iesu, §. III. 9
dicant, & vera dicant. Ita extat in *histor. Societat. tom. 1. lib. 18.*

§. III.

Iudicium, & existimatio summorum Pontificum de Societate Iesu, ac de eius pietate, fructu, & doctrina.

9. PAULUS III. in Bulla, quæ incipit, *Regimini militantis*, expedita erga Societatem, ait, *Eius viuendi formulam Euangelicis consiliis, & Canonicis Patrum sanctionibus conformem.* Idem in Bulla, quæ incipit, *Iniunctum*, enuntiat, Societatem ad id institutam, [Vt ad profectum animarum in vita, & doctrina Christiana, & ad Fidei propagationem, per publicas prædicationes, & verbi Dei ministerium, ac spiritalia exercitia, & charitatis opera præcipuè intenderet.] Idem in Breui, quod incipit: *Cum inter cunctas*, sic fatur; [Attendentes ad fructus vberes, quos in domo Domini hæctenus produxistis, & producere non desinitis vestra religione, integritate, scientia, doctrina, moribus, & experientia.] Idem in Breui, quod incipit, [Licèt debitum, inquit; Societas Iesu, velut ager fertilis, in Domino multiplices, atque vberes fructus animarum, ad summi Regis laudem,

& Fidei incrementum attulit, & affert quotidie verbo, & exemplo in populo Christiano.] Idem Paulus, vt extat 1. *part. histor. societ. lib. 8. num. 12.* Religiosos Societatis proficiscentes in Siciliam sic fuit allocutus. [Amamus enim Societatem vestram ex animo, vt qui cognitam habemus eius virtutem, & rectè facta; & quantum, quibuscumque adhuc in terris versata est, spiritualem fructum fecerit.] Aliud egregium testimonium eiusdem Pauli III. attulimus *ubi*.

10. Iulius III. in Breui, quod incipit, *facra Religio*, ait; [Sacra Religio, sub qua dilecti filij Societatis Iesu, relictis sæculi vanitatibus, gratum Altissimo præbent suæ humilitatis spiritu famulatum, & feruentibus studiis per exempla virtutum, & solidam doctrinam alios ad diuinæ Majestatis obsequia trahunt, fauor exposcit &c.]

11. Marcellus I. L. vt refertur in *historia societ. lib. 15.* in consensu plurimorum hominum affirmavit; [Se non legisse, vlli homini post Apostolorum tempora concessum fuisse à Domino, quod Patri Ignatio, vt dum viveret, tantum operis, cuius fuisset ipse instrumentum, incrementum videret.] Ipse paulò ante quàm ingrederetur conclaue, in quo electus est Pontifex, deplorans temporum corruptelam, asseueravit, se, cum grauissimum caperet dolorem ex mundi malis, acquiescere tamen, & recreari solere in his rebus, quas Dominus dignabatur per Societatem Iesu operari.

12. Pau

12. Paulus IV. vt extat in *historia societ. tom. 2. lib. 2. num. 38.* P. Didacum Laynez recens electum Præpositum Generalem Societatis, ad eius pedes, vt moris est, cum electoribus aduolurum, ita fatus est. [Præpositus, & caput es huius benedictæ Societatis, quæ quamquam ab exiguis, & infirmis est principiis (vt nos memores sumus, qui vobis ab initio fauorem, & amorem nostrum declarauimus, neque hæcenus intermittimus, neque intermittere volumus) non parùm multa pertulit, atque inter ea tot incrementa accepit, atque tam vberes fructus Dei Ecclesiæ in vniuerso orbe terrarum attulit. Multorum enim testimonio cognoscimus, quanta per vos comoda Deus mundo pariat, & quàm foelices conatus vestri, Deo cooperante, passim proueniant.]

13. Pius IV. in Bulla, quæ incipit: *Et scilicet ex debito*, inquit; [Qui sicut nomen Sociorum Iesu assumpserunt, ita opere, doctrina, & exemplis Dominum nostrum Iesum Christum, & eius vestigia sequi nituntur.] Idem Pontifex in epistola, quam scripsit ad Catholicum, & Prudentem Philippum I. Hispaniarum Monarcham, hæc habet. [Sed inter Religiosorum Ordines, singulari ab Apostolica sede studio meritò complectendus is Ordo est, qui non ita pridem institutus, & ab hac sancta sede confirmatus, Iesu Societas appellatur. Hi enim operarij, licet nouissimi, tanquam nona diei hora in vineam

Domi

Dominicam ab ipso Domino inducti sunt; adeo strenuam tamen, & vtilem operam nauare cœperunt, vt non modò spinas ex ea, & vepres euellere aggressi sint, sed ipsam etiam alibi auxerint, & propagarint. Incredibile ferè est, quantum tam breui tempore hic Ordo profuerit: quantum Ecclesiæ Dei attulerit vtilitatis; quàm multa eius Ordinis Collegia, diuina fauente gratia, alia aliis in Prouinciis instituta fuerint, non sine maximo earum Nationum fructu, & commodo; quorum diligentia alibi Fides Catholica confirmatur, alibi hæreticæ prauitatis pestis reprimatur; alibi Gentiles, & Idololatræ, relicto Idolorum cultu, ad Christi veri Dei cultum conuertuntur. Ex quo cuius perspicuum est, excitatum hunc à Domino Ordinem fuisse his tam turbulentis, & calamitosis Ecclesiæ temporibus, & aduersus Sathanæ ministros, & operarios oppositum; vt, cum illi Ecclesiam Catholicam vehementer oppugnant, eam hi non minùs acriter defendant; Cùm illi simplicibus hominibus errorum tenebras offundunt, hi lucem veritatis ostendant; vt quantum denique illis prauis exemplis, & disciplina pestifera destruunt, tantum hi vitæ, ac morum sanctitate, & salutaris doctrina ædificent. Huius Ordinis maximum in hac alma Vrbe Collegium habemus, quod tanquam seminarium quoddam est aliorum, quæ per Italiam, & extra ipsam Italiam in Germania, & Gallia propagantur. Ex hoc vberissimo seminário

Aposto

Apostolica sedes instituit delectos, idoneos Ministros, tanquam generosas, & frugiferas plantas, alios aliò, prout venerit, concedendos mittere; qui quidem tum in instituendis piè, & diligenter pueris, tum prædicando Euangelio, tum ministrandis Sacramentis, fructus eos, Domino cooperante, ferunt, quibus hoc tempore Ecclesia Dei maximè indiget. Nullum vnquam hi laborem pro Dei honore, & huius sanctæ sedis obsequio recusant; eunt, & nauigant ad omnes Nationes, & loca, quocumque mittuntur, etiam ad Hæreticos, ad Infideles, & ad remotissimas Indiæ partes, sine vllò omnino metu, eius nimirum auxilio freti, cui deseruiunt. Itaque multum debemus huic Collegio, ita de Religione Catholica merito, & assiduè merenti, adeò ad Christi Domini nostri, & huius sanctæ sedis obsequia parato.] Idem Pontifex in *Litteris expeditis ad Fratrem Franciscum de Borja*, tertium Societatis Iesu præpositum Generalem sic loquitur; [Cùm itaque inter cæteros ordines eorum, qui se cultui diuino dicarunt, Societatem istam, ipso, ex quo nomen sumpsit, authore Iesu Domino nostro, excitatam fuisse, declarant magni, & vberes fructus, quos Ecclesiæ attulit, & quotidie affert.] Aliud Pij IV. testimonium attulimus *suprà*

§. 1. n. 2.

14. Pius V. ex insigni Prædicatorum familia in Bulla, quæ incipit *Æquum*, enuntiat;

[Nonnulli

14 *Crisis de Societate Iesu, §. III.*

[Nonnulli animi leuitate, vt credebatur, ducti, ac quietem labori, cui proculdubio Religiosi Societatis huiusmodi pro excolenda, & propaganda Christiana Religione continuo erant expositi, ac priuatum commodum publicæ tam dictæ Societatis, quam Christianæ Reipublicæ vtilitati indiscretè præferentes, fucatisque coloribus afferentes, se id facere ob frugem melioris vitæ, aut strictoris obseruantia, seu non obtenta Superiorum licentia, ad alios etiam Fratrum Mendicantium Ordines transire posse iactabant] &c. Idem Pontifex in Bulla, quæ incipit, *Innumerabiles*, sic fatur ; [Innumerabiles fructus, quos, benedicente Domino, Christiano orbi Societas Iesu, viros litterarum præcipuè Sacrarum scientia, religione, vita exemplari, morumque sanctimonia perspicuos, multorum religiosissimos Præceptores, ac verbi Diuini etiam apud longinquas, & barbaras illas Nationes, quæ Deum penitus non nouerant, optimos Prædicatores, & Interpretes producendo, sælicissimè hæcenus attulit, & adhuc sollicitis studiis afferre non desistit, animo sæpius reuoluentes nostro &c.] Idem Pontifex in Bulla, quæ incipit, *Dum indefessè* ita loquitur ; [*Dum indefessè* considerationis intuitu percrutamur, quantam Christianæ Reipublicæ vtilitatem attulerint dilecti filij Presbyteri Societatis Iesu, ac planè conspicimus, eos, verè mundi huius relictis illecebris ad eò Seruatori suo se dedicasse, vt conculcatis thesauris

Crisis de Societate Iesu, §. III. 15
thesauris quos ærugo, & timea comedit, lumbricisque paupertate, & humilitate præcinctis, non contenti terrarum finibus, vsque ad Orientales, & Occidentales Indias penetrauerint, ac eorum aliquos ita Domini amor perstrinxerit, vt etiam proprij sanguinis prodigi, vt verbum Dei inibi efficacius plantarent Martyrio voluntario se supposuerint, perque eorum spiritualia Exercitia etiam Regna ipsa fidem Christi agnouerint, ac tã inibi, quàm vbique terrarum charitatis, & misericordiæ opera exercere studeant, facere nullo modo possumus, quin eos, tanquam veros palmite in Christo per charitatem coniunctos, benignè amplectamur.] Idem Pontifex in *Litteris expeditis ad Antistitem Coloniensem*, plura ex dictis repetit, & insuper ait, fortunatas esse eas vrbes, quibus habere Collegium Societatis Iesu contingit, præsertim vbicumque dominatur hæresis, aduersùs quam nouissimos operarios instituit diuina prouidentia, indeque ab Episcopis in primis perquirendos esse huiusmodi ministris. Ita extat apud Ribadeneiram in *vita S. Francisci de Borja lib. 3. cap. 4.* Idem Pontifex, cum ei narraretur, Auenione conspirasse Hugonotas, vt Religiosi Societatis ex ea vrbe euicerentur, exclamauit ; *Va Auenioni, eiectis inde Iesuitis.* Refert id Franciscus Montanus in *Apologia contra Antonium Arraldum cap. 71.*
15. Gregorius XIII. in Bulla, quæ incipit, *Saluatoris Domini*, hæc exprimit, [Sanè

vt accepimus, licet dilecti filij Presbyteri venerabilis Societatis Iesu in vinea Domini, tanquam fructiferi palmites, in toto ferè orbe tam in continendis in vinea mandatorum Christi fidelibus, infirmis in Fide consolidandis, ægrotisque sanandis, contractis alligandis, & abjectis reducendis, iouibúque dispersis, & lupis vespertinis, leonúmque famelicis catulis, in deuotionem expositis, reclamandis, & defendendis: quàm etiam his, quæ extra ouile Christi, sacrosanctique Imperij nostri tutelam, sub ignorantia iugo in obscuro, & tenebrosos locis, ac desertis, per montuosas, ac difficiles vias aberrant, conuertendis; & ad Nationes Catholica Religionem imbutas; & ad immanes, barbarasque diuini cultus, politicique ornatus ignaras gentes, ferino potiùs, quàm humano more viuentes, sese extendentes, opimum, & vberimum fructum attulerint, & in dies maiori cum solitudine afferre, zizania extirpare, bonum semen renouare, plantare, rerrasque incultas Euangelico sulco, ac Ecclesiasticæ disciplinæ vomere erudere non cessent.] Idem Pontifex in Bulla, quæ incipit, *Cùm sicut accepimus*, sic ait; [Quanta in vinea Domini fructuosa opera Societas Iesu quotidie, verbo, & exemplo in populo Christiano attulerit, continuóque labores, quos pro diuini nominis gloria, & exaltatione Fidei Catholicae presbyteri dictæ Societatis supportant, cordi nostro prouenit satisfactio.] Idem

Pontifex

Pontifex in Bulla, quæ incipit, *Quantò fructuosius*, inquit; [Quantò fructuosius in colenda Domini vinea se exerceat veneranda Iesu Societas, dignisque æterna mercede operari abundare conatur, tantò propensius contendimus eam, religiofamque subindè quam instituit, prolem, vnde tota Respublica Christiana vbique subleuatur, prosequi, & confouere. Idem Pontifex in Bulla, quæ incipit: *Ascendente Domino*, asserit; [Cùmque nouam prolem Catholicæ Religionis valde proficuum, & ad omnia pericula pro vniuersali Ecclesia subeunda paratam procreauit, aliam atque aliam à prima non degenerem, præstante gratia Dei quotidie substituit.] In eadem Bulla. [Nos vniuersalis Ecclesiæ utilitati, quam ex inuiolato, & inconcusso dictæ Societatis Instituto, & Religiosæ sobolis educatione sentimus, & maiorem in dies speramus, prospicientes &c.] Idem Pontifex in Bulla, quæ incipit: *atis superque*, ait; [Satis superque dilectos filios Societatis Iesu alumnos suscepi, iuxta Maiorum suorum instituta, pro animarum salute, & Christi Domini nostri nomine, & orthodoxa Fide propagandis, labores defatigant, quibus subleuandi essent, nedum ad alia opera, officii eorum interruptis, distrahendi.] Idem Pontifex in *diplomate expedito pro Collegio Societatis Iesu Mediolanensis*, ad instantiam Sancti Caroli Borromæi, hæc habet. [Ipsi enim nullam prætermittentes occasionem, qua in proximum

vt accepimus, licet dilecti filij Presbyteri venerabilis Societatis Iesu in vinea Domini, tanquam fructiferi palmites, in toto ferè orbe tam in Continentis in vinea mandatorum Christi fidelibus, infirmis in Fide consolidandis, ægrotisque sanandis, contractis alligandis, & abjectis reducendis, iouibúque dispersis, & lupis vespertinis, leonúmque famelicis catulis, in deuorationem expositis, reclamandis, & defendendis: quàm etiam his, quæ extra ouile Christi, sacrosanctique Imperij nostri tutelam, sub ignorantia iugo in obscuris, & tenebricosis locis, ac desertis, per montuosas, ac difficiles vias aberrant, conuertendis; & ad Nationes Catholica Religionis imbutas; & ad immanes, barbarasque diuini cultus, politicique ornatus ignaras gentes, serino potius, quàm humano more viuentes, sese extendentes, opimum, & vberimum fructum attulerint, & in dies maiori cum sollicitudine afferre, zizania extirpare, bonum semen renouare, plantare, retrásque inculatas Euangelico sulco, ac Ecclesiasticæ disciplinæ vomere eruderare non cessent.] Idem Pontifex in Bulla, quæ incipit, *Cum sicut accepimus*, sic ait; [Quanta in vinea Domini fructuosa opera Societas Iesu quotidie, verbo, & exemplo in populo Christiano attulerit, continuóque labores, quos pro diuini nominis gloria, & exaltatione Fidei Catholicae presbyteri dictæ Societatis supportant, cordi nostro prouenit satisfactio.] Idem

Pontifex

Pontifex in Bulla, quæ incipit, *Quando fructuosius*, inquit; [Quanto fructuosius in colenda Domini vinea se exerceat veneranda Iesu Societas, dignisque æterna mercede operariis abundare conatur, tantò propensius contendimus eam, religiofamque subindè quam instituit, prolem, vnde tota Respublica Christiana vbique subleuatur, prosequi, & confouere. Idem Pontifex in Bulla, quæ incipit: *Ascendente Domino*, asserit; [Cumque nouam prolem Catholicæ Religionis valdè proficuum, & ad omnia pericula pro vniuersali Ecclesia subeunda paratam procreauit, aliam atque aliam à prima non degenerem, præstante gratia Dei quotidie substituit.] In eadem Bulla. [Nos vniuersalis Ecclesiæ utilitati, quam ex inuiolato, & inconcusso dictæ Societatis Instituto, & Religiosæ sobolis educatione sentimus, & maiorem in dies speramus, prospicientes &c.] Idem Pontifex in Bulla, quæ incipit: *atis superque*, ait; [Satis superque dilectos filios Societatis Iesu alumnos suscepi, iuxta Maiorum suorum instituta, pro animarum salute, & Christi Domini nostri nomine, & orthodoxa Fide propagandis, labores defatigant, quibus subleuandi essent, nedum ad alia opera, officiis eorum interruptis, distrahendi.] Idem Pontifex in diplomate expedito pro Collegio Societatis Iesu Mediolanensis, ad instantiam Sancti Caroli Borromæi, hæc habet. [Ipsi enim nullam prætermittentes occasione, qua in proximum

ximum charitatem suam exercere valeant, per totum terrarum orbem dispersi, neque sacculum, neque peram assumentes, & afflati spiritu, qui dat cuncta bona timentibus eum sed hominum piscatores effecti, eius ductu, qui summa charitas, & bonitas est, quotidie non cessant ministerium suum adimplere, fideles, & infideles in vias & semitas rectas adducendo, ac populos ubique dispersos tam exemplo boni operis; quam doctrina confirmando; tantumque in eos inualuit proximi charitas, vt ad Indos, & regiones incognitas secedentes, & per Martyrij palmam infideles ad Christi Fidem reuocare non dubitauerint, ita vt merito cum exultatione referre possint; Domine quinque talenta tradidisti mihi, ecce alia quinque superlucratum sum.

16. Gregorius XIV. in Bulla quæ incipit, *Ecclesia Catholica*, sic fatur. [Religio Societatis Iesu, quam nouissimis hisce diebus diuina prouidentia excitauit, adeo strenuè laborauit, ac sine intermissione laborat, vt illius turbationem, & infirmitatem ad commune Ecclesiæ damnum: vel pacem, atque integritatem ad eiusdem utilitatem maximè pertinere putemus.]

17. Clemens VIII. protulit, Societatem Iesu semper à se exilimatam esse *Brachium dexterum Ecclesiæ Dei*. Ita refertur à pluribus, & à P. Suarez *tom. 4. de religion. lib. 1. de instituto*

Crisis de Societate Iesu, §. III. 19
stituto Societ. cap. 7. num. 5. Idem Pontifex in Bulla de translatione Monasterij Eberspergensis in Societatem Iesu ait; [Considerantes laboriosam, atque indefessam operam, quam veneranda Societas Iesu in seminanda sapientia salutari inter ceteros ipsius agricultores ubique præstat; dignum, quin potius debitum reputamus, vt illius collegia, & loca congruæ sustentationis adminiculis, per suppressionem regularium locorum minus utilium, confoueamus.] Ipse Clemens Societatem Iesu vocauit *Societatem ingeniorum*; Ita testatur Adam Concen *lib. 8. politic. cap. 2. num. 50.*

18. Paulus V. in Bulla, quæ incipit, *Quantum*, pronuntiat; [Quantum Religio Societatis Iesu in Ecclesia ad fidei, pietatis, & religionis augmentum profecerit, & in dies magis proficiat, Nos ipsi scimus, & Christiana Respublica nouit vniuersa. Propterea illam diuersimodè perturbare, ab incepto retardare, malis artibus humani generis hostis quotidie nititur.

19. Gregorius XV. in Breui, quo concessit licentiam Carolo Episcopo Verdumensi, è domo Lotharingia, vt relicta pastoralis cura, in Societatem Iesu ingrederetur, ita ei fatur; [Quod igitur Christianæ Reipublicæ bono fiat, abiectis humanarum rerum, opumque impedimentis, proficiscere ad eam Sacræ Militiæ Societatem, Catholici nominis defensione, & hæreticorum excidijs clarissimam; quam

quam quidem quantum nos faciamus, duo illi Christiani Imperij propagatores Ignatius, & Xauerius, Sanctorum cognomento nuper à Nobis aucti, cunctis terrarum Prouinciis, sæculorumque ætatibus declarabunt.]

20 Urbanus VIII. in Bulla Canonizationis S. P. Ignatij (quem eius prædecessor Sanctorum factis adscripsit, Bullam tamen morte præuentus non expedit) quæ incipit, *Rationi congruit*, hæc habet. [Ineffabilis Dei bonitas, & misericordia, quæ miro consilio suis quæque temporibus aptè disponit, & præteritis sæculis siuè ad diffeminandum Euangelium inter gentes, siuè contra subnascentes hæresarchas destinauit plures Sanctitate, ac doctrina illustres viros; nouissimis temporibus, cum pij Lusitanorum Reges in longinquas Indiarum terras, ac remotissimas Insulas latè patentem vineæ Domini propagandæ aditum aperuissent; nec minorem Castellæ Reges nouum in Orbem ad Occidentem reptum patefacerent, veterem autem Religionem, omnemque illius sanctitatem, ac perfectioris vitæ professionem Lutherus, monstrum teterrimum, aliæque detestabiles pestes blasphemis eorum linguis in septemtrionis partibus corrumpere, & deprauare, ac Sedis Apostolicæ authoritati detrahare conarentur; excitauit spiritum Ignatij Loyolæ, qui ex medio honorum cursu, & à sæculari, & terrena militia mirabili quadam ratione vocatus, ita se diuino imperio regendum, & forman

formandum tradidit, vt demùm noua Societatis Iesu, quæ inter alia pietatis & charitatis opera, Gentilibus conuertendis, hæreticis ad Fidei veritatem reuocandis, & Romani Pontificis potestati tuendæ, ex instituto se totam impendit, Religione fundata &c.] Idem Pontifex in Breui, in quo concessit Iubilæum Missionum, & incipit, *Cælestium*. sic ait; [Cælestium munerum thesauros, quorum dispensatores esse nos voluit Deus, libenter iis impartimur, quos pro sua in Deum, & proximos charitate, & Christianæ Religionis zelo, animarum salutem omni studio procurare intelligimus. Quo in genere cum Societatis Iesu Religiosos habeamus, &c.]

21. SS. D. Alexander VII. litteras scripsit ad Rempubicam Veneram, deposcens, vt restitueret Religiosos Societatis Iesu, olim inde eiectos, quia in quadam causa steterant pro summo Pontifice, eiusque Nuntio, vt constans est. Quid autem sentiat de Societate summus noster Pontifex, eius litteræ manifestant, quæ sic se habent. [Dilecti Filij, Nobiles viri salutem, & Apostolicam benedictionem. Labores, quibus vti fideles operarij in Christi vinea Societatis Iesu Religiosi viri assidue exercentur, fructusque, quos, Domino benedicente, ex illa percipiunt, Nobilitatibus vestris probè cognitos, ac perspectos esse non dubitamus. Aded enim vberes, atque ampli sunt, vt bonus eorū odor longè se, latèque diffuderit, & ad longinquas eitam

remotásque regiones iam olim peruenerit. Nos, quorum humilitatem supremus ille Paterfamilias, ac Dominus suæ domus custodiæ, & agri sui cultioni præposuit, sollicitudinis nostræ debitum, ac præcipuam curam esse putamus, vtiles adeò seruos, ac traditis à Domino talentis augendis in primis opportunos, & vbique, & apud eos præsertim esse, quos peculiari charitate complectimur, quibus salutarem, ac fructuosam eorum industriam, atque operam fore præuidemus. Quem amorem cum ergà nobilissimam istam Rempublicam in visceribus geramus non inferiori singulari eius in Deum religione, in sanctam verò hanc sedem obseruantia, molestè admodum ferimus iam diù, his Religiosis Nobis perquam charis, probatisque carere, vnde proculdubio magnæ ad vos, Ciuesque vestros vniuersos vtilitates essent peruenturæ. Nouit prudentia, sapientiæque vestra, quanti intersit maxime lubricam, incertamque Adolescentium ætatem bonarum artium, ac pietatis studiis innutriri; vsque adeò refert à primis annis optimis institutis affluere, cum nempe ad ea, quæ traduntur accipienda aptissimi sunt addiscentium animi; firmiterque deinde, quæ sunt tradita, in omni vita retinentur. In illa verò ætate gubernanda, Sanctissimisque præceptis conformanda, iure nulli iis Religiosis peritiores, aut magis idonei esse existimantur; qui hac in re non exiguam vitæ partem pone-

re plerumque solent, callentque iam longo vsu, atque exercitatione facillimas quasque, atque vtilissimas docendi, præcipiendique vias; quodque maximi fieri debet, non minori cura pietatem, Deique timorem, vnde veræ omnis sapientiæ, ac Scientiæ initium ducitur, quam litteras, disciplinásque edocere satagunt. Testatur pium hoc illorum studium, Religionis propagandæ ardor, Templorum cultus, frequens Sacramentorum, ac Dei verbi administratio, ipsum denique eorum institutum, quod vnam diuini nominis gloriam propositam habet, pro qua augenda, amplificandaque in omni doctrina, atque omni opere bono fideliter colorabát. Dignam itaque prudentia vestra, dignam pietate, dignam perpetua in Nos obseruantia, ac maxime ad diuinum auxilium, atque opem impetrandam, opportunam rem facietis, eos quam primùm in nobilissimam istam ciuitatem, omnemque vestram ditionem recipiendo. Certè si quantoperè beneficiorum suorum memoriam Deus requirat, quantaque sint, reputabitis, quæ hoc tempore largita vobis est immensa eius bonitas, clementiæque, inter cæteras hanc quoque ipsi gratiam referre debetis, ex qua ingens eius gloriæ, ac laudis incrementum extitutum perspicietis. Multum etiam id valebit ad sanctissimi viri Ignatii tutelam conciliandam, cui deuotos non minus vos esse decet, quam vestri maiores fuerunt. Ille siquidem, cum huius Societatis funda-

24 *Crisis de Societate Iesu, §. III.*
menta iaceret, diutiùs in amplissima ista vrbe
est commoratus, ac præclara passim in ea
sanctitatis exempla edidit, ac quàm plurima
monumenta reliquit. Nam quod ad Nos at-
tinet, non dubitamus, id in beneficij loco
ponere, ex quo maximos atque vberimos
fructus estis percepturi. Atque in hoc testem
veluti, ac pignus Paternam Nostram Charitatem
dare non veremur, quam vos magnam
semper meritò esse duxistis, nec minorem
existimatione vestra experti estis. Eam sanè
causam à multis annis aduersùs Christianæ
religionis insensissimos hostes defenditis, quæ
præcipuè, ac pro viribus à Nobis fouenda est.
Verùm ingens ad hoc efficiendum Charitati
Nostræ in posterum pondus imponetis, atque
ad hanc voluntatem hoc factò, is cumulus
accedet, vt multò eam ampliùs incitaturi si-
tis ad istam Rempublicam, hoc præcipuè
tempore omni conatu, atque ope, quantum
cum Domino poterimus, adiuvandam. Adeò
denique id Nobis gratum, iucundumque ac-
cideret, vt hoc vobis certò spondeamus, nihil
à vestra in hanc S. Sedem obseruantia, re-
uerentiæque fieri posse, ex quo maiores sti-
mulos addianimi nostri affectui sensuri simus,
& pro quo plura inuicem vobis sint bene-
volentia nostræ signa expectanda; quibus
eam, non mediocriter auctam erga vos osten-
damus, vt etiam fufius exponet venerabi-
lis Frater Carolus Episcopus Auerfanus,
noster apud Nobilitates vestras Nuntius, cui
fidem

Crisis de Societate Iesu, §. IV. 25
fidem haberi à vobis cupimus, quibus à Deo
felicitatem precamur, & Apostolicam bene-
dictionem peramanter impertimur. Datum
Romæ apud S. Mariam Maiorem sub Annulo
Piscatoris, die xxij. Decembris, M. C. LVI.
Pontificatus nostri, anno secundo.] Restituti
sunt summo cum honore, & plausu Religiosi
Societatis Reipublicæ Venetæ, cunctæque
eius ditioni; & SS. D. N. Alexander VII.
secundas litteras Reipublicæ scripsit, gratias
referens, eamque ob id valdè collaudans, si-
mùlque Societatem eximio prosequens ho-
nore. Alia summorum Pontificum testimo-
nia egregia decursu libabimus, namque om-
nia attexere, videretur prolixum.

---

§. I V.

*Iudicium, & existimatio Concilio-
rum, & Cardinalium S. R. E. de
Societate Iesu, eiusque Religiosis.*

Concilio Tridentium *sess. 25. c. 16. ait;*
[Per hæc tamen sancta Synodus non in-
tendit aliquid innouare aut prohibere, quin
Religio Clericorum Societatis Iesu, iuxta
pium eorum Institutum, & sancta sede Apo-
stolica approbatum &c.] Quod testimonium,
vt. po. è à Concilio Oecumenico prolatum,
B plurimi

26 *Crisis de Societate Iesu, §. IV.*
plurimi fecit Gregorius XIII. in Bulla, quæ incipit, *Ascendente Domino.*

23. Consilium Tarraconense anno 1600. epistolam scripsit ad Clementem VIII. in qua hæc habentur. *Paternam reliquisse domum,* (Loquitur de S. P. Ignatio) *affirmans, ut esset verum alter Abraham, & Pater multorum Sancto- rum, eisque in progenie omnes benedicerentur Nationes.* Postmodum hæc subduntur. [San- cta Apostolica, & Romana Sedes sole amicta, & coronata splendore duodecim Stellarum, regina vnius, atque alterius poli, peperit hunc spiritum salutis eodem tempore, quo Martinus Lutherus, velut hydria lernæa, aperuit puteum abyssi, & incepit obscurare solem teterrimo fumo, & terram replere pestiferis locustis: eo tempore opposuit hunc septimum, & for- tem Angelum, qui tanquam filius dilectus, in quo Deus sibi bene complacuit, nube diu- næ protectionis velatus fuit, qui vertici insi- debat, quisque non aliud, quam in omnibus rebus maiorem Dei gloriam inuestigaret. Hunc Ignatium summi Pontifices armarunt quasi propugnatorem Reipublicæ Christianæ, eoque ducem constituerunt, atque antesi- gnatum nouæ militiæ, quæ de coelo lapsa est, signatæ Sanctissimo nomine Iesu; vt as- pectu suo, ipse fulgentiori sole, & iubare suæ doctrinæ, atque, scientiæ, tenebras om- nium dispelleret errorum. Collocarunt pe- des

Crisis de Societate Iesu, §. IV. 27
des Ignatij, quasi duas columnas igneas, dex- trum supra mare pro Indorum, & Paganismi conuersione; sinistrum super terram, vt eam foecundaret seminibus virtutum, & salutaris doctrinæ, post eradicatas spinas ignorantæ, errorum, atque hæresium; dederuntque Igna- tio manibus librum, vt à primæ ætate bona ingenia erudiret, omnique optima litteratu- ra, diuina, atque humana excoleret. Quam- obrem Patres Concilij istius, dum atten- tius perpendunt merita huius ducis Ignatij, quem Numen singulari prouiden- ia his tem- poribus Ecclesiæ dedit, velut alter Atlas, orbem fulciant humeris doctrinæ, & pietatis, æquum duxerunt &c.] Extat hæc Epistola in *Relati- ne Hispana Beatificationis S. P. Igna- ty excussa Matriti, anno 1609. apud Ludouicum Sanchez.*

20. Quatuor Cardinales, Præsides Concilij Tridentini, Hercules Gonzaga, Hieronymus Scripandus, ex clarissimo Augustini Ordine, Stanislaus Hosius, & Ludouicus Simoneta, id protulerunt; [Religio præstiterorum So- cietatis Iesu, quæ iam latissimè per Christia- norum, & Gentium etiam prouincias (Deo, quod caput opus, promouente) cum maxi- mo animarum fructu patet, instituta in Ec- clesia Dei, & approbata per sedem Apostoli- cam.] Extat id in *histor. Societat. 2. par. lib. 6. num. 79.*

25. Cardinalis Cæsar Baronius in *Notis ad diem 29. Decembris, loquens de sancto Thoma Cantua*

Cantuariensi, & simul de Alumnis seminariorum Societatis, ait. [Videre meruit saculum nostrum, hac ex parte felicissimū, quā plurimos Thomas, sanctissimos sacerdotes ampliori (liceat dicere) Martyrio coronatos, dupliciisque tituli coronis auctos; cum non solum, vt Thomas, pro Ecclesiastica libertate, sed pro Fide Catholica tuenda, restituenda, ac conferuanda, nobilissimo Martyrio occubuerint; vt inter alios, quos nuper Societas Iesu, velut agnos innoxios in sacris septis sanctis eruditionibus ad Martyrium acceptissimas Deo hostias faginavit, quos Romanum, Rhemenſe, Sacra Collegia, quæ dixerim celsas turres à facie Aquilonis, & fortissima propugnacula Fidei, emisserunt ad triumphos, prouexerunt ad coronas.] Is eximius Cardinalis primus S. P. Ignatij effigiem Romæ colendam sepulchro in loco alto affixit, ipseque scalas ligneas conscendit, vt suis manibus affigeret. Ita in *hist. Societ. tom. 1. lib. 16. num. 116*

26. Cardinalis Vuilhelmus Alanus in *lib. aduersus Regina Elizabethæ editum cap. 6.* de Religiosis Societatis sic fatur. [Accensi amore Dei, & animarum amore incomparabili, penetrarunt in extremas Orbis patres, per omnem ferè Indiam Orientalem, & regiones maximè barbaras, earumque Principes potentissimos, vnà cum prouinciis, & populis subiectis, ad fidem Catholicam, Apostolicam, & Romanam perduxerunt. Eodem spiritu accensi

Crisis de Societate Iesu, §. IV. 29
censi inuaserunt Indiam Occidentalem cum multarum millium animarum luero, cum infinitis periculis itinerum, tam terra, quàm mari susceptis, in quibus multi eorum ab hæreticis, ethnicis, pyratibus intercepti, multi affecti Martyrio; in captiuitatem abducti multi: contabuerunt plurimi insolito victu, aut aëris intemperie, aliisque vitæ incommodis. Mittuntur & in varias Germania, Bohemia, Austria, Polonia, Transiluania, Suecia, Dalmatia, & aliarum Nationum prouincias, quos illarum prouinciarum ordines ad Reipublicæ salutem conferuandam maximè inuenerunt necessarios.] Aliud Cardinalis Alani testimonium attulimus *suprà §. 2. num. 5.* & alia *inferius* afferemus.

27 Cardinalis Lotharingius, dum Bello-menses ciues Collegium Societatis Iesu operant, & obtinerent, sic eis affatus est; [O vos beatos, quos diuina Maiestas temporibus his horum virorum dono dignata est! Vtinam eius misericordia fieret, vt singulæ huius regni Prouinciæ tanto bono potirentur. Tenete vos, quibus concessum est; amplexamini fodalitatem hanc Iesu Christi, & vestigijs eius, ac monitis inhærete. Nos & vestro nomine, & pro officio nostro dabimus operam, vt Gallia tanto Dei munere nequam priuetur.] Sic extat in *hist. Societ. 2. part. lib. 5. num. 196.*

28. Cardinalis Ludouicus Ludouitius, Vicecancellarius sanctæ Romanæ Ecclesiæ, &

Archiepiscopus Bononiensis, in *Panegyrico de S. P. Ignatio*, inter alia plurima elogia, hæc habet. [*Quænam ætas, qui sexus, quæ hominum conditio, quæ gens vel barbara, longèque disjuncta inficiabitur, infinita propemodum esse, quæ debet Ignatio? Puerilis ætas Christianæ doctrinæ institutionibus informata, quarum usum cum immenso Christianorum hominum emolumento ipse primus iuuevit; inuentus in ætatis gymnasiis erudita; maturi ætate viri tot in Oratoriis, & Congregationibus, veris pœnitentiæ ac vitæ sanctioris Academiis, instituti; maior Templorum cultus, Sacramentorum, Concionum, sacrarum Læctionum, piarum Exercitationum frequentia, ac veneratio, virtutis exemplum, ac sanctitatis æmulatio apud alios Religiosos Ordines excitata. Si verò per varias mundi partes oculos circumferamus, Moschouiam, Persidem, Dalmauiam, Libani montis plagam, Æthiopiam, exultas ab Ignatio fructuosissimis Missionibus agnoscemus Germaniam, Poloniam, Galliam, Belgium, Angliam, Scotiam, Hyberniam plurimis locis ab hæresi propugnatas. Indias ad Orientem, atque Occidentem solem sitas, eius, ac sociorum beneficio ab ethnica superstitione, aut à sedæ Romana defectione, ad vnum Christi ouile, in Pastoremque deductas. An non infinita sunt erga Christianam Rempublicam, & mundum vniuersum Ignatij merita, quòd tam præstantis religiosæ Familie conditor*

conditor fuit, quæ vel ab ipsis natalibus peculiari voto Apostolicæ sedis obstricta, inter Christianos, & ethnicos, tot laboribus, tot cruciatibus, ac periculis continenter, ac generosè pro Christiana fide bellum gerit?] Inspiciantur ex hac Societate primi, ac nouissimi; illud vsurpare de ea licebit, quod in re simili scripsit Cassiodorus *lib. 3. e. ist. 3.* [*Tot annis continuis simul splendet claritate virtutis: & quamvis rara sit gloria, non agnoscitur in tam longo itemmate variata: sæculis suis producit nobilis vena primarios: nescit inde aliquid nasci mediocre; tot probati, quot geniti, & quod difficilè prouenit electa frequentia. Quare mirum non est, huius Ordinis initiis, ac progressibus animaduersis, si communis hominum sententia fuit, quem admodum olim in Africa D. Augustinus in lucem produit, quo tempore natus erat in Anglia Pelagius: ita planè statim atque Tartareum illud monstrum Lutherus erupit, vt nebras importaret, singularem Dei prouidentiam Ecclesiæ suæ Ignatium, cuiusque aciem verè igneam, protulisse.]*

29. Adnectam præfatis testimoniis id, quod extat in Relatione facta super Canonizatione S. P. Ignatij, in qua inter alia sic profertur. [*Cum inimicus homo superiori sæculo in agro Ecclesiæ benè subactis, & præparato superseminasset zizania: & in Germania blasphema Lutheri lingua, & in Anglia inaudita Henrici sæuitia omnem Religionis, &*

32 *Crisis de Societate Iesu, §. V.*
 perfectioris vitæ professionem, omnémque
 obseruantiam erga Christi Vicarium subdu-
 cere, atque extinguere conaretur; ineffabilis
 Dei bonitas, & misericordia, quæ præteritis
 sæculis contra subnascentes Hæresiarchas de-
 stinavit Achanasium, Basilium, Nazianze-
 num, Cyrillum, Hieronymum, Augustinum,
 Bernardum, Franciscum, Dominicum, cæ-
 terósque sanctitate viros illustres; supremis
 hisce temporibus excitauit spiritum Ignatij
 Loyolæ, qui ex medio honorum cursu, atque
 à sæculari, terrenaque militia, admirabili
 quadam ratione vocatus, ita se diuino impe-
 rio regendum, formandumque permisit, vt
 tandem noua Religione huius sanctæ sedis
 autoritate fundata, quæ Gentilibus conuer-
 tendis, hæreticis ad Fidei veritatem reuocan-
 dis, Romani Pontificis potestati tuendæ, ex
 instituto se totam impendit.] Aliud eximium
 testimonium vide *infra num. 33.*

§. V.

*Iudicium, & testimonia Antistitum
 circa Societatem Iesu, eiusque
 Religiosos, & doctrinam.*

[Illustr. Fr. Bartholomæus à Martyribus, ex
 insigni Prædicatorum Ordine, Archiepiscopus

Crisis de Societate Iesu, §. V. 33
 pus Bracharenfis, statim ac Præful designatus
 fuit, epistolam scripsit Patri Didaco Laynez,
 Præposito Generali Societatis Iesu, in qua
 asserbat; [Se multis ab annis sanctæ huius
 Familiæ summa deuotione, & dilectione deu-
 inctum esse, quam proculdubio crederet
 cælitus emissam ad horum miserabilium tem-
 porum ruinas, & calamitates reparandas; ita-
 que mentis oculos coniecisse in Patres Sacræ
 Societatis, tanquam in primos Coadiutores
 suos in opere Domini, primaque instrumenta
 diuinæ gloriæ in patribus illis egentissimis,
 proinde precari, ne sibi Pater in hac re velit
 deesse.] Extat hæc epistola *in histor. Societ. lib.*
4. num. 150. Ipse verò Archiepiscopus Col-
 legium Societatis Iesu fundauit; Quantum
 vero opera Religiosorum eiusdem Societatis
 vsus fuerit, in historia ipsius Archiepiscopi vi-
 dere est.

31 Frater Leonardus Marinus ex eodem
 sacro Prædicatorum coetu, Archiepiscopus
 Lancianus Nuntius in Hispania in Curia
 Philippi II. Regis nostri, litteras scripsit ad
 B. Franciscum de Borja die 28. Maij, anno
 1558. cuius exemplaria extant in Collegio
 Imperiali Matritensi, & referuntur *in histor.*
Societat. lib. 2. num. 132. In quibus ita fatur.
 [Cæterum Pater memineris, nunquam dæ-
 monem in Ecclesia non seminasse zizania, vt
 inter se ipsos Christi sectatores committeret;
 idque non per manifestam impietatem cona-
 tum, sed zeli obtentu, & simulatione pie-
 tatis;

tatis; Quemadmodum in presentia zeli nomine moueri videntur Christiani quidam, Religiosique professi ad Societatis tranquillitatem turbendam; quod mea quidem sententia nihil aliud est, quam opponere se præsidiis, quæ in hæc tam periculosa tempora comparauit Deus Ecclesiæ suæ. Iste verò aduersantium zelus haudquaquam zelus est Domini, sed admodum carnalis, cui quamvis personam spiritus velint imponere, re vera zelus est contentionis, non quærens, quæ Dei sunt, sed quæ per Societatis existimationem detrahi putant sibi. Itaque & hic locum habet, quod dixit Apostolus; Cùm sit inter vos zelus, & contentio, nonnè carnales estis, & secundum hominem ambulatis? Nunquid diuisus est Christus? Quid est Paulus, quid Apollo? Quid Dominicus, quid Sanctus Franciscus? Nonnè ministri Dei sunt, cuius & ipsa Societas est? Proinde absintant dissidium facere inter Societates, sodalitatesque vnus, atque eiusdem Domini. Recordentur, quod dixit Apostolus; siuè per occasionem, siuè per bonam voluntatem Christus annuntietur, & in hoc gaudeo, sed & gaudebo. Subeat & inconlulta Iosue æmulatio pro Moyse, cùm monuit eum, vt duos illos prophetare in castris prohiberet. Si benè sanctorum, in schola didicissent, scirent profecto, Societatem foueri debere, eisque fauendo obsequium præstari Deo. Cæterum nolo, hæc viros Societatis commoueat; nolo, quidquam

Crisis de Societate Iesu, §. V. 35
quam intepescat ardor. Sustinuit semper Ecclesia, electisque eius hoc bellum, non à tyrannis modò, & confessis Christianæ Religionis hostibus, sed ab iis quoque, qui sanctitatem profitebantur. Proinde teneant locum suum, neque hæc exagitatio, quamvis ab hominibus religiosis orta videatur, perturbet.]

32. Petrus de Villars Archiepiscopus Vienneſis (vt refert Raynaudus in *Mantissa ad indiculum Sanctorum Lugdunensium*) solitus erat asserere Societatis bonum statum cum Ecclesiæ Dei bono nexum, & complicatum esse, & propterea ex tribus coronis precariis Deiparæ, quas quotidie percurrerat, vnã semper addicere Societati.

33. Vincentius Laureus Episcopus Montis regalis in subalpinis, postmodumque Cardinalis epistolam scripsit Patre Didaco Laynez Præposito Generali Societatis Iesu, in qua hæc enunciat. [Iam verò Cardinalis (loquitur de Cardinali Furtonio, Galliarum lumine) pro optima opinione, quam semper de sanctimonia vitæ, doctrinæque integritate sacratissimæ Societatis Iesu habuit, persuadet sibi, suam hanc patriam, contra impetum quemvis, fraudemque Tartaream reddere inexpugnabilem posse, si præsidium ei de vestris hominibus imponat, suumque Collegium custodia Societatis fidæ, sanctæque committat. Neque verò vni oppido, sed toti Regno, sperat, se ingens

gens commodum allaturum. Etenim Collegium peropportunum cum sit, potest multos e Societate præstantes enutrire Viros, quos per Galliam sparsos, certa spes est, ubique innocentia vitæ, ac Dei verbo eiekturos, iugulaturisque Catholicæ Fidei hostes, & in pristinum Catholicæ Religionis splendorem Regnum omne restituros. Nec leue erit conmodum, tam multos adolefcentes ex quibus deindè Antifites Religiosi Viri, magni Cancellarij, Præsides, Consiliarij, Senatores, ac ceteri Magistratus, regnique Administrati creantur, à primis annis in sancto Dei timore educari, & Catholicæ custodia pietatis. Fecisset Deus ut in omni Gallia Societatis extructa Collegia essent; non ita laborandum Pontifici summo esset. ad populum olim pietate inclytum in sanctæ sedis obsequio, & matris Ecclesiæ gremio retinendum. Huius rei gratia quivis fidelis Christi cultor diuinæ bonitati gratias debet agere, quòd in summis hisce calamitatibus quasi è cælo dimittere ad nos hanc verè cælestem Societatem dignata est.]

34 Ludovicus Maioranus Episcopus Castellæ à mare in Regno Neapolitano *lib. 2. de vero Dei cultu, cap. 17.* hæc habet. [Quamquam, ut ad nostras aures pervenit, nunc etiam nonnulli ex eodem Societatis Iesu nobilissimo (& ut sacrosancti Concilij Tridentini verbo utar) pio instituto clarissimi Theologi necio quid magnum pro eadem veritate Catholica

tholica moliantur; quemadmodum semper iidem optimi Patres & doctrina, & moribus per totum ferè Christianum orbem moliti sunt, ex quo cœlitus nobis ad instaurandam, & propagandam labentem Ecclesiam advennerunt.]

35. Frater Ioannes Suarius, ex clarissima D. Augustini Familia, Episcopus Conimbricensis, cum ad Concilium Tridentinum proficisceretur, ideò se lætum, atque securum abire professus est, quia oves suas Religiosis Societatis commendatas relinquebat, ut refertur in *Histor. Societ. tom. 2. lib. 5. num. 13.* Episcopus Albergatus, litteris datis ad Gregorium X V. loquens de S. P. Ignatio ait; [Beatus ille eam Societatem Ecclesiæ Catholicæ peperit, quæ velut murus se opponit univèrsæ impietati pro domo Dei. Testis oculus loquor, & sceleris arguerer, si tacerem; pugnavit sanguine, pugnatque adhuc constantissimè.]

35 Bartholomæus de Torres Episcopus Canariensis hæc testatus est;] Aio præterea ex qua die Sanctam hanc Societatem novi, nullum unquam crimen errorémve compertium in hominibus, qui quidem ex verè ea essent &c. Me quidem profiteor Compluti ad eam formam exercitum; ac Deum testor, triginta annis, quibus versor in studiis sapientiæ, & per multis, quibus Theologiam doceo nunquam ad meam utilitatem dedicisse tantum, quantum me diebus paucis exercitia docuerunt.]

Loquitur

38 *Crisis de Societate Iesu, §. V.*

Loquitur de exercitiis spiritualibus S.P. Ignatij. Refertur id in *hiflor. Societ. lib. 13, num. 34.* Idem ex ciuitate Siguntina, in qua Cathedralis regebat, plures Canonicos, ac Doctores Complutum mittebat, ad ea exercitia spiritualia S.P. Ignatij peragenda; è quibus vnus fuit postmodum Eminentissimus Cardinalis Espinosa, Quæfitor generalis Fidei, & Castellæ Præfes. Ita P. Nieremberg in *vita S. Ignatij cap. 38. pag. 122.*

37. Ferdinandus Martinez Mascarenas Episcopus Algarbiorum, & in Lusitania supremus sanctæ Fidei Quæfitor eam de Societate existimationem protulit, [Ex illius sanctissimo Instituto, tanquam ex equo Troiano, plures iam Religione, Litteris, ac morum probitate Principes Viri prodierunt.]

38. Frater Antonius Perez ex illustri Benedictino Ordine Archiepiscopus Tarraconensis in *Laurea Salmantina, certam. 6. expositio, cap. 6.* ita fatur. [Quando diuinus Iesuitarum Ordo Iesu vestigia insectatus, quiniimò & fastigia, quodammodò omnem penè hominem venientem in hunc mundum illuminasset, si in secessu aliquo secreto delituisse;] Idem in *pentatheuco Fidei Volum. 3. de Scriptura dub. 5. c. 3. n. 21.* inquit, [Et innumerabiles alij, omnes à Troiano illo equo exilientes, vtique à splendissima, & nobilissima Societate Iesu.]

39. Genebrardus Archiepiscopus Aquensis, ex eadem Benedictina Familia *lib. 4. Chronic.*

Crisis de Societate Iesu, §. V. 39
nic. ad annum Christi 113. affirmat, [Excitatum à Deo Societatem ad ædificandum, quo tempore Sathanas ad diruendum, Lutherum mouit; Socios præclara pro Religione gessisse, quotidieque gerere.]

40. Frater Prudentius de Sandoual, etiam Benedictinus, Episcopus Pampilonensis *2. part. gestorum Caroli V. Imperatoris, lib. 24. §. 25.* sic loquitur. [Nam quo tempore sub Arctoo polo Lutherus, aliique hæretici, velut sæuis simæ bestię, vineam Dei Sabaoth depopulati sunt, sub occiduis mundi partibus B. Ignatium à sæculi auocatum militia iussit meliores disponere cohortes virorum, qui iisdem functionibus vterentur, quibus primitiæ, & surgentis Ecclesiæ exordiis Apostoli; quorum tandem excursibus adimpleretur vaticinium illud memorabile: In omnem terram exiuit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum. Quod nos & videmus, & luminibus contemplantur nostris; nam patres Societatis Iesu totum emensi cosmum prædicando Nationibus, etiam Apostolorum vestigiis non tritas regiones peragrarunt: quibus reseruauit Omnipotens vtrâsq; Indias, aut saltem maiorem earum portionem, quas hi beati operarij, facti Apostolorum Coadiutores Euangelij face illustrarunt; Actumque est diuina prouidentia, vt cum Lutherus omnem Ecclesiasticam harmoniam, atque admirandum concentum dissolueret, confunderétque, Societas Iesu (quos errans vulgus Theatinos

tinus nominat) rursùm ordini, & modo restitueret. Quorum equidem hominum gubernandi forma ex prudentissimis, eximisque, & charitate plenis est, quàm vnquam aliqua mundi Respublica experta sit; quod & facillè demonstrant tam magna incrementa exiguo admodùm interuallo vsque ad vltimos terrarum fines, Collegiorum mille dotationes; professores instituti, quos sine exaggerationum periculo doctissimos nuncupare valemus: Prouinciæ, & Nationes, quas Christo pepererunt; quæ sita toties per Martyrium mors; volumina ad posteritatem transmissa eruditione, & solidiori doctrina referta; aliæque innumera heroum opera, quæ in dies exercent, quæ fusiùs prosequi omitimus, quoniam nostram vincunt eloquentiam.]

41 Læuinus Torrentius Episcopus Antuerpiensis carmen compoluit, quod incipit; *O grata cælo sancta Sodalitas; Rex regum Iesus nomine quem suo: Exornat, illustratque, toto; Et celebris memoreris orbe.* Prosequitur multa de illuminatis Indis, & hæresi triumphata à Societatis Iesu Religiosis. Affertur id carmen à Ribadeneyra in *Catalogo Scriptorum Societatis sub initium*; In quo inter alia ait; [nec receptis gloria Barbaris est maior illa, quam domiti dabunt Caluinique Lutherique, & omnes colluuius simul impiorum.]

42. Antoninus Zara Episcopus Petinensis in *Anatomia ingeniorum, sect. 1. cap. unico ad finem*

Crisis de Societate Iesu, §. VI. 41
finem, inquit; [quid de Iesu Societate dicam? De illo scientiarum, ac virtutum omnium emporio? de illa Religionis arce firmissima? Ad cuius viros cum oculorum aciem conuerto, veram mihi ideam præcorum illorum, ac Sanctorum Patrum simillimam videor intueri. Hi enim nullum pro fide orthodoxa laborem renuunt, nullas neces, atque clades reformidant, sed semper in campo, semper in sole fidei versantur, vt armata Religio veritate armatam falsitate vincat, & iugulet impietatem.]

---

§. VI.

*Iudicium, existimatio, & testimonia
Imperatorum, Regum, & Dynastarum
de Societate Iesu, eiusque pietate,
fructu, & doctrina.*

43. DE pluribus Imperatoribus, ac Regibus, & principibus erga Societatem valdè affectis hæc habet Stanislaus Resius in *spongia aduersus Polonum equitem, pag. 110.* (qui Polonus contra Societatem falsas infligerat criminationes) [Adde inuictissimo, & sapientissimo Cæsari Carolo V. notam præcipitis consilij inurere, qui Panormitanum Collegium

42 *Crisis de Societate Iesu, §. VI.*

legium iuuit magnoperè in Sicilia. Aude fra-
 tri eius Ferdinando, qui Viennense, Pragen-
 se, & Oenipontanum erexit. Aude Ioanni III.
 Sebastiano, Henrico Lusitanæ Regibus, qui
 Conimbricense, Eborense, Vlyssiponense
 Gocense, Brasiliense in India ædificarunt. Non
 commemorabo Carolum serenissimum Græ-
 censis Collegij authorem. Nil dicam de Mag-
 dalena sorore eius, quæ Halense erexit. Nil
 de Bauariæ Principe Catholicissimo, qui Mo-
 nachien- & Ingolstadtien- Nil de Philiber-
 to Sabaudia Duce, qui Taurinense, &
 Chiamberense. Nil de Florentinis, Ferrarien-
 sibus, Mantuanis, Parmensibus, Lotharingis,
 Guisibus, Neruensibus Ducibus, & Collegiis
 afferam. Dies me deficeret, si Principes Ec-
 clesiasticos Societatis Collegiorum Autho-
 res, & Fundatores enumerare vellem.]
 Quibus omnibus æquo, vel potiori iure annu-
 merare potuisset hic Author Catholicos
 Hispaniarum Reges nostros Philippum II. &
 III. necnon Philippum IV. qui suæ eximie,
 pietatis, liberalissimè munificentie & affe-
 ctus erga Societatem in latissimis suis Regnis
 monumenta insignia ediderunt? Quantam-
 que de doctrina Societatis existimationem
 habeat noster Rex magnus Philippus IV. satis
 propalauit, dum studia Regia in Collegio
 Imperiali Matritensi erexit, & amplissimè do-
 tauit; & Salmantinum Regium Collegium
 à Serenissima Margarita Regina ipsius Paren-
 te erectum, munificentissimè fouet; aliæque
 huius

Crisis de Societate Iesu, §. V I. 43

huiusmodi plura tum eidem, tum Patri, & Auo
 Societas debet. Ait ipse Stanislaus Resius *vbi
 nuper p. 17.* circa id ipsū? [Sæpè accidisse audi-
 uimus, vt nonnulli Germaniæ, Galliæ, Polo-
 niæ quoque nostræ Principes, datis ad Gene-
 rales Iesuitarum Præpositos Litteris, diligen-
 tissimè postulantur, vt aliqui è Societate in
 eorum aulis viuere paterentur, ad quorum
 aspectum, & correctionem Aularum asseclæ
 erubescerent, atque ad officium reuocaren-
 tur. Talis fuit &c.] Recenset illic plures
 Reges, & Principes, qui id præstiterunt, &
 intra suas Aulas regias commorari voluerunt
 Patres aliquos Societatis, ad finem *nuper* li-
 batum ad ipso Authore.

44. De omnibus Germaniæ Imperatori-
 bus, qui Societati addicti, semper ex ea Con-
 fessarios sibi assumunt (sicut & Christianis-
 simi Reges Galliæ, aliique Monarchæ plures,
 & nunc temporis SS. D. N. Alexander VII.
 necnon Serenissima Regina Hispaniarum Ma-
 ria Anna Austriaca) Adamus Contzen *de secr.
 Societ. pag. 23.* asserit; Neque vllum in Germa-
 nia Principem esse existimo, cuius non pu-
 blica & priuata beneficia, singularisque amo-
 ris indicia Societas habeat.

45. Vniuersim autem de summis Principibus
 Cardinalis Vuilhelmus Alanus *in Apologia
 contra Elisabetha Regina editum, cap. 6.* ita fa-
 tur de Religiosis Societatis. [Ob vitæ inno-
 centiam, virtutes præclaras, excellentia exer-
 citia, diligentiam, & dexteritatem, iuuentu-
 tem

tem tam in pietate, quam in doctrina instituendi, & educandi, ob insignem etiam, prudentiam singularem, & alia rara charismata illis à Deo concessa, adsciscuntur non sine magno Ecclesiæ emolumento, tum à summo Pontifice, tum ab aliis magnis Principibus Christianis Concionatores, & Confessarij: Consiliarij in rebus diuinis: in Academicis Professores: restitutores morum collaborum, & reductores: & Magistri exquisitissimi religionis, pietatis, & veri cultus Dei.

46. Rodolphus II. Imperator, Litteris ex Praga datis ad Clementem VII. die 8. Julij, anno 1600. quæ afferuntur à Paulo Layman *in defensione in causa Monasteriorum extintorum, in Refutat. cap. 9. ad memb. 10.* sic affatur. [Si enim in vllam orbis Christiani gentem Societatis Iesu ab illo (nempe S. P. Ignatio) instituta fructus extat, in Germaniam nostram multitudine populorum penè immensam, adeò in omnia Regna, ditionesque vniuersas ita sese multiplicem effundit, vt obscuratus superiorum temporum iniuria domus Dei nitor quasi nouo sole illustratus vbique resplendescere, maiestatemque Religionis Catholica primæuam adferre videatur; ita siquidem, vt spes nobis pulcherrima sit, fore, vt ardentem Societatis illius zelo, ac coelesti, qua præfulget, doctrina, diuersorum errorum, sectarumque tenebris dissecis, ac diffusis, ditio omnis nostra verum Dei cultum

Crisis de Societate Iesu, §. VI. 45
tum breui temporis intercapedine amplectatur.]

47. Ferdinandus I. Imperator, vt refert Lamormanus *in comp. eius virtutum, cap. 25.* in suo Testamento hæc protulit. [Præ omnibus seriò, & summo perè cum feruore, & zelo commendamus nostris successoribus plurimum venerandam Societatem Iesu, eiusque Patres, considerando, quantum Ecclesiæ Catholicæ, non solum his nostris Austriacis, sed in omnibus cæteris totius Christianitatis Regnis, & Prouinciis profint, quantumque studio, feruore, & fidelitate pro conseruanda, & plantanda vbique terrarum Religione Catholica præ cæteris omnibus laborent, quòd è contrà huic peruerso, & ingrato mundo magis sint odiosi, maiorisque persecutiones patientur, quam quibus alij, & hinc etiam maiori præsidio, & protectione indigent, & merentur; Quòd certè à nostris hæredibus, & successoribus factum iri confidimus. Et hæc est nostra inuiolabilis voluntas &c. [Afferuntur etiam hæc verba à P. Quintanadueñas *tom. 1. singular. Appendicis tract. 7. dub. 1. num. 9.*

48. Serenissima Imperatrix Maria, quæ Matriti extremam vitam transegit, litteras scripsit ad Clementem VIII. die 14. Nouembris, anno 1598. in quibus hæc habet. [Experita & in Germania, & in Hispania cum animi magna consolatione, quantum Religio Societatis

cietatis Iesu Deo, & eius Ecclesiæ deferuit, obligor ex intimo corde concupiscere, & adniti eius conseruationem, & augmentum; præsertim cum videam eam à sancta illa tua, & Apostolica sede, & à Catholicis Principibus tantoperè coli, & adamari, quantum eam hæretici, & Pontificiæ Cathedræ omnes hostes detestantur. Persuasum enim habeo, tales fauores necessarios esse, vt fructus laborum, quos suscipit, crescat, & mercedis, atque præmij quasi debitos titulo ob plura, & insignia eius merita erga vestram sanctitatem, & totam Catholicam Ecclesiam, pro qua incessanter fatigatur. Vestram Beatitudinem suppliciter deprecor, tum propter vniuersalis Ecclesiæ gratiam, tum propter nostræ in hanc Religionem deuotionis ardentiorum affectum, vt quàm commendatissimam vestra habeat sanctitas, & paternè defendat omnibus occasionibus &c.] Affertur hæc epistola à Paulo Leonardo *in respons. ad expositulaciones contra scientiam mediam, part. 1. scilicet. 7. num. 29.* Piusissima hæc Imperatrix fundauit Collegium Imperiale Matritense Societatis Iesu.

49. Hispaniarum Regina Serenissima Margaritha Austriaca, quæ Confessarium semper è Societate retinuit qua existimatione, & amore circa illam fuerit affecta, satis propalauit in suo testamento, in quo sic ait idioma nostro Hispano. [Y para que quede siempre vna viua, y en ninguna manera vana, sino prouechosa

prouechosa memoria de mi en España; y así los Infeles de las Indias, como los Fieles destos Reynos participien, y gozen della, y antes todos mi alma, la del Rey mi señor, y toda la Casa de Austria, auendolo primero considerado muy bien, y encomendado luego à Dios nuestro señor, y à toda su Corte del cielo, me determinè con su diuino fauor dejar vna obra vniuersal, y perpetua en la manera, que se sigue. Primeramente mis Padres tuuieron grandissima deuocion à la Compañia de Iesus, y murieron con ella. Mis abuelos fueron los primeros, que la truxeron à Alemania, y por medio della, y de los Collegios, que le fundaron, la conseruaron en la Fe Catholica, como oy dia por gracia de Dios se ve. Despues los bienes, que yo desde mi niñez recebi della, son innumerables, y tantos, y tales, que yo los estimo en mas, que toda la grandeza deste mundo, y me hallo por obligada de mostrarme, quanto yo pudiere, madre en lo temporal de los que à mi me fueron tan fieles padres en lo espiritual. Tabien, como todos saben, el grande, y increíble fruto, que la Compañia por todo el mundo entre Fieles, y Infeles, y hereges, con todo genero de hombres hace; Iuzgo por bienauerutado, à quien Dios hace esta merced, que pueda de su hazienda fundar vn Collegio, y hazerse particionero de tantos bienes. Así mirando de vna parte al fruto, que entre otros, y quiza mas que otros Collegios, hasta

48 *Crisis de Societate Iesu*, §. V I. aora hizo el Collegio de Salamanca, y à lo que de aqui adelante hara &c.] Eodem tenore multa prosequitur quæ reperientur apud me tomo de *Iure Academico*, lib. 1. *quæst.* 7. num. 216.

49. Carolus IX. Rex Gallia dicere solebat (vt refatur Franciscus Montanus in *apolog.* contra Antonium Amaldum c. 54.) [Iesuitas non tantum in Cathedra peritos esse doctores explanandi liberalium Artium honestissimas disciplinas, sed etiam egregios Magistros formandæ, & ad virtutem instituentæ nobilitatis; atque vnicum Iesuitarum Collegium pluris facere, & pro Religionis, & pro Regni amplificatione, quam omnium inunitissimam totius mundi arcem.] Rex hic Christianissimus Lugduni (ita in *histor. Societ. 2. part. lib. 8. num. 80.*) non dubitauit humanissimè ruere in amplexus P. Edmundi Augerij è Societate, grates ei referens pro laboribus susceptis, & ad nouos adhortans. Et meritò, is enim quadraginta millia hominum ad frugem, & sanctimoniam conuertit, nuncupabaturque ab omnibus *Tuba Francia*. Ita refert Cornelius à Lapide in *praefation. ad quatuor Prophetas maiores*, *quæst.* 3.

50 Henricus II. Rex etiam Gallia, sic de Societatis Religiosis loquebatur; [Isti viri egregij, probique sunt: vitam Apostolicam degunt: ac fructus, quemadmodum rectè compertum habeo, ferunt præclaros toto orbe

Crisis de Societate Iesu, §. VI. 49
de terrarum.] Sic in *histor. Societar. tom. 2. lib. 3. num. 66.*

51. Henricus IV. Rex pariter Gallia, hæc asseruit; [Summa hæc est: Iesuitæ sunt eiusmodi, vt probis omnibus accepti sint, improbis autem odiosi: veruntamen his, atque illis peruciles; vniuersa portò Christiana Ecclesia pernecessarij. Ac planè liquet, ingentes Indiarum tractus, totque hæreticorum regiones ad Catholicam fidem per eosdem accessisse.] Et addidit; [De moribus Iesuitarum nihil esse, quod obloqui quisquam possit.] Ita posse in *Apparatu, vario Societas*. Aliud eiusdem Henrici attulimus testimonium *suprà num. 7.* & plura possemus asserre ex *Apologia*, quam ipse pro Societate Iesu ad Senatam Parisiensem scripsit: Ipse etiam Rex summè laetatus est (vt narrat Henricus Titzimon in *Britonim rebra*, lib. 2. *sub finem præfati.*) Cùm ei oblatum fuit catalogus nominum, & cognominum sexaginta sex millium hominum, quos soli Patres Societatis Iesu, in Gallia paucis annis à Caluicnismo ad fidem Catholicam conuerterant.

52. Stephanum Regem Polonia refert Serarius *Notitiarum rerum lib. 5. cap. 11.* de Religiosis Societatis enuntiasse; [Vt cùm, religionis ipsius causa, dignissimos eos clementia nostra iudicemus, ob singularem pietatem & vitæ sanctimoniam multò etiam maiores nobis sint.]

53. Constantia Regina Polonia epistolam scripsit

ic: ipfit Congregationi Generali Societatis Romæ coactæ, in qua hæc habet. [Nos verò in regno existentes, cum per temporum malitiam, improbitatémque, Societati gratificari nulla in re prorsus potuimus hæcenus; volumus tamen pro nostro in eam studio, & conatu, perpetuæque animi nostri propensi testificatione, Sanctissimo Domino nostro, tanquam oculi nostri pupillam, quàm diligentissimè commendare.]

54. Albertus Dux Serenissimus Bauariæ in litteris conscriptis ad P. Didacum Laynez Præpositum Generalem Societatis Iesu anno 1560. de Religiosis Societatis sic affatur [Quasfatos vineæ Domini muros ita sine intermissione reficiunt, vt non modò furiosus ille aper egregiè ab vuis arceatur, sed vineam ipsam seminibus noxiis, & sentibus peipurgatam, spes sit, prioriorem conservari haud difficiliter posse. Quis enim, nisi sit ipse quoque communi, qui totum Christianum per orbem grassatur, morbo infectus, non lætetur ex animo, insanam Hæreticorum pertinaciam, summa eruditione, innocentiaque vitæ tuorum tandem infringi? Verè igitur, ac meritò tibi gratulamur talium filiorum Parenti, in quibus reuiuiscens Religionis, extirpandarumque hæresum vna firmissima spes consistit. Cæterùm in hac nostra læticia vnum est, quo vehementer commouemur; cum enim verè Credentium, qui in dies magis, ac magis augetur numerus, id efficiat, vt præter

Crisis de Societate Iesu, §. VI. 51
 præter quotidianos in schola docendi labores, plurimum sit in templis quoque, concionando, faciendo, impertiendoque diuina sacra, & infinitas piorum confessiones audiendo, parumque confirmatos fideliter edocendo, defudandum; valdè veremur, ne pauci isti operarij tui tanto oneri diu ferendo non sint. Rogamus igitur clementi studio, quemadmodum etiam superioribus nostris litteris à te contendimus, occupatissimum, & ipso sub pondere collabentium filiorum misertus plures in hanc copiosissimam messem emittas, qui cum illis, qui iam hic sunt, integrum Collegium constituent, cui nos, quidquid erit necesse, ita suppeditabimus, vt & nostrum in venerabilem istam Societatem amorem planè iterùm testemur, & sacro sancta Catholica Religio domicilium apud nos perpetuum habere possit.] Affertur hæc litteræ in par. *hisor. Societ. l. b. 4. num. 123.* Plurima testimonia similia possem in vnum colligere, sed hæc suffecerint, ne nimium rem protrahamus.

§. VII.

*Iudicium, & existimatio Regnorum,
Academiarum, sacrarumque Re-
ligionum de Societate Iesu, eiusque
viris.*

55. **R**egna Castellæ ad Clementem VIII. litteras olim conscripserunt super Beatificatione S. P. Ignatij, in quibus asserabant de Societate Iesu; [Militiam esse spiritualissimam à B. Ignatio erectam, quæ tam breui temporis interuallo tanto cum spiritu, & robore vexillum Crucis ad ultimos terrarum angulos deportauit; quæ face Euangelij tot Infidelium corda illuminauit; quæ scriptis Hæresi resistit, & sanguine effuso defendat sanctæ Apostolicæ Cathedræ auctoritatem.] Eadem Castellæ Regna erexerunt hoc Collegium Hybernorum Salmantinum, cuius, cum hæc exaro, Rector existo, vt sub regimine Societatis Hyberni Catholici educarentur, & studium Theologiæ percurrerent, iuramento obstricti redeundi ab Hyberniam ad fidem Catholicam inter suos conseruandam, & promouendam. Cui Collegio annuos redditus ad sustentationem Rex no-

ster

Crisis de Societate Iesu, §. VII. 33
ster piissimus suppeditat, sicut etiam pluribus aliis Collegiis, seu Seminariis Anglorum, Hybernorum & Scotorum, qui in eundem finem ad patrias redeundi, Fidemque promouendi, in eis versantur; Quæ omnia Seminaria Reges nostri voluerint, sub regimine esse Societatis; experti sanè, quàm benè sub eo educentur, & quàm vberes inde fructus dimanent; cum omnibus constet, Alumnos eiusmodi Seminariorum egregiè in Anglia, Hybernia, & Scotia in vinea Domini laborare, iuuare Catholicos, ministrare Sacramenta, Concionibus priuatis, & consiliis obseruantiam veræ Religionis fauere, plurimòsque illustri Martyrio occumbere, quibus integra sunt referta Volumina.

56. Academix celeberrimæ Salmanticensis, & Complutensis in Memoriali, quo contendebant, studia Regia Matritensia posse in ipsarum vergere detrimentum (nulum tamen inde secutum, & experientia testatur) *num. 5.* asserunt de Societate Iesu; [Sacram hanc familiam, eiusque beatam sobolem, quasi iure quodam annexas; indiuisasque habere Sanctimoniam vnâque doctrinam; atque de his tantis dotibus æquissimam apud omnes orthodoxos existimationem.] Et deinde *num. 63.* enuntiant; [Collocatos à Numine Patres Iesuitas in Ecclesia, vt Euangelium publicarent: animas & regerent, & per virtutum calles agerent: diuinas traderent scientias: quæ vniuersa ab illis summa cum per-

54 *Crisis de Societate Iesu, §. VII.*
 fectione præstita; nam & apud ethnica nationes, & per totum Orbem Euangelium vulgauerunt, quod sanguine etiam suo plantauerunt; & inter Catholicos animarum Magistri facti, eas in viam salutis duxerunt, tanto Reipublicæ commōdo, & emolumento; sacram explanauere doctrinam tanta cum eruditione, tot emissis voluminibus, ex quibus ad totam Ecclesiam tam ingens utilitas.] Quod autem volumina circa omnes scientias, & cuius authoritatis scriptores Societatis ediderint, vide apud Bibliothecam Philippi de Alegambe, qui iusto integro tomo ea recenset, & postmodum plurima alia Volumina prodierunt, quæ omnia numerum octo millium excedunt. Academia præterea Sahnantina, omnium Princeps, in supplici libello ad Regium Castellæ senatum oblatum super doctrina in ipso lyceō sequenda, *art. 1. §. 4. num. 33.* asserit, [Societatis Iesu longè grauissimam esse authoritatem.] Pluræque encomia Societatis intermiscet.

57. Academia Louaniensis, cum Priuilegia, & Bullæ Societatis ei videndæ traditæ fuissent, hæc protuli: [Facultas Sacræ Theologiæ requisita, vt Bullas, & priuilegia Societatis Iesu examinaret, & quid sibi de illius Instituto videretur, referret; eisdem Bullis, & priuilegiis maturè visis, examinatis & discussis: consideratis quoque moribus, & conuersatione eorum, qui de dicta Societate

Crisis de Societate Iesu, §. VII. 55
 tate pluribus jannis magno cum fructu, & ædificatione Christi fidelium egerunt: respondit, eorum Institutum pium, & sanctum fore, & nihil in eorum priuilegiis, Bullis, moribus, & conuersatione inueniri, quod toti Ecclesiæ, & inferiori Germaniæ non sit expediens, & vtile.] Sic extat in *h. st. Societ. 1. part. lib. 10. n. 105.*

58. Academia Ingolstadiensis recipiens viros è Societate affirmavit; [Quorum singularis in sacro-sanctis studiis scientia tum in omnibus disciplinis exercitatio, postremo sanctimonia vitæ expectationem omnium, eamque maximam, non solum æquaret, verum etiam superaret.] Id refertur in *hist. Societ. 1. part. lib. 9. n. 54.*

59. Academia Parisiensis, elapso retrò tempore aduersus Scholam Societatis durum edidit Decretum, quod Hispana Sanctæ Fidei Inquisitio in sua ditione prohibuit, vt refertur à Ribadeneyra in vita S. P. Ignacij, *lib. 4. cap. 11.* Quadraginta post annis cum Societas in Gallia, maxime ab hæreticis (vt Rex Henricus IV. testatus fuit *suprà*) quateretur, hæc insignis Academia Parisiensis iudicium protulit, eam omnino fore retinendam.

60. Omitto, plures Academies Societati Iesu in variis Regnis fuisse traditas ab Imperatoribus, & summis Principibus; quod eorum existimationem de doctrina, & dexterritate virorum Societatis manifestat. Missa

etiam facio innumera testimonia Academia-
rum, Antistitum, & præstantium vndequa-
que virorum approbantium, & laudantium
doctrinam Scholasticam Societatis, etiã-
que eas opiniones, de quibus ingentes exti-
tere controuersiæ. Videat, qui velit, Pau-
lum Leonardum *in respons. ad expositulaciones*
contra scientiam mediam, & plures alios
passim.

61. Sacra Religio Carthusiensium Lit-
teras sua spontè scripsit ad Societatis Patres
Romæ congregatos, in quibus hæc habentur.
[Audita fama odorifera, Fratres in Do-
mino dilectissimi, de vestra exemplari con-
uersatione, salutari doctrina, & voluntaria
paupertate, cæterisque virtutibus, quibus in
tenebris nostri deplorandi sæculi resurgentes
perhibemini, homines in via perditionis er-
rantes ad arctam viam salutis reuocare: vac-
illantes stabilire, stantèsque ad proficien-
dum in virtutibus stimulare, & magnum in
Domino Ecclesiæ Catholicæ fructum afferres
gaussi sumus in Domino, gratias illi agentes,
quòd in tanta desolata Ecclesiæ suæ calami-
tate qua præmimur, excitare dignatus est, &
mittere nouos operarios in vineam suam re-
cordatus misericordiæ suæ. In qua quidem
sancto opere cupientes vobis pro nostro mo-
dulo cooperari, fraternitatem vestram obse-
cramus &c.] Deceuerunt Carthusienses,
vt in his Litteris prosequuntur & extant
in hist. Societ. 1. tom. lib. 4. num. 107. & apud
Ribade

Ribadeneyram *in vita Sancti Ignatiij lib. 3. cap.*
12. inter suum Ordinem, & Societatem Iesu
peculiaris amicitiaæ fœdera sancienda, thesau-
rosque interiores suos omnes, & bona cun-
cta spiritalia communicanda Societati.

62. Monasterium Montis-Serratis Sacra
Benedictinorum familia, in quo S. P. Igna-
tius prima spiritalia elementa vitæ perfectio-
ris hausit, omnium Monachorum consensu
litteras Confraternitatis ritè consecit, in qui-
bus totam Societatem Iesu in consortium, &
partem omnium suorum bonorum ope-
rum admisit. Ita *in hist. Societ. 2. part. lib. 2.*
num. 147.

63. Clerici Regulares Sacri Ordinis
Theatinorum vsque aded erga Societatem
fuerunt affecti (vt refertur *in hist. Societ. lib.*
12. num. 13.) vt exoptauerint ei aggregari,
vnũque cum ipsa conficere corpus. Verùm
S. P. Ignatius iudicauit maiorem fore Dei
gloriam, & Ecclesiæ vtilitatem, si vnaquæ-
que Familia seorsim vt incepit, decurreret.

64. Ex illustri, & Sanctissimo Minorum
Ordine Capitulum Generale totius Religio-
nis celebratum anno 1565. inrer alia decreuit,
vt omnes Minoritæ erga quamcumque Sa-
cram Religionem essent sectatores officiosi,
sed præcipua erga Societatis, Iesu alumnos, quos
deberent diligere, colere, ad publicas dispu-
tationes vocare, ad solemnia Sanctorum Or-
dinis Festa; nullusque auderet apertè, aut clan-
culum eorum viuendi piissimam normam sug-
gillare

88 *Crisis de Societate Iesu, §. VIII.*
gilare. Ita Ribedeneira in *vita S. P. Ignatii lib.*
3. cap. 17.

65. Clerici Regulares Bernabitarum Mediolanenses eximio affectu Societatem sunt persecuti, & cum primum audierunt, S. P. Ignatium ex hac ad vitam beatam migrasse, indicem sui doloris Epistolam ad eius socios scripsere, in qua hæc habentur. [Viuit apud omnes, quocumque se per totum Orbem nomen Christi protendit, dulcis, & grata Sancti Viri memoria, qui tantum de Christiana Republica meritus est; quo Magistro ac duce Christi fides, religio, doctrina adeo propagata est, ut ipsos quoque Antipodas penetrauerit, apud quos multa millia hominum ad Fidem conuersa nouam Ecclesiam, primæ illi Apostolicæ æmulam, nouos Apostolos, nouos Martyres legimus extitisse.] Ita in *hisl. Societ. lib. 16. num. 124.*

§. VIII.

*Iudicium, & testimonia virorum è
Sacris Religionibus eminentium
de Societate Iesu pietate, doctrina,
& fructu.*

66. **F**rater Franciscus Romæus Generalis
Eximij Ordinis Prædicatorum ad suos
Litteras

Crisis de Societate Iesu, §. VIII. 59
Litteras scripsit, in quibus aiebat. [Pareat vobis, qualiter hoc calamitoso tempore, quo Religio Christiana hæreticorum telis impetit, malorumque Christianorum peruersis moribus labefactatur, nouus Ordo Presbyterorum Regularium sub titulo nominis Iesu, de vrbe quasi prædidiaria manus Dei beniginitate submissus est; quam ob ingentes fructus, quos in Ecclesia facit, sanctilimus Dominus noster Papa Paulus III. approbauit, & confirmauit. Quod ideo vobis significatum volumus ne huius Instituti nouitate seductus quispiam vestrum commilitones suos ad eundem scopum tendentes, & à Deo suppeticas missos, per errorem fortassè oppugnet, eorumque detrahat Institutis, quorum fructibus gratulari, & pios actus imitari debuerat.] Extant hæc Litteræ in *hisl. Societ. 1. part. l. 8. num. 5.*

67. Frater Dominicus Grauna, ex eodem insigni Prædicatorum Ordine Magister in voce *Turturis, part. 2. cap. 30.* ita affatur: [Ad nouissimos vineæ Christi Domini cultores, Patres venerabilis Societatis Iesu merito nuncupatos (dicente Ambrosio *serm. 47.* consortium meretur nominis, qui consortium meretur & operis) intuendos descendo: Vitis illa abundans illico occurret, de qua dici potest, quod scripsit Oseas *c. 14.* ibunt rami eius; & quasi oliua gloria eius & ordo eius ut Libani. Abundans certè vitis, non in lateribus domus Dei plantata, occurrat S. Ignatius de Loyola

Loyola ; quam cum cœlestis agricola ab actibus huius sæculi propurgasset, conuertens militis lanceas in falces , & gladios in vomeres ad aranda Gentilium pectora pro Euangelij disseminatione ; adeò creuit in filiis suis vt iam extenderit palmites suos vsque ad mare , & vsque ad flumen propagines eius. Mittuntur siquidein rami eius ad Indos, ad Lydios , ad Lybiam, Æthiopiam, aliàsque remotissimas regiones , ad Insulas longè quæ de Deo non audierunt alacriter properantes, tanquàm cooperatores terram humani cordis concionibus, confessionibus, lectionibus, catechismo excolunt, & cœlesti prædicationis imbri ; & rore irrigantes foecundant , & foliis, floribus, fructibus hoc est, doctrina, verbo , & exêplo viuidos ramos tantæ vitis satis ostendunt. Pendent è ramis botri Martyres illustres nec deest (dicam cum Cypriano epist. 16. ad Moysem , & Mariam) autumnus ad munera fungenda temporis gratia spiritualis : vindemia foris premitur , & profutura poculis in torcularibus vva calcatur. Innumeri enim huius vineæ alumni , partim Sacerdotes, partim laici à Gentilibus, aut hæreticis expressi, vinum Martyrij meracissimum in cellam vinariam Sponsi inferentes recensentur à Societatis huius teneræ incunabulis vsque ad præsentia tempora, qui lauerunt in vino stollam suam, & in sanguine Agni pallium suum, gloriosè pro Christo occumbentes. Quis verò recenseat Guzmanos, Padillas , multosque

alios

Crisis de Societate Iesu, §. VIII. 61
 alios Dynastarum , & innumerabilium illustrium Virorù filios, calcatis mundi illecebris, nudum Christum sequentes, & in altissima paupertate ditissimos & virentibus meritorù foliis vitæ Protoparentis exornantes ; & quis multitudinem eorum, qui cum perfectionis, aut opinionè sanctitatis obierunt ; Numa Rex Collegiù figulorum instituit ; Ignatius spiritualium figulorum Collegia erexit, ad peccatores, qui dicunt, facti sumus sicut vas perditum , reparandos ; ad quos conuersionis munus & tenellæ iuuentutis rectam educationem, omnem curam , laborem , industriam dirigunt. Horum figura in veteri testamento præcessit ; nam de Iosaphat legitur 2. Paralipom. cap. 27. quod tertio anno regni sui misit de Principibus suis Benhail, & Obdiam, & Zachariam, & Nathanaël, Michæam , vt docerent in ciuitatibus Iuda, & cum eis Leuitas Semeiam, & Nathaniam, & Zabadiam, Phasiël quoque, & Semiramoth , & Ionathan , Adoniamque , & Tobiam ; docebantque populum in Iuda habentes librum legis Domini, & circuibant cunctas vrbes Iuda, atque erudiebant populum. Non est , cur illis obiiciatur *Isaïæ cap. 33.* Vbi est Litteratus ? vbi legis verba ponderans ? vbi doctor paruulorum ? Passim enim tibi occurrent doctissimi Theologi Scholastici, Scripturarum Interpretes. O vitem abundantem ! o vitem fructiferam ! o Libanum omni amœnitate referunt ! o nouissimos operarios in vineam Domini

ni

62 *Crisis de Societate Iesu, §. VIII.*
 ni conductos à Patrefamilias, qui non imparem in Ecclesia laborem pertulerunt, quàm priores agricolæ portantes pondus diei, æstus. Deerat tertius collabantis mundi sustentator, & de duobus prouisum erat, Dominico, & Francisco, qui manus diuinas, tres in orbem sagittas iacientes (sic uisus, cum Ordines Prædicatorum, & Minorum instituenti erant, diuinitus ostensum est) restringeret; Tertius supererat ad tertiam sagittam reparandam; En Sanctus Ignatius. Et sicut Deus Dominicum, & Franciscum sagittas electas destinauit vt sagittarent corda inimicorum Regis; è diuina pharetra sagitta tertia emittitur: Isaiæ vaticinium completur; Mittam ex eis, (*cap. 66.*) qui saluati sunt, ad gentes in mare, in Africam, & Lydiam tendentes, sagittam in italianam, & Græciam, ad insulas longè ad eos, qui non audierunt de me. Vnde hos tres Ordines iisdem penè Institutis Dominus uoluit colligare, vt vberem messem reportarent. non tantum fœces Israël conuertendo, sed salutem Domini, & lucem gentibus adducendo, vsque ad extremos terras; Antipodes conuertendo: Occidentales, & Orientales Indos lustrando; vt verè impletum sit de his præcipuè tribus Ordinibus, quod dicit Isaias *cap. 12.* & volabunt in humeros Philistiim per mare, simul prædabuntur filios Orientis. Liceat vaticinium viri Apostolici Sancti Vincentij Ferrerij coronidis, loco sanctæ Societati adaptare.] Quod vaticinium

Crisis de Societate Iesu, §. VIII. 63
 nium expendit. & deinde *cap. 32.* inquit [Futurum in Ecclesia fructum maximum strenuorum militum Societatis Iesu, qui ad defendendam Ecclesiam ipsi hac miserima ætate diuinitus missi sunt, vberem messem inferentes in horrea Domini, eadem Virgo (loquitur de Sancta Theresia de Iesu) præuidit. Rapta enim in coelo vidit multos homines huius Sanctæ Societatis, vexilla alba in manibus gestantes; vnde admiranti, & lætanti de huius instituti, quod summopere diligebat, etiam futuro progressu, dixit ei Dominus Iesus Christus; O fisciæres, quàm his futuris temporibus Ecclesiam iuuabunt?]

68. Frater Gregorius de Alfaro ex sacro Benedictinorum coetu in *vita Domini Francisci de Reynoso Episcopi Cordubensis cap. 15.* de Societate Iesu ait; [Religionem nostram te compositam ad Dei summam laudem, Ecclesiæ ingens emolumentum; quidquid scribit, legit, prædicat, animarum ad vtilitatem collimare vniuersa; Incredibile esse, quantum in erudienda iuuentute diligentiam ponat, quàmque id ministerij genus proficuum sit; noua sidera, nouasque aperuisse terras, quibus Crucis labarum splendescere fecerint, superatis immensis laboribus, & oblato sanguine pro infidelium cultura; eius dignam commendationem opus esse sublimioris calami. Denique ad animarum bonum & industriam quasi natos esse & generatim peritissimos

mos naucleros in hoc mortalitatis procelloso mari.]

69. Mag. Frater Ioannes Marquez ex illustri Augustiniana Familia, in *Gubernatore Christiano, lib. 2. cap. 24.* sic fatur. [notauit ingeniosè Genebrardus *lib. 4. Chronolog. anno 1521.* hoc ipso anno, quo celebrata est dicta Vuormatiensis, atque Luthero contigerunt, quæ de eo historici produunt, incepisse sanctum illum virum Ignatium de Loyola fundamenta ponere instituti Societatis Iesu, quæ inter floridiores Ecclesiæ cœtus de iis est, qui maiores fructus attulere, ex qua, velut ex equo Troiano, hoc sæculo profiliere viri insignes, qui non minùs prosperè calamo decertarunt aduersum pessimum Hæresiarcham, & eius asseclas, quàm gloriosus Imperator Carolus V. gladio.]

70. Fr. Bruno Lothar, ex insigni Carthusianorum Ordine, dicauit nomine Carthusiæ Agrippinensis S. P. Ignatio adhuc viuenti, & huius Socii, librum, cui titulus est *Opera contemplatiua Henrici Harpij*, & in Epistola dedicatoria ait; [Vbi & siquidem ob flagitia, & errata nostra vnquam relinquendi sumus à Deo, iam vel maximè timendum est, quando vsque eò omnis creuit impietas, vt vir possit vltra progredi. Vnum dumtaxat superest, quod nobis melioris spei fiduciam ingerit, vestra nimirum Societas, noua ista, præclarâque Professio, & nunquam satis laudatum vitæ Institutum. Cum enim certis probemus exper-

rimentis, fructus optimos è vobis prodire, non ambigimus, ex Christi spiritu profectum esse, quod aggressi estis; prorsusque nobis persuademus, fore, vt per vestros quandòque Christi Ecclesia in melius reformetur, maximè cum id in primis curæ sit, vt quoad eius fieri potest, omnes ad veram pietatem prouehatis.]

71. Fr. Franciscus de Royas, ex clarissima Minorum Religione, *tom. 2. Comment. in Concordiam Euangel. pro arcanis mensis Iulij, in festo S. Ignatiij*, ita fatur. [Magne Pater Ignati, tibi soli gloriari licet pro Tuis de Samsonis effato; si non arassetis in vitula mea, non inuenissetis propositionem meam; Vobis ego scientiarum lumina spondeo, nisi vitula mea procißa fuissent & lebræ, ænigmatum vos latuissent proculdubio arcana; meum est, quòd Theosophia abstrusa patefcant; meum, quòd Scripturarum salebræ vincantur; meum, quòd ad Philosophicas disciplinas facilis ingressus apertus sit. Quid victas infidelium prouincias, & Christo subiugatas memorem; Quid oppressam hæresiis? Iam si à summis ad minimos quòsque omnes contemlemur, quàm mitia in illis quæque, & iucunda! quàm benigna, & affabilis modestia! quàm dulcis charitas! Verè Cœtus ille virtutis Gymnasium, honestatis Lycæum, probitatis Academia.

72. Fr. Ioannes Baptista Lezana, ex sacro calceati Carmeli Ordine, *opusculo De concep. Virg. Maria cap. 2.* enuntiat; [Iesuiticam Societa

cietatem: vniuerso mundo celeberrimam, & colendissimam, vnicam, splendidissimamque Religionem.

73. Fr. Thomas à Iesu ex insigni Carmeli discalceati Familia, in opere de procuranda salute omnium gentium, lib. 2. cap. 5. inquit; Quamvis plurimi operæ plurimum posuerint, vt Christi nomen ab omnibus per ea loca agnosceretur, præcipua tamen laus omnium consensu Francisco Xauerio Societatis Iesu debetur.] Amplius se extendit Fr. Hieronymus Gracian ex eadem Familia in stimulo propagationis fidei, pag. 34. affirmans, Societatis Iesu in Europa mirabile clementum à Deo præordinatum fuisse ob insignes, quos adhibuit, conatus in procuranda Indorum salute, quibus pares fructus responderunt, Deo secundante labores.

74. Fr. Claudius Rangolius ex sacra Minorum S. Francisci de Paula Religione, in Commentar. lib. 1. Reg. cap. 1. ad vers. 28. de erudienda iuuentute agens sic loquitur. [Nostris verò temporibus Societatis Iesu Religiosi Patres eandem partem, Deo auctore, nacti sunt, quam probè, & gnauiter exornant; reclamantibus licet toto orbe hæreticis, & nonnullis etiam Catholicis, qui eorum impigram solertiam suspectam habent, tanquam aliud amplius regno cælorum, si permittantur, sint quæsituri.

75 Paulus Morigia, ex Ordine Iesuatorum lib. de histor. Religionum, cap. 52. ait; [Societatem

Crisis de Societate Iesu, §. VIII. 67
cietatem tantum tam exiguo intervallo creuisse, vt in stuporem rapuerit vniuersum orbem; eius encomiorum longiori tractatione supersedeo, quòd illius gesta præclarissima notissima sint mundo.

76. Thoma Bozius, Clericus Regularis Orator, tom. 1. de signis Ecclesiæ lib. 6. c. 3. fatur. [Age verò, maxima de Xauerio dicamus. Vniuersi hæretici ab Ecclesiæ Christianæ constitutione per tot sæcula, per annos mille quingentos, & amplius non traduxere ad hæreses suas tot gentes, aut idololatrias, aut alioquin à Christi cultu alienas, quot vnus Xauerius ad Christi cultum annis vndecim; tot enim fuit in Indiis vir iste admirandus. Quis hoc non obstupescat?] quantum debet Orbis Christianus Societati Iesu, quæ Xauerium Ecclesiæ dedit! Idem Author lib. 5. cap. 3. inquit; [Quin etiam memoria nostra videmus amplissimam diuinitus excitatam Soc. Iesu, quæ totius Orbis loca percurrens, id vnum præ oculis habet, vt in præcipuis quarumlibet regionum ciuitatibus excitentur gymnasia, in quibus per eos ad bonas Litteras, morèque pios, & verè Christianos adolescentulæ erudiantur.] Id Author lib. 7. c. 1. fatur? Ignatius Loyola Hispanus & ipse, cum se totum dedisset diuinis quantos fecerit progressus, ex eo possumus coniecere, quòd celeberrimam Iesu Societatem constituit, cuius est in Euangelio, vt Pauli vtar verbis, maxima laus apud omnes.

77. Augustinus Mannus Clericus Regularis eiusdem Congregationis Oratorij, *Sacrarum Historiar.* cap. 28. loquens de nouo Orbe ait; [Recensebimus, quæ religioſiſſ. Patres Societatis Iesu propriis viderunt oculis; quorum opera ſingulari, Ieſu iuuante, tenebræ illæ penè omnes fugatæ ſunt è regionibus illis.] Idem Author *cap.* 31. inquit; [Venerabiles Patres Societatis Ieſu, qui à Deo vtriuſque orbis Apoſtoli conſtituti, docent vbiſque ſcientiam ſalutis eos, qui in tenebris, & vmbra mortis ſedent.] Idem Author *cap.* 261. hæc habet. [Sed & B. Ignatius venerandæ Societatis Ieſu ſapientiſſimus Inſtitutor, Spiritu ſancto plenus, Religionem ſuam inſtituit, quæ hodie per vtrumque orbem propagata, mundum fulcit, ne cadat. Qua in re videri poteſt, cuius ſpiritus eſſet, qui opus tam magnum facere potuit.]

78. Paginas poſſem implere encomiis, quæ de Societate Ieſu ſcripſit Fr. Ludouicus de Strada ex illuſtri Ciſterciensium Ordine. Hic etenim Apologiam pro Societatis alumnis in lucem edidit, & præterea ex Monasterio Sanctæ Mariæ de Huerta Litteras miſit ad Septimacensem Domum laudibus Societatis, eiſque Religioſorum refertas; Videantur in *hiſtor. Societ.* 1. part. lib. 16. num. 125.

§. IX.

§. IX.

*Aliorum ex Sacris Ordinibus præſtantium virorum iudicium, & testi-
moniade Societate Ieſu, eiſque pie-
tate, doctrina, & fructu.*

79. **F**rater Ludouicus de Miranda ex Sacerdotico Ordine *tom.* 1. *directr. Prætor.* *Regul. quæſt.* 4. *art.* 12. ſic fatur. [Inter Religiones celebres, & illuſtres quæ ſummo Dei beneficio in Eccleſia vigent, quæ & breui temporis ſpatio magna ſuſcepit incrementa, non mediocrem locum tenet Religio Societatis Ieſu. Huius Societatis & Familiæ præcipuum eſt ſtudium, atque exercitium, litteris, & hominum ſpiritali ſaluti incumbere, docendo, legendo, prædicando, ac confeſſiones fidelium audiendo, pueros, & omnes alios in doctrina ſancta erudiendo, ſumma modeſtia, & religione & quàm maxima fidelium omnium ædificatione.]

80. Fr. Petrus Mercæus Cratepolius ex eodem Ordine in *ſuis Annalib.* inquit [Vniuerſitas Moguntina Reuerendiſſimo & Illuſtriſſ. Domino Danieli nitorem, & reſtitutione debet; qui, Illuſtriſſimus Princeps anno Do-

mini 1562. Domino è Societate Iesu præfecit; qui dum mitiora artium studia maxima dexteritate, & facilitate tradunt; Moguntinam, superiorisque Germaniæ iuuentutem, doctrinæ, pietatisque nitoribus expoliunt.

81. Fr. Emanuël Rodriguez ex eodem Ordine *tom. 1. qq. Regular. quæst. 2. art. 9.* hæc habet. [Suscitatus fuit ab inferis illa turpissima bestia Martinus Lutherus, qui suis infestis hæresibus Reginam hanc stantem à dextris Dei in vestitu deaurato circumdatam varietatibus denigrare, ac fædare nixus est, auertens fideles à poenitentia, & frequentia Sacramentorum, & à summi Pontificis Romani obedientia. At ille omnipotens sermo Dei à Regalibus sedibus veniens istam suam charissimam sponsam visitans suscitauit è caelis Ignatium Loyola cum sanctissimis Sociis, qui acerrimus dux cum suis Sodalibus, zelo omnes feruentissimo æstuantes, contra Lutherum, omnesque eius sequaces castra posuerunt.]

82. Fr. Ioannes de Salcedo ex eodem Ordine in *Affirmationibus dicatus* summo Pontifici Urbano VIII. anno 1625. pro Prouincia Conceptionis in Comitibus Generalibus Ordinis Romæ habitis, sic asserit; [Inter sacros verò Religiosorum Ordines, gloriosè pro Maria decertauit Societas Iesu Sanctorum, & sapientum ad miraculum foecunda mater, dexterum Ecclesiæ brachium, digitus Dei, calamus scribæ velociter scribentis: ita sanè velociter, vt suprâ quadringentos Scriptores diuinis, & hu-

Crisis de Societate Iesu, §. I X. 71
manis scientiis tenebrescentem iam Orbem repentè illustrauerint.]

83. Fr. Antonius de San Roman ex Benedictina Familia in *histor. Iudæa Orient. 3. l. 26.* ait, eo tempore, quo maximè Ecclesia Dei periclitabatur, excitatum à Deo in subsidium dilectæ sponsæ suæ S. Ignatium de Loyola. Et toto volumine multus est in enarrandis Societatis Iesu gestis, eiusque Religiosos passim vocat noui Orbis Apostolos.

84. Fr. Bartholomæus de Segura ex eadem Familia in *Amazonide Christiana, cantu 9.* enunciat, in Societate Iesu reperiri, quidquid in veteribus Ecclesiæ athleticis emicans apparuit: Athanasij inuictum robur, & constantiam: Tertulliani eloquentiam: Gregorij tropologias: Augustini vim acerrimam aduersus hæreses: Hieronymi in exponendis sacris Scripturis acumen, atque multiplicem linguarum peritiam.

85. Fr. Abrahamus Bzouius ex præclara Familia Prædicatorum in *lib. Romanus Pontifex, cap. 24.* sic edisserit. [Paulus III. Paulus IV. Pius IV. & Pius V. necnon Gregorius XIII. Patres Societatis Iesu in vastissima illa Indiarum, ac noui Orbis regna ire iusserunt; quò cum intrassent; parùm habuerunt, Christianos, qui iam erant, excolere, nisi & Euangelium latius propagarent, eoque inferrent, quò numquam antea peruenerat. In Iapone enim, sexaginta Regnorum Regione, quidquid est Religionis, ac Fidei, ipsi soli plan-

tauerunt solrigauerunt, Deus autem tale incrementum dedit, vt illic cententa millia Christianorum censeantur. In Regnum quoque Sinarum, illud tantum, tamque opulentum, vt fidem penè, excedat, quod antea quasi clausum à dæmone tenebatur, illi tamen splendorem Euangelij intulerunt.] Paulo inferius loquens de Martyribus Societatis inquit. [Quorum alij inter Barbaros, alij inter sæuiores Barbaris Hæreticos (nam & horum miserti Pontifices Romani miserunt nuntios] paratioris ad subeunda tormenta, quam crudelitas ad irroganda, per mille excarnificandi lanienas, lacerationes, ignes tardos, secures, & funes, hilari oculo sanguinem & animas profuderunt; nobilis lucta, quæ fatiget calamos, non tantum impleat.]

86. Fr. Ludouicus Gratanensis ex eadem Familia de Societate enuntiauit; [Apostolicum quemdam cœtum esse, qui ad hominum salutem omni ratione tuendam, renouendamque in Ecclesia Dei veterem sanctitatem totis viribus conspiraret.] Ita in *hist. Societ. tom. 1. lib. 11. num. 69.* Dicerèque solebat, vitam sibi non sufficere ad declarandum, quantum doctrinæ in exercitijs spiritualibus S. P. Ignatij perceperit. Ita Ioannes Eusebius Nieremberg. in *uita Sancti Patris Ignatij*, cap. 38. pag. 121.

87. Fr. Martinus de Ledesma ex eadem Familia in *Censura de annuis litteris rerum Indicarum anni 1557. ait*; [Ansem Creatorem magnificè

Crisis de Societate Iesu, §. IX. 73
gnificè laudandi oblatam, quòd Patribus Societatis Iesu tam insignes animos concesserit vt marium sæuitia contempta, atque despectis barbarorum hominum terroribus, incognitas regiones adeant, quos neque captiuitas, nec verbera, nec mors ipsa reuocet.]

88. Frater Franciscus de Lizana è Sacro Ordine B. Mariæ de Mercede, in libro, cui Titulus est, *Discursos Panegyricos para diuersidad de mysterios, y santos*, edito Matrì anno 1658. in Discursu Panegyrico pro S. Ignatio de Loyola, pag. 178. hæc habet; [Yo, grauissimos, y Religiosissimos Padres, no soy extraño, muy proprio soy que aunque el color del habito lo defdice, no solo lo muy particular del afeito, pero lo general de la comun obligacion lo acredita. Quien ay, que para la profesion de las letras no sea hijo desta Religion sagrada? Quien, que no abra los oios à la luces de tantos soles, como en su hermosissimo cielo resplandecen? Quando niños, su enseñanza nos educa: Quando mozos, su direccion nos gobierna, y despues que ya hombres salimos de la es fera de discipulos, la varia erudicion de sus admirables escritos, si en ella nos exercitamos, viene à consumarnos Maestros &c. Postmodum pag. 193. sic ait; Y si Ignacio para mayor gloria de Dios figuio en esto las admirables huellas de Christo, digalo el obre todo, que asombrado debe reconocer en su Religion esclarecida tan glorioso exercito de

74 *Crisis de Societate Iesu, §. IX.*
 Martyres, como la engrandecen, y ilustran. Diganlo esas barbaras incultas Naciones de los Parabas, Malicos, Iaos, Azenos, Mindanaos, Molucas, Chinos, Iapones, donde à costa de su sangre han introducido las sagradas luces del Euangelio, reduciendo à Dios tantos millares de almas, que no se, si los rayos de las estrellas seran bastantes à competirles el numero. Mas que mucho, si todos los incédios del espiritu sancto parece que se vaciaron en los corazones de Ignacio, y de sus hijos? Ignacio que quiere decir fuego? Que Ignacio, y Igneo vna misma cosa son à mi Iuycio. Y aun estoy por decir, que la Religion que Ignacio funda, es vn nuevo espiritu santo, que se produce. Notorio es que al espiritu santo llama mysteriosamente la Iglesia dedo de la mano diestra de Dios, *Dextra Dei in digitus* Y pare ce que no con menos mysterio el Pontifice Paulo Tercero, despues de auer leydo el feruoroso Instituto de Ignacio, prorumpio en aquellas palabras tan enfaticas del exodo, *Dignus Dei est hic* en, que, egun parece, dio nombre de espiritu santo al fundador, al Instituto, y a la Religion fundada &c. *Hac ingeniosè prosequitur, & posse à subiungit pag. 194.* Ea incultos idolatras de las barbaras Regiones, *Dignus Dei est hic*; acabarse tiene vuestra ciega idolatria, deshazerse vuestros Diocesillos falsos, doblando la rodilla al que solo es eterno, y verdadero; porque el dedo poderoso de Dios, que es el espiritu sancto,

Crisis de Societate Iesu, §. IX. 75
 va disfrazadamente escondido en los feruorosos hijos de Ignacio à introducir à Christo en vuestros payes: *Dignus Dei est hic*. Ha salido verdad esto, Catholicos? Hablen, griten las Historias, fieles testigos de la mas fructuosa enseñanza, que han experimentado los siglos, que han conocido los orbes; Que à mi Iuycio, quando desde la fundacion admirable desta Religion illustre no viera gozado la Religion Catholica mas que à ella sola para su defenfa, y apoyo, por su feruor, por su piedad, por su doctrina, por sus escritos, por su obseruancia, ella bastara sola para sostenerla, qual el otro Atlante el cielo sobre sus hombros. Pero ò valgame Dios! que pocos premios temporales veo en tantos Illustrissimos Varones, como ha tenido Ignacio por hijos, con tan heroyco fruto en las almas, siendo en todos tan reuelantes los meritos! Para que admitiese la Compania vn Arzobispado en vno de sus grandes sugetos, se empeno todo el poder de la tierra, y vno pudo conseguirlo. Para que se admita vn Capelo, es necesario, que tierra, y cielo se iunten &c. *Prosequitur tunc ostendens gloriam filiorum Ignacij in eo sistere, quod mereantur premia, non in eo, quod illis perfuerantur idque, pag. 197. ita concludit.* O! canozca y a el mundo, quan de verdad dijo Ignacio, que todo el, y todos sus hijos auian de ser para mayor gloria de Dios, *Ignasius ad maiorem gloriam Dei!* al auerse tan cenidamente à justado à la mas

viua imitacion de Iesu , en que consiste la mayor gloria del eterno Padre, pero que mas dignidades han de gozar, los hijos de Ignacio, que las de sus propios meritos ? No las merecen ? Pues todas las dignidades gozan. *Altre deinde loquitur de meritis Societatis, ab eius- que viris omnes veras felicitates possideri, acurè declamat, eosque adhuc viuentes nomine Iesuitarum gaudere, quo omnes Fideles iusti in celo sunt insigniendi. Demum pag. 201. loquens cum S. P. Ignatio, ait: Padre de vna Religion, en quien arden las llamas abrasadoras del mismo Espiritu santo; cuyos hijos tratando solo de merecer con trabajos, sus trabajos solos quieren por premios, logrando en este mismo desinterés tanta dicha, que no ay dignidad, que no gozen, quando no ay dignidad, que no merezcan, y mas quando en el titulo de Iesus, que los ilustra, ya parece, que la eterna felicidad que es el colmo de los premios, gloriosamente poseen. Imitemos todos, ô fieles, tan diuino Padres; sigamos las buellas de tan ilustres hijos.*

89. Fr. Franciscus Forerius ex inclitya prædicatorum Familia, in *Commentar. in Ihsam, in Epistola ad Henricum Cardinalem vocat Religiosos Societatis sanctitate, & doctrina excellentes.* Fr. Alphonfus Ciacchius ex eadem Familia in *vita Pauli III.* hæc habet de ipsis; [Hinc enim, tanquam ex equo Trojano, vt aiunt, rigidi, & inuicti virtutis satellites, ignorantia, & impietatis expugnatores acerrimi, Dei

Dei verbo illustres, concionibus vehementes, meditationibus subitimes, praxi solertes, doctrina conspicui, & vitæ exemplo laudabiles prodierunt quorum propagandæ fidei amor ita se propositio Numine protulit (qui magis semper exardescit) vt totam Europam breui tempore, summo nostræ Religionis cumulo peruagans, nouas etiam ignoti orbis regiones Euangelicæ veritatis luce perfuderint.]

90. Fr. Ludouicus de la Oliua ex eadem Familia in *Concione in Beatificatione S. P. Ignatii excussa Vlyssipone, anno 1621. apud Geraldum de la Vina.* plurima habet Hispano idiomate, ex quibus liceat aliqua transcribere. *Fol. 2. ait, [Quien haze la fiesta, soy yo; pues os comido à ver la casa de Salomon, fundada por vn Santo natural de España. Que virtud? Que zelo? Que contemplacion? Digalo España, Italia, Flandres, Francia, Inglaterra, Escocia, Dalmacia, Irlanda, Nueuo mundo, Ierusalem, el Japon, Suecia, Bretaña, Turquia. Que Nobleza? Que Duques? Que Gandias? Que Adelantados? Que Padillas? Que Guzmanes? Que Mendozas, Sotomayores Zunigas? Que letrados? Ese es vn abismo. Que Theologos Escolasticos? Que sutiles? Que legistas? Que Positiuos? Que Canonistas? Que Astrologos? Que Arifmeticos Que Geometras? Que Filosofos? Que Metaphysicos? Que Logicos? Que Latinos? Que Griegos? Que Rethoricos? Que Hebreos? Que Confessores? Que Padres de animas? Et fol. 5.*

Loquens de munere illuminandi, & dirigendi animas ad virtutem inquit. [Y esto para hazerlo con eminencia, sin duda ni opinion, no se le puede negar à la Compañia, auer sido estre-
mada en esta parte; que siendo ella de con-
templacion, y meditacion tan immensa, ha
ensuauizado, y allanado tanto el camino de
virtud, que antes parecia inpertransible,
se ha facilitado, siendo ellos nubes, tanto que
han reformado al mundo enseñando à todos
virtud. *Deiudè fol. subjunxit.* Quien en el mun-
do ha lleuado à todos estados al Cielo por el
camino, que han de ser lleuados, fino la Com-
pañia? *Rursus fol. 8. Hac habet* Si quereis ver,
quien es Ignacio, mirad la Orden, que fundò.
Protesto lo primero, para auer de tratar della,
que me tuuiera por el mas ciuil, y de sa quila-
tado hombre del mundo, sino fuera finisi-
mo deuoto desta santissima Religion, cuyo
habito traygo junto al alma. Protesto lo se-
gundo, no decir en su alabanza cosa, que no
digaís todos, que es verdad; por que nos es
Religion la de la Compañia, que ha menester
adornarse de mentiras, pues es de las que sin
competencia mas han seruido à la Iglesia de
Dios. *Et pauit in se. à:* Agua de nube es esta san-
tissima Orden agua, que nos embió Dios del
cielo que parece, se rasgaron en esta nube las
cataraças del cielo, que asi ha caydo su pro-
uecho, como la nube, indiferentemente en
campos, en disiertos, en aldeas, en Ciudades,
en paramos; quieto decir, en Sacros Colle-

gios,

gios, en vniuersidades, en Escuelas, en pul-
pitos, en Cardenales. en obispos, en Inquisi-
ciones, en sanos, en enfermos, en probres, en
ricos; Con esta nube, con esta Sacratissima Re-
ligion que corazón no se ha consolado; que en-
fermo no se ha aliuiado; que tibio no se ha alé-
tado; que ignorante no ha aprendido; sea la se-
gunda alabanza, el auer sido la mas persequida
Religiõ que ha auido en la Iglesia de Dios. Pa-
dres mios desto tengan mucho consuelo que
no les auia de dar Dios el cielo mas barato, que
à otros y con los trabajos se acrisolá las virtu-
des. *Praterèa fol. 9. a' erit.* Mas os digo, que si los
Patriarchas de las Religiones fundaran aora
procuraron imitar, por bonifimas muchas co-
sas, que estos Padres tienen, como de la Re-
publica mas bien ordenado, y concertata, que
en el mundo ay oy. *Demum f. 10. vll. n. ait;* Y tu
Orden de sugetos, que las han iugado con el
demoniorú, el mundo tan cara, à cura, tenièdo
ellos tanto valor en los suyos, y tu el sem-
blante, y rostro tan firme en tus trabajos. Ea
pues palomas celestiales, nubes diuinas, archi-
rectos soberanos, jardín del cielo, planta del
Espiritu Santo, vergel de Dios, Orden san-
tissima &c.] Mag. Mancius ex odem Sacro
Prædicatorum Ordine, Primarius Professor
Theologiæ in academia Complutensi asseruit,
se pluris facere Theologiam Villanueuæ, (qui
erat è Societate. nondum Sacris initiatus, &
exercitia spiritualia S. P. Ignatij tradebat)
quàm Theologiam omnium Doctõrum Aca-

D 4 demix.

80 *Crisis de Societate Iesu, §. I X.*
demia. Ita P. Nieremberg. *in vita S. P. Ignatij, cap. 38. fol. 121.*

91 Christophorus Giardus Clericus Regularis ex Patribus Bernabitis *in Act. Religiosa* sic affatur. [Nam hæc beatissima Sodalitas ab Ignatio conditore, centum annis nondum elapsis, tantum operum & scripsit, & gessit, vt si quis laborum sublimitatem, multitudinem, varietatem; cum rerum gestarum splendore, fructus magnitudine conferat, non modò ætatis obtupescat breuitatem, sed tantæ sanctimonie tanta cum doctrina vt difficillimam, sic præclarissimam connexionem admittetur. Ita enim latè duobus sub polis eruditionem, & pietatem circumtulit, vt qui progressus illius admirabiles non audiunt, sed inspiciunt, non vnus Religiosi Ordinis, sed omnium planè Societatum, locorum temporum, ætatum, virorum, virtutumque in hac vna complexione agnoscant.]

92 Ioannes le page *in Bibliotheca Præmonstratensi* sic inquit. [Nobilissima, & celeberrima illa Societas Iesu, quæ quot Collegiis constitutis in orbem diffusa fuit, tot velut lucidissimis doctrinæ & sapientiæ, luminibus mundum vniuersum illuminauit, tenebras illas Cimmerias illi offusas laudabiliter dispulit.]

93 Fr. Valerius Ximenez ex sacro Carmeli Ordine *tom. 1. Stimuli deuotionis, cap. 1. §. 1. tit. 3.* loquens de Viris insignibus Societatis ait: Talibus gemmis, & lapidibus preciosis voluit Dominus cœli, & terræ locupletare, & nobilitare

Crisis de Societate Iesu, §. I X. 81
nobilitare illustrissimam Societatem Iesu, columnam firmissimam Ecclesiæ, murum fortissimum, & inexpugnabilem aduersus hæreticos, vbi educati sunt, atque educantur tam præpollentes & virtutibus, & litteris, quantum in omnibus Clericorum Religionibus simul consideratis.]

94. Fr. Ægidius de præsentatione ex clarissima Augustiniana Religione, *de immaculata B. Mariæ Conceptione lit. 3. art. 3. §. 3.* asserit. [His omnibus nostro sæculo addenda est Religio Societatis Iesu; non solum sanctitate, sed eruditione insignis, quæ & verbo in suis prædicationibus, & scripto in suis prælectionibus, & libris, quos non sine magna eruditione, & vtilitate quotidie edit, hanc B. Virginis immunitatem, & puritatem acerrimè defendit.] Fr. Onuphrius Panuinus ex eadem Religione *in vita Pauli III. adiuncta ad Platin. tom.* Religiosos Societatis vocat. [Viros doctrinæ, & pietate illustres, qui ignotas antè Indorum, Brasiliæ, & Peruanas terras penetrarunt.]

95. Fr. Hieronymus Romam ex eadem Religione *1. 1. art. 2. de publica orbis, lib. 6. cap. 32.* hæc habet. [Contemplatus diuersa Religioforum instituta, horum & incrementa, & multitudinem in vnam Societatem Iesu omnium dotes confluisse videntur. Nam si illa condecorant vitæ austerior norma, scientia, atque cognitio, virtutum præclarissimi Architecti; in hoc cætu reperies vniuersa. Nam si tem-

perantiæ, continentiæ, pudoris desideretur schola, si quaratur mundi contemptio, si proximorum amor, si zelus animarum, collecta inueniuntur. Huius beneficio Familiæ renouatus frequens & Communionis sacrae, & Confessionis vsus: ablata iuramenta, & blphemix: apparet in adolescentibus modestia: in pueris excellens disciplina, atque educatio: in virginibus honestissima castitas: in matronis seuera grauitas: & denique in omni gradu vniuersalis quædam reformatio. Atque sanè prodigij instar habeatur, quantum quàm breui intercapedine adoleuerit hæc Congregatio; atque id, quod reliqua vincit stupore sui, & magnitudine, delatum ab ea Christi nomen ad regiones distitas, quas præcedentes Religiones numquam antea lustrarunt.]

96. Fr. Gerardus Coloniensis Prior ex sanctissimo Carthusiensium Ordine Literas scripsit ad Priorem Treuerensem anno 1543: quæ afferuntur à Serario *Mogunticarum rerum lib. 5. in Alberto secundo*: sic illæ se habent. [Venerabilis in Christo per dilectæ Pater, & amice. Inter luctuosissimas tempestatis procellas, quibus vtique cõcutitur Christianitas, non vsque adeo Deus dereliquit Ecclesiam suam, quin suscitauit nobis viros aliquot Apostolicos: quos spiritu suo impleuit, & induit virtute ex alto; vt ex multorum Doctorum testimonio didici qui vero seruore errantes reuocent, peccantes recreent, & sequitur

quitur magnus fructus operante inuisibili artifice in cordibus hominum, quorum verba sunt scintillæ æris candentis, cordaque tangunt, incendunt. Sunt à Domino nostro Paulo III. approbati, & ad varias Nationes missi. Primus eorum vocatur Ignatius &c.]

97. Fr. Bruno Lothar ex eodem Ordine edens in lucem theoricæ lucubrationes Fr. Henrici Harpij Minoritæ à se emendatas, (quorum titulus est, *Opera contemplatiua*), eas dicauit S. P. Ignatio, eiusque Sociis quos sic alloquitur. Missi sunt cum amplissima Sedis Apostolicæ potestate Sacerdotes non pauci ex vestris (Viri grauissimi, ac honestissimi) primò quidem ad præcipuos quosdam Reipublicæ Magnates, ac Ciuitates, deinde & alij in Asiam, Africam, Arabiam, Persidem, Babyloniam, illam veterem, vbi per plures reperti sunt Iudæi, quorum Maiores olim cum Esdra scriba in Iudæam reuertere noluerunt: itémque Indiam Meridionalem & Orientalem, & Americam, maximas Orbis partes, magna ex parte hætenus nobis, nec auditu quidem, vel lectu cognitæ. Quibus in locis vestrae Sodalitatis Patres ingentem, & incredibilem animarum fecere fructum, nec facere desinunt; Infideles, & Indos ad Fidem conuertendo; integra oppida & Regna baptizando: peccatores ad pœnitentiam reuocando: pios in gratia confirmando. & consolando: iuuentutem tam apud Ethnicos, quàm Christianos, optimis litteris, solida eruditione, sanctisque

84 *Crisis de Societate Iesu, §. IX.*

sanctisq; moribus imbuendo : additis etiam plurimis, stupendisq; prodigiis , ac miraculis, præsertim apud Infideles, adeo vt infatigabili vestro labore, industria , feruore dicendi, concionandi, hortandi assiduitate, castisq; & candidis moribus diuina vobis opitulante gratia, effectum sit, vt nedum in nostra Europa, sed etiam in aliis iam memoratis regionibus Religio, cultusq; vnus veri Dei, veraque pietas resflorere, increscere, & quotidianis incrementis longè latèq; mirificè propagari videatur. Nam & sub Turcico imperio, & tributo, putà Hierosolymis, Constantinopoli, atque in Cypro studiorum Collegia auxilio Iulij III. Pontificis Maximi instituire conati estis. Denique, ne quid vobis desit vlla in gratia, quidam ex vestro Ordine pro Chriti Fide libenter sanguinem suum fuderunt ab ethnicis neci dati. Interim apud barbaras illas gentes augetur in dies Religio Christiana, & Fidei iugo colla submitunt homines hominibus nostri orbis incogniti, dùmque inter nos tepescit charitas, & increscunt hæreses, aliorumq; portenta vitiorum, Christus commigrat ad gentes &c.]

98 Fr. Laurentius Surius ex eodem Orne, ad annum Christi 1540. de Societate Iesu ait ; [Quis eius progressus fuerit, quàm breui tempore creuerit, & in omnem terrarum orbem, & ad extremos vsque Indos, & Æthiopes, atque Antipodas se diffuderit cum incredibi

Crisis de Societate Iesu, §. IX. 85
incredibili animarum fructu, & barbararum quoque Nationum ad Christianismum traductione, innumerabilium iam planè deploratorum, & desperatorum ad bonum frugem reuocatione, si dicere velimus: opus crescet in immensum] Paulò inferiùs addit; [Qui licèt plerumq; supra humanas vires noctu, diuque baptizandi, concionandi, Confessiones excipiendi, Sacramenta administrandi, & id genus aliis laboribus occupentur, non tamen de lassantur animos; quin & corporis ea fruuntur valetudine, & robore, vt ægrè credituri plerique sint. Nec pauca ab his in Christi gloriam in iis locis edita sunt miracula, Dño illis cooperante, & confirmante sermonem sequentibus signis.] Deindè cum deplorasset bacchantes hæreses, ait [Societatis Professores esse diuinitus oppositos sentiunt, vt illorum perniciosos conatus solida, & vera eruditione, atque minimè simulata vitæ integritate pessum premant; idque multis locis Dei benignitate fieri videmus.] Postmodùm subiungit; [Atque vtinam plerique illis viris tam se gratos præberent pro magnis, & multis laboribus, quos pro iuuanda Christiana Republica bona fide continenter exantlant, quàm id illi benè mereantur.]

§. X.

Scriptorum extra sacros Ordines iudicium, & testimonia de Societate Iesu, eiusque pietate, doctrina, & fructu.

99. **M**artinus de Azpilcueta Nauarrus, *tom. 3. miscellaneorum. de oratione*, postquam attulit textum Concilij Lateranensis sub Leone X. inquit. [Qua in re egregiam profectò laudem meriti sunt, & in dies merentur Patres Illustrissimi Ordinis Societatis Iesu, qui scholis litterarum scholas pietatis adiungentes, non solum quæ præfatum Concilium decreuit, in Hispania à principio foundationis Collegiorum suorum cæperunt, & studiosius seruant, sed etiam postea addiderunt alia suo digna Magisterio contenta breuissimo in libello de his, quæ facere debent, qui in scholis suis discere volunt, digna certè, quæ etiam in omnibus aliorum scholis feruentur, in quibus est fidei Catholicæ, & in sanctam sedem Apostolicam deuotionis pura, simplex, & firma professio, per quam studiorum, pietatis, & litterarum coniunctionem, maximam orbi Christiano, præsertim circa pueros,

Crisis de Societate Iesu, §. X. 87
pueros, & adolescentes vtilitatem importarunt, & important. Secus contrà paulo antea orbi Gallicano indicibile damnum inuenerunt in docendis eisdem, qui in quibusdam Galliarum Aquitaniarum scholis impietatem Lutheranam, & rudimenta Grammaticæ coniunctim eisdem docuerunt. [Idem Author in *Manuali cap. 24. num. 10.* loquens de S. Francisco Xauerio ait; [Vnus è primis decem illustrissimis, vtilissimisque nostro sæculo Ordinis Societatis Iesu.] Idem Author *consil. lib. 2. de pœnitent. & remission.* loquens de scrupulo asserit; [Respondeo, quòd si Confessarius est vir eruditus egregiè, & pius insigniter, quales esse solent Magistri, & Confessarij illustrissimæ Societatis Iesu, proculdubio, & sine aliquo scrupulo potest, imò debet credere.] Idem dicere solebat; [Cum quidem Ignatius aduersus sathanam eam intruxisset, ornassetque classem, qua nulla maior vnquam esset instructa, Societatis collegiis, domibusque temperatis non defuturas.] Ita refert Orlandinus *1. part. hist. Societ. lib. 14. num. 74.*
100. Didacus Pavia de Andrade, Concilij Tridentini Theologus *lib. 1 O theodoxorum ex librationum in præf. Viros* [Societatis pol-
lere ait: [Egregia doctrina, singulari pietate, integra in Deum Fide, summa religione, inflammataque quadam in proximos charitate; quos si quispiam publicos, eisdemque optimos Christianæ iuuentutis Magistros appellat
is

is sanè verissimo eos nomine insigniuerit.] Deindè *idem* vocat eos [homines Catholicæ, piæ, veræ, & excellentissimæ doctrinæ; Institutam sanctissimam, & seuerioris, & ad veterem Ecclesiæ normam confirmatæ disciplinæ, & qui laboribus immensis ab vniuersa ferè Germania peltem redimunt, florentissimamque Prouinciam ad antiquam Religionis puritatem restitunt.] Præterè *eo lib. 1. orthodoxar. explicat.* postquam asseruit, Societatem natam ad communem Reipublicæ Christianæ vtilitatem, de eius Religiosis subiungit; [Isti verò cum diuinorum mysteriorum assidua contemplatione, docendæ plebis, Euangelij amplificandi, Sacramenta administrandi, atque reliqua omnia Apostolica munera coniungunt; vltimas iam orbis oras lustrarunt, atque Christum Iesum Crucifixum vniuerso ferè humano generi annuntiarunt, vsque adeò vt nulla sit tam barbara, & inculta gens, cui Societatis Iesu nomen non sit notissimum.] Idem Author *eo libro 1.* Kemnitium hæreticum sic alloquitur. [Diligenter, amabo te, perscrutare omnes illorum actiones, & curiosè inuestiga, an quidquam in vniuersis eorum conciliis reperire possis, quod inflammatum hunc in Christi plebem, amorem non spiret. Huc namque amplissimorum collegiorum constructio spectat: huc iuuentutis egregia institutio: huc assidua verbi Dei enuntiatio: huc Sacramentorum perennis supeditatio: huc cum perditissimis Religio-

nis

Crisis de Societate Iesu, §. X. 89
nis hostibus continua concertatio; hic denique vnus est, qui tuum in eos funestum odium concitauit. Quòd si Indiæ oras mente, & cogitatione lustramus, atque quæ ab illis ibi sulciuntur, charitatis officia debitis momentis ponderemus, planè existimabimus, Apostolicum illum spiritum, qui vniuersum orbem sub Fidei iugum olim misit in obsequium Christi, de cælo decidisse, atque istorum hominum mentes illustrasse, & informasse. Infinitum quidem esset, numerando per censere, quot huius sodalitatatis viri in hoc docendi Euangelij, atque Indicos homines ab impietate auocandi munere cæsi fuerint: quot vinculis obstricti: quot in carceres miserè contrusi: quot inedia ferè consumpti: quot denique ob Christi nomen variis cruciatuum generibus interierint.]

Ioannes Molanus in *Notis ad Martyrologium Vrsardi, die 31. Iulij.* enuntiat; [Romæ obiit Beatissimus Ignatius Loyola Societatis Iesu fundator, quam toto propemodùm terrarum orbe multiplicatam vidi, multa quoque Barbarorum millia per eandem è summa barbaria ad suauæ Christi iugum subendum reuocata esse cognoui. Omnia enim eius consilia, & studia spectabant ad conseruandam, reuocandam, & multiplicandam per se, & suos Fidei Catholicæ sinceritatem.] Ioannes Ciampiolus, in *Litteris datis Gregorio XV.* ait; [Ignatius animum gerens mundo maiorem, & vltra vnus cui terminos opera suæ pietatis

tis

tis extendens legionem in Ecclesia Dei fortissimam conscripsit, quæ vitam pro diuinis paciscens in Romani Pontificis verba iurauit.]

102. Ruardus Iapper, doctor egregius ita (vt extat in *hystor. Societ. 1. part. lib. 11. num. 43.*) de Societate iudicium protulit. [Idque est, quod hæc sancta, & noua Iesu Societas studet, hoc eius filii propositum est, ex hoc nouo Christi mandato nihil charitate fraterna prius habere: sui nullam rationem ducere: seipsum exinanire: totos se ad Dei honorem, & salutem proximorum effundere: quemvis laborem, quoduis discrimen subire: denique vtam ipsam pro Christo, & animarum salute contemnere; Nouus, inauditusque charitatis modus, quem Christus D. transurus ex hoc mundo ad Patrem commendauit suis. Hoc itaque nouum mandatum pro fundamento, & radice sancta hæc Societas habet; qui enim ei se mancipant, non vni cuiquam, vt aliæ religiosæ familiæ, charitatis officio sese dicant, sed planè omnibus, ad quascumque terrarum in oras mittantur; Quod quidem adeo præstans, & sanctum est, vt omnem superere intelligentiam videatur; mirumque non sit, si hæc sancta Societas cognoscatur à paucis, quæ meritò planè sanctissimo Iesu nomine appellatur; non, vt quidam peruersè dicunt, quasi alij sint de Societate diaboli, sed quia Dominum Iesum, eiusque Apostolos præstantissimo modo sectatur.]

103. Ioannes Baptista Confectius, Protonotarius Apostolicus in *summario ad Collectanea Litterarum Apostolicar. cap. 11* hæc habet; [Ex qua quidem veneranda Sodalitate Iesu quæ, & quanta suborta sit Ecclesiæ Catholicæ utilitas. præclara monumenta pietatis, & eruditionis per totum ferè orbem relicta, necnon tot insignia Archigymnasia, in quibus & doctrinæ hominum adeò consultiur, vt nulla regio hodie eorum laboris inficia sit; ac etiam barbaræ illæ Nationes, quæ in India Occidentali. & Brasilia regione, ac noui orbis insulis ad veritatis lucem eorum opera perductæ, totque Infideles per eos baptizari, hæresesque Germaniæ maiori ex parte concussæ apertissimè testantur.]

104. Petrus Nauarra *de restitutione lib. 2. cap. 3. num. 83.* sic fatur. [Vnde in Regula religiosissimorum, & Sanctissimorum Patrum Societatis Iesu à Sede Apostolica approbata sic scribitur; corporis castigatio immoderata esse non debet, nec indiscreta in vigiliis, abstinentiis, & aliis pœnitentiis externis, ac laboribus, quæ & nocumenta afferre, & maiora bona impedire solent. Quæ constitutio, ac regula desumpta mihi videtur ad verbum ex B. Hieronymo. Non mediocriter, ait Hieronymus, errant, qui bono magno præferunt mediocre bonum, vt propter abstinentiam immoderatam, & indiscretam, Psalmorum, aut Officiorum decantationem, aut amentiarum, aut tristitiarum notam incurrant.]

105. Stanislaus Rescius, Protonotarius Apostolicus, in *Apologia contra Poloniam*, pag. 34. afferit. [Sed interim ipsi eorum Magistri (scilicet hæreticorum) & ministri, editis in vulgus libellis, & pictis propositis tabellis, in oculis omnium gentium confitentur, nutantem Septentrione Romanam Ecclesiam, Iesuitarum studio, labore, diligentia, ope omnium rerum sustineri. [Idem Author pag. 49. adiungit; [Tales planè Doctores, & Præceptores se Iesuitæ exhibent, quales esse velit doctissimus Lyrinensis, qui Orthodoxos Magistros graphicè delineat cum ait; O Sacerdos, ô Tractator, ô Doctor, pretiosas diuini dogmatis gemmas, fideliter coapta, adorna sapienter; intelligatur, te exponente, illustrius, quod antea obcurius credebatur.] Idem Author pag. 64. sic loquitur. [Scias, velim, Societatis huius primum, ac præcipuum esse Institutum, hæreticos ab erroribus, Catholicos à malis moribus, Gentiles à falsis de Deo opinionibus reuocare, & atque ad vniuersi veri Dei cultum, pietatisque studium ardentius complectendum adducere. Id autem ut efficacius præstent, verbo se prius, vitæque exemplis in suis contuberniis instruunt; diligenter enim prius omnia discunt, ut doceant; nulla enim res eos delectat, licet eximia sit, quam soli tantum scire vellent, quippe nullius boni possessio sine socio iucunda est; prodesse verò, cui potes, magnæ mentis, alti animi argumentum est. Vitæ porro sordes omnes

omnes quotidie lachrymis, & oratione eluunt: carnis cupiditates comprimere, atque sub rationis imperium subiungere contendunt: oratione, cilicio, humi cubatione, & id genus aliis carni repugnantibus exercitiis; Anima autem ad eum modum perpurgata, totos se ad rerum diuinarum contemplationem transferunt, in qua quò magis exercentur, eò magis hæc, quæ videntur omnia, opes, honores, vitæ commoditates ut fumi umbram, vel sicut Paulus loquitur, ut stercorea reputant. Indè fit, ut in custodia sui ipsius vigilantissimi sint, horasque omnes auarissime seruent; manè diuina in se, & in genus humanum beneficia recognoscunt; meridiè, & vesperi exactissimam cum animo suo rationem ineunt, quid horis singulis egerint omnibus vestigiis accuratissimè scrutantes; si quæ illicita desideria inuaserunt: si diutius hæserunt: si consensum extorserunt: si etiam voluptatem attulerunt. Ipsam deindè linguam ad iudicium aduocant, si quo verbo proximum læsit, si tacenda dixit, aut dicenda tacuit. Hinc manus, & opera excutuntur. Porro si quæ macula deprehenditur, dum paruula est, ad petram alliditur, lachrymarum balneo eluitur, cataplasma Confessionis applicatur, & vix in alteram horam medicina reseruatur Ad eum modum disposita vitæ ratione, compressisque carnis cupiditatibus, animi culturam adhibent, seque in diuinorum librorum, sacra scilicet scriptura, sanctorumque

94 *Crisis de Societate Iesu, §. X.*
etorūque Patrum lectione, & meditatione, penè incredibile studio, & contentione exercent, volentes esse parati, iuxta Pauli præceptum, rationem reddere omni petenti, de ea, quæ in illis est, fide. Postquam autem caro rationi, ratio Deo subesse, atque obtemperare didicerint, postquam in se ipsis experti fuerint, quibus modis, & artibus efficiatur in anima puritas, quibuscumque in eadem retineatur; tum primùm ab his, qui præsent, in vineam Domini emittuntur, atque ad operas distribuuntur; non enim in sola contemplatione, nec in sola actione vitæ summam sitam putant, sed quò Dei gloria, quò salus proximi, quò vocat Ecclesiæ necessitas, siuè horum alterum, siuè vtrumque adhibent. Alius itaque Confessionibus poenitentiam excipiendis vacat; alius Sacramentis distribuendis; alius ægrotorum, & debitum curæ destinatur; alius in xenodochio languentes curat; alius in agone positos consolatur; alius è carcere vincetos liberat; dissidentes conciliat; vagantes per vrbium vicos ad templa congregat; per exiguas villulas, & deuia oppida Catechesim, & doctrinam Christianam prædicat; egentes opulentis commendat. Alij sunt vicissim, qui refutandis hæreticis operam nauant, & in medias se hæreticorum acies proiciunt. Aliis non satis est orbis iste nostris oculis obiectus, oceanum vniuersum emeruntur: ignota orbi nostro regna, & imperia in vltimis terrarum partibus scrutantur, quibus

Crisis de Societate Iesu, §. X. 95
quibus verum Deum annuntiant. Nulla denique est orbis vniuersi ora, sedes, locus inter Christianos, Mahometanos, hæreticos, ethnicos, quò non fuerit sonus Iesuitarum Christi nomen prædicantium exauditus.] Idem Author *cap. 75.* edisserit, [Qua putas solertia opus habebant, cum animo vincinescio ad certissimam mortem in intimam Angliam penetrarent, in ipsam, lenè deploratam Scotiam, & alia permulta har. si inquinata loca mucronibus infesta, & non nisi mortis contemptribus peruia, & cum inuicta mente ante præfides, & tyrannos starent, & Christum, & Ecclesiam Romanam, Pontificemque Christi Vicarium, ad ipsos laqueos, ad equuleos semiuuii conferrentur; cum denique in Ægypto, in monte Sina, in ipsa vrbe Constantinopolitana Dei summi voluntatem, omnibus inuitis Saracenis, & Mamalucis, annuntiarent, & annuntiant?] Idem Author *pag. 103.* conuincens calumniam illius detractoris, contra quem agit, sic inquit. [Os impudens, non es mentitus hominibus, sed Deo, qui in his domibus Iesuitarum piè colitur; vbi quotidianis precibus Numen placatur; vbi lachrymæ funduntur, vbi ieiunia exercentur; vbi cilicia, vbi flagella vbi humi cubationes, vbi meditationes, vbi silentij custodia, vbi parsimonia temporis; vbi verbum otiosum exulat: omnia humilitas, mansuetudo, & super omnia timor Domini occupat. Si collegia Iesuitarum carnificinam cupiditatum,

tum, si flagitiorum pestem, si frænum furoris dixisses, si iuuenturis cippos, si mortem lacrimiarum, parum dixisses.]

106. Renatus Benedictus, Doctor Sorbonicus, in expositione epistolæ missæ de Circumcisione Domini, asserit. [Diuina prouidentia videtur instituta Societas Iesu sub nomine militans, ad occurrendum Caluinistis, qui vt tollant à Christo diuinitatem, non Iesum Christum appellant, vt mos antiquissimus est, vel Iesum, sed tantum Christum. Hoc bellum aduersus hæreticos, quod Societatis viri susceperunt, satis horum foelicibus triumphis propalatur. Quantum hæreticorum numerum ad Fidem sanam reuocauerint, & in dies reuocent, ex Annalibus constat, nec pauca circa id iam protulimus testimonia.] Quin Layman in defensione causa Monasteriorum, in refutat. cap. 3. annotat. ad memb. 9. annotat. 4. asserit: [Iussu Ducis Neoburgæ Patres Societatis in ea ditone subiecisse Ecclesiæ Catholicæ circiter triginta mille hæreticos, quatuor ciuitates, non pauca oppida, & quàm plures pagos.] Et in refutat. quorundam part. ad 3. asserit: [In sola Bohemia anno 1629. ministerio Patrum Societatis supra quadraginta millia hæreticorum Fidei Catholicæ iugo subiecisse. Verum his, & similibus volumina integra possent repleri.]

Ludouicus de Paramo, Canonicus Legionensis, de Origine Officij sanctæ Inquisitionis, lib. 2. tit. 3. cap. 2. num. 3. inquit, [B.P. Ignatium

à Deo Optimo Maximo electum ad instituentendam Religionem illustrem, litterarum eruditione celeberrimam, Ecclesiæ Catholicæ utilissimam.] Et deinde. *idem lib. cap. 4. num. 12.* subiungit; [Quo enim tempore Martinus Lutherus, quasi furia quædam exitialis, cum sceleratorum, atque perditorum manu ex orco emerit, vt Ecclesiæ Catholicæ statum labefactaret, atque conuelleret, eodem ipso tempore Deus, qui Ecclesiæ suæ curam vel maximam habet, alterum virum (S. Ignatium) excitauit Luthero dissimilem, penitusque contrarium, Ecclesiæ defensorem acerrimum, Hæreticorum hostem, Christi imperij amplificatorem.]

108. Seminaria ad educandos Adolefcentes ex Germania, Græcia, Anglia, Hybernia, Scotia, aliisque Nationibus Societatis Iesu regimini à summis Pontificibus, & Regibus tradita sunt; ex illis viri inignes proderunt, litteris, muneribus, virtute, & Martyrio ob Fidem Catholicam inter hæreticos conseruandam, & tuendam suscepto, præclari. Et ex seminario Romano, quod Romæ Societas Iesu gubernat, prodiit summus Pontifex Gregorius X V. De his seminariis plura elogia scripsit Nicolaus Sanderus de origine, & progressu schismatis Anglicani lib. . Necnon Fr. Didacus de Yepes Episcopus Tarazonensis in opere Hispano, quod de hoc argumento exarauit. Alij plures fusè id ipsum exornarunt; nos pauca libabimus. Cardinalis Baronius

in Notis ad diem 29. Decembris hæc seminaria appellat: [Virtutum, & doctrinæ prætata, ob quorum fundamenta firmiter iacta ninguntur hæretici; quòd ex his, tanquam aluearibus apes emittantur, quæ fucos arceant, & purioris doctrinæ mel intillent; quos nec procellæ, nec tempestates, nec vrens ventus fatigare potest.] Aliud eiusdem Cardinalis egregium testimonium circa hæc seminaria dedimus *suprà in m. 25.* Cardinalis Vuilhelmus Alanus *in Apologia aduersus edictum Eliabethæ Regina, cap. 5.* asserit; [Quoniam verò eruditio, & doctrina maximè acquiruntur oratione, & vita inculcata, id vel maximè propositum est in Collegiis, ut his, qui in disciplinam traduntur, timor Dei, pietas, & salutis sempiternæ desiderium ingeneretur, quod fit variis exercitiis spiritualibus, ut sunt quotidianum examen, communio frequens, scelerum exomologesis, multa oratio, perpetua auditio, & meditatio rerum diuinarum.] Andreas Philopater *in responsione ad edictum Regina Angliæ, lib. 1. num. 22.* de his seminariis ait; [Institutionem talem esse, suè mores spectes, suè eruditionem, ut nihil ea præstantius, nihil perfectius; cogitari possit, aut homine Christiano dignius; neque Anglia, cum esset florentissima, quidquam vidit in hoc genere excellentius.] Hæc attigisse de seminariis suffecerit.

109. Antonius Faber, Senator in suprema Curia Sabaudicæ, *tom. 2. decision. forens. l. 9. sit. 12.*

tit. 12. definition. 2. loquens de Patribus Societatis ait; [Quibus nihil ætas nostra tulit, ferretque eruditius, aut religiosius; nihil denique toti Christianæ Reipublicæ in tanta foelicitate vtilius.

110. Ioannes Sanchez *in elodis, disput. 43. num. 16.* inquit: [Dilectio excedens Dei erga sacram Societatem Iesu lucet, cum tot, tantisque filios sapientissimos litteris præditos ei præstiterit. O maximè dilecta à Deo Religio! intende prosperè, procede & Regna]

111. Lælius Zecchius *lib. de republic. Ecclesiastic. titul. de religione, cap. 2.* inquit; [Ordo illustrissimus Societatis Iesu institutus auctore B. Ignatio anno 1540. cuius Religiosi docent, prædicant, rudes instruunt, Sacramenta præbent; purgant, illuminant, & perficiunt, ac iuuentutem in purgatis litteris erudiunt.]

112. Petrus Matthæus *in Bullario ad Bullam 3. Pauli III.* sic fatetur; [Dum superfeminat inimicus homo zizania, adfunt diuino pneumate acciti Patres Societatis Iesu, qui Petri sedem illustrant; in Lutherum arma diuini eloquij parant, tyrannos aggrediuntur, lolium ab agro Dominico euellunt, & Fidei Christianæ præclarissimi buccinatores, verbo, & exemplo cunctis præluent.

113. Benedictus Moreius *in hist. Sueni facti Neophyti pag. 7.* ait; [Iesuïtæ religiosum vitæ institutum tenent, quod eò spectat, ut omnibus ferè ministeriis Ecclesiasticis vtilem suam operam Ecclesiæ Catholicæ præbent.]

Et pag 17. affirmat. hæreticos de Iesuitis hæc proferre; [Digni sunt Iesuitæ verbi Dei oppressores, quos iure, suæ iniuriâ persequamur, atque opprimamus.]

114. Ioannes Rusberg in *epistolis Indicis editis Lohanij anno 1566. in præfat. enuntiat*; [Aduersus dæmonis sceleratos, atque nefarios astus Societatem misit, quæ cum in primis amore Dei, tum studio salutis humanæ mirabiliter accensa, non modò ad contunden- dam hæresim pro validissimo esset futura malleo; verùm etiam vim à Spiritu sancto communicatam haberet, qua & enormes peccatores à laqueo desperationis in viam reuocaret, & apud feras, barbatasque gentes hætenus inaccessible fidem propagaret.] Ibidem extat parænesis Doctores Ioannis Agricolæ Ammonij, in qua vocat *Præclares, pios, & nunquam satis laudandos Theologos Societatis Iesu.*

115. Stephanus Paschasius, *lib. 4. epist. de Religiosis Societatis* edisserit. [Reformarunt isti cæremonias, Ecclesiasticamque disciplinam denuò sanxerunt, seque penitus Apostolicæ Sedi deuouerunt contra Calumnias, qui se eorum capitales hostes profitentur. At qui verè sunt Catholici, cum animaduenterent, ex eorum officina pietatem iuxta, atque eruditionem prodire, munificè, & liberaliter eos dotarunt, ædificatis multis in locis iuuentutis instituendæ gratia non paucis Collegiis.

116. Franciscus Montanus in *Apologia pro Societ.*

Societ. in præfat. asserit, loquendo de odio hæreticorum aduersus Societatem Iesu; [Hinc nullum Ordinem atrocioribus calumniis appetunt, neque in vllum Ecclesiæ statum impressionem violentiorem faciunt, quam in istam Societatem. Hæretici Germaniæ, Angliæ, Franciæ in suis concionibus, ac libris non amplius appellant Ecclesiam Catholicam Papatum, vt olim, sed doctrinam Iesuiticam, nec Catholicos vocant Papiſtas, sed Iesuitas.] Deindè *ap. 62. ait*; [Nouit, & latatur Iaponia, Iesuitarum sudore vltra vicies centena millia hominum ad Fidem Catholicam conuersa, & in præſenti plusquam quadraginta millia.] Scribebat hic Author anno 1595. post quòd tempus innumera alia millia hominum in eis Insulis ministerio Societatis Iesu fuisse ad Fidem conuersa, testantur Annales. Deinceps idem Author prosequitur. [Christiani Palæstinæ, Græciæ, Ægypti, multarumque partium Asiæ Iesuitarum opem non modò senserunt, sed & passim deprædicant Polonia, & maximè Cracouiæ regni caput, videt, & miratur Iesuitas animabus ad obsequium Dei trahendis, hæresibusque expugnandis perpetuò occupatos. Hungaria, Transilvania, Germania superior. & inferior, Flandria, & totus Septemtrio grata mente prædicat beneficia à Iesuitis accepta, & Ecclesiæ Dei præſtita. Indi neophyti Iesuitas tanto amore prosequuntur, & tanta veneratione colunt, vt cum ad se venturos audiunt, effusi ex oppidis,

pagisque suis, & in vnum agmen coacti obuiam procedant tanta amoris, & reuerentiæ significatione, quanta fieri potest maxima; neque id Christiani faciunt dumtaxat, sed & ethnici, hominésque planè syluestres, & efferati. Idem Author *cap. 64.* hæc habet. [Nostro tempore, vt viri sapièntes obseruarunt, & maximè Genebrardus Archiepiscopus Aquensis, cùm Dominus permisisset spargi venenum, mox etiam antidotum dedit. Martinus Lutherus ab Ecclesia discessit, vt Ecclesiam impugnaret: Ignatius de Loyola ex mundo recessit, vt mundum debellaret. Vtérque ab Ecclesia initio renatus, & generus in eisdem visceribus, & quidem eodem tempore, vt gemini Esau, & Iacob. Lutherus, vt Esau, factus grandior, à dæmone instinctus, & impulsus est, vt Ecclesiæ turbo fieret; animabusque perdendis, & ad sempiternum exitium detrahendis administris; Ignatius, tanquam Iacob, & indefessus miles eligitur à Deo, vt pro Ecclesia pugnet, animarumque salutem procurandam diligenter aduigilet. Lutherus campum educit, phantasmata, & deliramenta Arij, Manichæi, Donati, & omnium veterum diaboli satellitum; Ignatius copias suas colligit, & præentibus sanctis Ecclesiæ Doctoribus, eo ordine disponit, qui & ad Lutherum fugandum, & ad omnes Lutheranas cohortes prostrandas conducatur.]

§. XI.

Aliorum scriptorum iudicium, & testimonia de Societate Iesu pietate, doctrina, & fructu.

171. ERITius Puteanus *in orat. de Purificat. Virg.* inquit; [Societas Iesu est, quam cùm nomino, satis laudo; illa victrix hæresum: pharus virtutum: perfectio sæculi: gloria disciplinarum.] Prosper Farnacius *tract. de hæresi in Epist. dedicat. ad Cardinales Inquisitores*, ait; [Et quidem è Societate Iesu, splendida illa litterarum officina scientissimorum &c.] Et cùm aliquos scriptores Societatis in medium protulisset, subdit; [Vt siquid est, quod in hoc labore meo laudem, commendationemque nominis mereatur aliquam, id ex eorum fontibus diserte, vt par est, atque simpliciter hausisse me fatear.] Addit deinde. [Sydus illud loquor Ecclesiæ clarissimum, & hæreticorum formidolosissimum fulmen Robertum Bellarminum, Cardinalem Illustrissimum, illum Sapientium omnium, qui fuerunt vnquam, aut in præ-

fentia sunt, spectatissimum coryphæum; illum probatissimum, innocentissimum, integerrimum virum.] Eum mirè laudant Gretserus, Florimundus Raymundus, Stapletonius, & mille alij. De Patre Ioanne Maldonato, eximia elogia concinnant Theologi Academiae Mussipontanæ, necnon Genebrardus, Stephanus Paschasius, Mag. Frater Basilius Legionensis, Ioannes Sanchez plurimique alij. De eius Commentariis in Evangelia asseruit Frater Ioannes de Castro Verde Augustinianus, Hispanus Demosthenes; [Augustino nihil defuit præter hunc librum, nec huic libro præter Augustinum auctorem.] Ita refert Hurtado de Mendoza *tom. 1. de Charitate, disp. 133, f. 1. §. 7.* D. P. Ludouico Molina ait Ioannes Sanchez *in sel. disp. 48, n. m. 62.* [Molina Magister Magistrorum est, cum eius scripta tam in disputationibus scholasticis, quam ad mores atinentibus lucem absconditis rebus emiserint.] Quantum eum laudibus extollant, Academiae, & Viri insignes, vide apud Paulum Leonardum *in respons. ad expostulationes contra scientiam mediam.* Renatus Choppinus *lib. 11. n. 18.* asserit de Religione Societatis; [Rara ingenij, doctrinæque munera ad ornatum templi Dei, id est, Ecclesiæ, conferentes.] De P. Petro Canisio sic Aubertus Miræus *in elogio Belgica classe 4.* locutus est: [Ut magnum illud Ecclesiæ lumen Augustinus olim in Africa Manichæos, Donatistas,

&

Crisis de Societate Iesu, §. XI. 105
& Pelagianos, sic nostra ætate Lutheranos, Calvinistas, Anabaptistas strenuè in Germania Canisius oppugnauit.] De eodem Petrus Opmeer *in Chronographia ad annum 1556.* fatur; [Ferunt, Canisium plures Germanos à Lutheri dogmate sermone auertisse, quam Carolus V. Imperatorem gladio, cum eos iam subegisset.] Patrem Franciscum Suarez nuncupauit Pontifex Clemens VIII. & Paulus V. *Doctorem eximium.* Patrem Gabrielem Vasquez, ait Frater Ioannes de San Baptista *qu. st. 1. art. 7. & quæst. 7. art. 10.* [Solem fuisse, & lucem Theologiæ: Magistrum Magistrorum: Virum admirabilem: Angelum in vita, & intellectu, ac iuste mereri nomen Doctoris orbis, sicut suo tempore meruit S. Ioannes Chrysostomus.] Viros insignes virtute è Societate quatuor tomi integri Patris Nieremberg non capiunt; sed elogiis singularem virorum Societatis possent impleri Volumina; De omnibus in communi sermonem profequamur.

118. Iustus Lipsius *Centuria 1. ad Belgas, epist. 50.* ait de Religiosis Societatis. [Doctores habetis natos ad optimas artes, & cum iis pietatem excitandam; audite, sequimini, & militate sub foelici illo signo; sub sacro illius nominis ductu vincite. Ibidem *epist. 52.* fatur: [Et quidem sacri illius, & fructuosi Ordinis, nominis quod supra omne nomen est, titulum gerit, in quo vel cen-

E 5 scri

feri laus est. Deinde *Centuria* 3. *miscellaneorum epist.* 34. ad P. Iacobum Pontanum, scribit; [O institutionem vestram olim mihi vtilem! inhæret ea, atque inhæsit; & illa Pallas fuit, quæ inter tempelates, imò naufragia serua-uit hunc Vlyfsem.] Paulus Muretus *lit.* 1. *epist.* 98. ad P. Franc. Bencium, fatur; [reiectis aliis omnibus curis in istam te sanctissimam & orbi terrarum fructuosissimam hominum cultui diuino mancipatorum sodalitatem contulisti.]

119. Nicolaus Sanderus *de Origine schismatis An. uicani*, lib. 1. fol. 202. enunsiat. [Sed ô rursùm ineffabilem Dei in nos, Ecclesiãque vniuersam, bonitatem, & misericordiam! qui his ipsis temporibus, quibus à blasphema Lutheri lingua alibi, & in Anglia per inauditam iniquissimam tyranni sæuitiam extincta planè videbatur omnis religionis, ac perfectioris vitæ professio, & erga Christi Vicarium ita omnis sublata obseruantia, vt ipsius Papæ, ac Pontificis venerandum fidelibus nomen fieret execrabile, excitauit spiritum viri Dei Ignatij Loyolæ, fociorùmque quorundam suorum, qui castissimam, purgatissimamque Religionis viam ingressi, ad cætera perfectionis studia, & vota illud quartum singulari quadam ratione ex Dei instinctu votum, contra Lutheri, & Hentici impietatem, spontè addiderunt, vt in omnibus officiis pie-

Crisis de Societate Iesu, §. XI. 107
tatis, ac religionis peculiariter Romano Pontifici se, suamque operam pollicerentur, ipsi-que iussu quiduis periculorum, aut laborum in religione propugnanda subirent; & quocumque demùm terrarum ad Infidelium errantium, ac peccatorum in instructionem, ac conuersionem ab eo mittentur, mox absque omni contradictione, etiam non petito viatico, tanquam à Christo missi proficiscerentur.] Idem Author *lib.* 3. *pag.* 433. inquit; [Iam verò, quia de Patrum Societatis Iesu excellenti educatione, institutione, doctrina, multiplicique coram Deo, & hominibus gratia sermo apud Catholicos percrebuerat, multùmque eorum opera ab Angelis desiderata esset; diligentissimè actum, effectùmque tandem est (interposita quoque Pontificis Maximi autoritate) apud illius Ordinis superiores vt ex operariis suis præstantioribus, præsertim Anglis, in mess. in Britannicam mitteret.]

120. Seuerinus Brennius *tom.* 4. *Conclior.* 2. *art.* in *Uita Pauli III. ante Concilium Prouinciale Colonense*, fatur. [Societatem nominis Iesu, quæ, auctore Ignatio Loyola, nobili Hispano, instituta est, quæque Orientales populos conuertit, hæresim Lutheranam propè extirpauit, magno totius Ecclesiæ applausu, & emolumento, comprobauit, & confirmauit.]

121. Ioannes Boterus 3. *part.* *Recitationum vniuersal.* lib. 1. *pag.* 90. hæc habet. [Zingliani sectarij ante paucos annos Viennæ amplissimas Scholas

Scholas aperuere propè immensis sumptibus, atque hoc inuento cùm Lithuanicam omnem penè iuuentutem deprauassent; sed Iesuitarum industria, & conatibus breui discipulorum frequentia spoliata, ad solitudinem tantùm non redacta, ad quos & ipsi Schismaticis filios imbuendos meliori disciplina mittunt; qua diligentia, aliisque sanctis artibus plurimùm adiuta est Catholica factio.] Idem Author *ibidem lib. 2. pag. 135.* loquens de conuersione Indorum Orientalium ait. [Cæpere vineam illam latissimam impigrè colere Beatissimorum Francisci, atque Dominici alumni vnà cum Iesuitis; at Minoritæ cum Dominicanis potiori temporis parte destinentur Psalmodiæ curæ, aliisque Ecclesiasticis functionibus, ob hoc conuersionis maximum pondus penès Iesuitas est, qui nullam elabi ansam sinunt, qua vel Gentiles de nouo, Christo adiungant, vel recens conuersos iuuent; & corroborent.]

122. Mambrinus Rosæus *in additionibus ad historiam Orbis Ioannis Tarcagnotæ 3. part. lib. 3. p. 209.* asserit; [Ab hoc Religiosorum genere mirabiles orti fructus, atque in dies oriuntur? Ante illos, cùm vsus obtinuisset, vt per Quadragesimæ solùm tempora Concionatores Dei verbum prædicarent, eorum solertia factum, vt toto anni tempore salutaris pabuli copia sit; quorum etiam & exemplis, & suadela populi excitati ad frequentem

Crisis de Societate Iesu, §. XI. 109
quentem omologesim, crebràmque Dominicæ corporis manducationem; neque his contenti, in Romano suo Collegio, exceptis Iuris ciuilibus & medicinæ scientiis, reliquas gratis docent; Scripturarum autem, & Theologiæ cognitione præcipuè excellunt.]

123. Stephanus de Garibai *3 part. Compendij lib. 30. cap. 5.* postquam Societatem Iesu nuncupat Religionem plenam humilitate, charitate, exemplo egregio, atque doctrina, subiungit. [Atqui equidem ausim affirmare, etiam diligentissimum quemque scriptorem, si moram trahere destinasset his recensendis, quæ huius Societatis affectæ per vniversum mundum pro fidei Catholicæ exaltatione, & incrementis perpetraverunt, defuturos ei priùs vitæ dies, quàm materiam.] Et tamen cum his Author hæc scribebat, Societas Iesu solum triginta suæ Foundationis numerabat annos, siquidem ille scripsit anno 1570.

124. Guundisaluis de Illescas *in Historia Pontificia, 2. part. lib. 6. §. ult.* asserit de Religiosis Societatis. [Quocumque accedant stuporem generant ob vitæ sanctitudinem. Nullos labores pro gloria Domini benedicti hi Patres subterfugiunt, infinitam Ethnicorum multitudinem ad Fidem attraxerunt, spēsque est, vt in posterum maiores fructus allaturi sint; nam verbis facta maritant, tanta quidem facilitate, vt adamantinos quosque

que facillimè vincant. Vix est inter Religiones aliqua, quæ tam brevi tempore sic adoleuerit.]

125. Ludouicus Bauia in *hiflor. Pontificæ. 3. part. in altis Gregorij XIII. cap. 57.* enuntiat hunc Pontificem *admiranda prudentia, altaque que iud. cio elegisse huius Sodalitij Professores, qui in gubernanda Dei Ecclesia superius ferrent & præterea cap. 90. subdit, [Missionum, quas hæc exercet Societas, excursus non inferiores esse primitiuæ Ecclesiæ laboribus in disseminando Euangelio; atque ita ego quidem arbitror, ex his Missionibus vnquamque longam, atque continuam esse Martyrij formam; nam incommoda, quæ mæri, terraque perpetiuntur, fidem superant.]*

126. Don Ioannes de Vera, & Zuñiga, Comes de la Roca in *Epiuome vita Caroli V. 24.* hæc habet; [Hoc ipso anno, quo Lutherus tanta superbia infectus est, fecit omnipotens, vt gloriosissimus Ignatius de Loyola signa extulerit, sub quibus militarunt, atque etiam militant Apostolicæ legiones, quæ sæpè confertis calamis publico orbis ampitheatro de eius iniquissimis dogmatis triumphos reportarunt.]

127. Antonius de Herrera 1. *part. Chronicæ generalis lib. 6. c. 22.* loquens de regionibus Borealibus ait; [Has Prouincias ingressi Lutherani, Caluinitæ, Ariani, Anabaptistæ, atque Zingliani, erecta impietatis academia fabricæ operose, iuuentutem miserè corrupērunt;

Crisis de Societate Iesu, §. XI 112
runt; sed Iesuitarum studio opulentum illud gymnasium breui vastitatem experiri coactum; quorum demirati scholas ipsi hæretici filios erudiendos submitunt; atque in hunc modum orthodoxa fides plurimum florescit.] Addit deindè. [Poloniam opera Societatis Iesu, admirandisque illius conatibus singulariter adiutam; qui & Catholicos, ne deficiant, corroborant, & à Christi Ecclesia separata membra, restitunt.]

128. Odoardus Fernandes in *præfat. ad hifloriam Trig. vni de Sinarum Missione, in Hispanum sermonem conuersam*, asserit; Supra omnem humanam spem, atque conceptum, subleuatum ab hac Societate Crucis vexillum apud infinitas Barbarorum Nationes ardentissima charitate; subiugatam hæresin; reformatos Orthodoxos; Magistros esse generales virtutum, atque scientiarum; spiritales orbis deuictores; animarum, quas præ multitudine numerare impossibile sit, nouo modo creatores; Neque hæc tanta vitæ actiuæ officia impedimento esse contemplationi, quas vincere norunt actio nes egregiæ.]

129. Petrus de Mariz in *dialogis de varia hiflor. dialog. 5. pag. 323.* ait; Societatis Religiosos *miranda patrare in Oriente, vti quotidiani fructus demonstrant clarissimi, neque minores edere apud Lusitaniam; nempe qui virtutibus tam eximie vigeant. viti exemplo. atque doctrina Catholica.*

130. Michaël Isselt Surij continuator, ad annum 1572. sic fatur. [Celeberrimam nominat

ninat Societatem Pontus Henterus Delfius *historia rerum Belgicarum libro 13.* ac iam per se clarum, illustréque Iesuitarum sodalium (qui sine morositate reformata ad pietatis cultum vita, insuper purioris Litteraturæ elegantia pruderem teneam in hac pietate ætatem diligenter imbuunt, ac ad eloquentiam, ingeniique acumen eliminandum exercent) sua autoritate approbavit &c.

131. Mathæus Tympij *in theatro historico pag. 196.* inquit. [Treueris adolescens veneticus acerrima esse retulit Dæmonum odia in Iesuitas, quos dissimulimos esse fatentur sibi, ac diuersa volentes, ita vt omnes, ad opprimendos eos, artes inquirunt,] Doctor Michaël de Torres, Cathedræ moderator in Academia Complutensi, in quadam concione exhortans omnes ad exercitia spiritualia S. P. Ignatii peragenda, asseruit, se in illis plus Theologiæ triginta diebus didicisse, quàm triginta annis à se in studio Theologiæ transactis. Ita. P. Nierembeg *in vita S. P. Ignatii, cap. 38. fol. 122.*

132. Florimondus Remundus Confiliarius Burdigalensis Regis Christianissimi Galliarum *tom. de origin. hæres. lib. 6. cap. 3. §. 3.* edisserit: Quàm verò capitali odio Elisabetha Societatem hanc semper persecuta sit, indè quoque patet, quòd & Turcarum Imperatorem sollicitauit, ne Patribus huius Societatis in Imperium suum editum concionandi Christianis permitteret facultatem, quod ta-

men

men Galliarum Regis Orator impediuit.] Deindè *Paulo inferno* subiungit. [Cum toto regno fama de Iesuitarum aduentu percrebuisset, multæ statim vanissimæ fabulæ de eorum conatibus, & moribus vulgari cæpere, atque vtinam in Anglia tantum, non etiam in Galliis & alibi falsa eiusmodi crimina Societati huic impingerentur. Quis enim nescit, in Galliis pridem Catechismum exiisse à quinque, & Catholicæ Religionis & omnium Religionum iuratis hostibus, quo Gallorum animi in Societatis huius perniciem, multis per summam impudentiam confictis criminibus, accenduntur. Sed ô tenebrones ! An nè bonos viros, quales esse vultis, ita agere oportet ; Non frustra est, quòd quinque esse voluistis, ad numerum scilicèt eorum Deastrorum, quos Rhea, vt Ægyptij fabulantur, peperit ; Idem numerus Baccho sacer est ; nec possetò fieri potest, vt librum hunc alij, quam Bacchi thyrsu percussi, vel hæresi potiùs ebrij, elaborauerint. Ait Plato, reum in mundi huius fabrica quinarij numeri vsum esse compositione ; at ego dico diabolum, vt mundum dispenderet, quinque hominum operam sibi adsciuisse. Notat Plutarchus, quinarium diuisionis esse numerum, ac plerâque à natura per eum diuisa ; certè quinque hos illud vnicè spectasse certum est, vt Ecclesiæ vnitatem diuiderent, & quamplurimos à Societate hac auulsos contra ipsam Ecclesiam incitarent.] Rursus *ibidem* *lib. 5. cap. 2.*

numa

num. 2. fatur. [Eodem tempore, quo Lutherus, abiecto cuculo, non se tantum, sed alios quoque contra Ecclesiam armavit, Deus militem hominem excitauit, qui deposito sago, religiosum habitum assumeret. Hic ille est, quem sub nominis Iesu vexillo Deus obsessæ suæ ciuitati in subsidium misit, vt eam non solum ab insidiis, & stratagematis hostium, contraque eorumdem assaultus defenderet; verum etiam in hostes vltro irueret, machinas eorum corrumperet, propugnacula deiceret, cuniculos euerteret, hostibusque depulsis, profugos intra muros Ecclesiæ ab ei desertos reduceret, & ex persecutoribus defensores, ex hostibus ciues redderet. Hæc foeliciter præstitit Ignatius Loyola tam nobilis, & validi exercitus, qui per totum terrarum orbem in manipulos dispersos, sub Iesu nominis vexillo, hæresi continuum bellum facit, Christianum nomen ad extremos vsque terræ limites profert, Dux, & primus Imperator. Societatem illam quis non dicet auxiliarem manum esse à cælo contra nouum Senacherib summissam? Quam etiam firmiter sperandum est non prius deficturam, quam omnes hæreses sint extinctæ diuinitus ad hoc missa est hæc Societas, vt mundo foelicitatem, Ecclesiæ salutem, sibi gloriam pareret, & adferret.] Eodem stylo, & altioribus adhuc elogiis multa *ibidem* profequitur. Præterea subdi: [Quis hoc tam sanctum Patrum istorum Institutum satis dignè

Crisis de Societate Iesu, §. XI. 115
dignè laudauerit? Hi magni sunt, & sapientes tam corporum, quam animarum ductores, quibus ex omni vita vix vna horula perit, quæ non expoliendis & ad virtutem, & pietatem teneræ iuuentutis animis collocetur. In horum collegiis infinitus quasi est Iesuitarum numerus, quorum de doctrina tanta est existimatio, vt scientia omnes perditæ eorum opera restitui posse videantur. Ex quo teterrima eorū apparet inuidia, quos Societati huic ignorantiam exprobrare non puduit; sed hoc conuicium non minus in ipsis locum habet, quam in Hercule ignauix, & formidinis crimen.] Denique *eodem c. paulo inf. ius*, hæc subnectit.] Ignoscat mihi lector multis Societatis huius instituta describenti, per horum enim potissimam latera hæretici Ecclesiam petunt; hos, tanquam victimas, gladiis suis destinant; hos cane peius, & angue oderunt. At nos, o inuicti, & indefatigabiles Æacidæ, cœlitus vos missos credimus, vt tam longo, & funesto bello finem imponatis. Vobis, vt à Mercurio olim Vlyssi, diuina illa herba moly à Deo data est, vt tantam miserorum hominum à venefica illa Circe hæresi excantatorum, & in bestias transmutatorum multitudinem pristinae formæ restituat, aliisque, quos mali illius vis nondum attigit, præseruetis. A vobis, duces fortissimi, vltimus ille ictus Lernæo monstro insignendus expectatur; in fatis nempe est, vt sicut Troia sub Pyrrho, sic sub vobis hæresis pereat

116 *Crisis de Societate Iesu*, §. XII.
pereat atque excindatur. Quamvis autem me-
rita vestra, & labores, non vt par est, ab om-
nibus excipiantur, & compensentur, nec tamen
cessate victorias vestras persequi, donec hos-
tis planè prostratus, & deiectus in triumphum
à vobis ducatur.]

---

§. XII.

*Quid circa Societatem Iesu, eiusque
pietatem, doctrinam, & fructum
senferint, scripserint & experti
suerint Viri, & Fæminæ sanctita-
te, aut virtute insignes ?*

133. **A**liquæ circumferuntur reuelatio-
nes, & vaticinia sacra de Societate
Iesu, quibus ego maiorem non intendo au-
thoritatem deferri, quàm ab Authoribus
habent. Eas breuiter libabo. Sanctus Vin-
centius Ferrer. *in opusculo de vita spiritali*,
hæc enuntiat. [Status virorum Euangelico-
rum futurus; & hoc debes diu, noctûque
meditari, scilicèt statum pauperrimorum,
simplicissimorum, & mansuetorum, humilium,
abiectorum, charitate ardentissima sibi con-
iunctorum, nihil cogitantium, aut loquentium,
nec sapientium, nisi solum Iesum Christum, &
hunc

Crisis de Societate Iesu, §. XII. 117
hunc crucifixum, nec de hoc mundo curan-
tium, sui que obliturum; supernam Dei, & Bea-
torum gloriam contemplantium, & ad eam
medullitùs suspirantium, & ob ipsius amorem
semper mortem sperantium, & ad instar Pau-
li, dicentium: Cupio dissolui, & esse cum
Christo; & innumerales, ac inestimabiles
thesauros diuitiarum cœlestium, & super
dulces, & mellifluos riuos diuitiarum, sua-
uitatum, ac iucunditatum, & super omnia
mirabiliter expansos, & superinfusos. Et per cõ-
uertationes imaginari debes eos ipsos, vt can-
tantes canticum Angelicũ cum iubilo cythari-
zantium citharis cordis sui. Hæc imaginatio
ducat te, plusquam credi potest, in quoddam
impatiens desiderium illorum temporum.]
Hanc reuelationem intellexerunt de Societa-
te Iesu, eiusque Religiosis Fr. Dominicus
Grauina ex illustri Prædicatorum ordine *lib. de
voce turturis. part. 2. cap. 30.* Rutilius Bezonius
Episcopus Lauretanus *lib. 1. de lubilco, cap. 8.*
Antonius Zara Episcopus Petinensis *in ana-
tomia ingeniorum, sect. 2. membr. 2.* Et statim
ac exorta fuit Societas plures commoti sunt
vt eam reuelationem de Societate caperent.
vt testatur Orlandinus *1. part. histor. Societat.
lib. 2. m. 56.*

134. **B.** Archangela Panicorola, religio-
nem professã in cœnobio S. Marthæ Medio-
lanensi, cum ad Deum ardentè oraret pro Ec-
clesiæ bono, & morum emendatione, diuini-
tùs ei ostensum est, orituram fore Societatem
Iesu,

Iesu, cuius sacerdotes, nouorum instar Apostolorum, in toto terrarum orbe operam nauaturi essent in conuersione animarum, & quòd venturi essent Mediolanum, futuròsque miro eius Ciuitatis solatio, & bono.] Ita scribit Sacchinus 2. *part. hist. Societ. lib. 7. num. 36.* Qui aliud B. Caietaui vaticinium de Societate Iesu, aliàsque reuelationes affert *ad ingressum eius 2. part.*

135. Matertera P. Petri Canisij, foemina insigniter pia, cum eum animaduerneret in deligendo vitæ statu anxium, ipsi asseruit; [Tu filii coaptaberis in nouum quemdam sacerdotum Ordinem, quem in Ecclesia sua visurum in salutem parat Deus. Eos ego per vultum vidi, & te ad eos adiungi. Graues erunt viri, docti, modesti, Deo pleni, & animarum charitate præditi.] Sic refert Orlandinus 1. *part. hist. Societ. lib. 4. n. 34.*

135. Soror Magdalena Iasso, S. Francisci Xauerij germana Monialis in Monasterio Sanctæ Claræ Gandiensi, Patri suo cogitanti amouere Xauerium ab schola Parisiensi ob sumptus, quos ibi faciebat, scripsit poscens, ne illum inde amoueret; [Nam æterno est obfirmatum decreto, vt Orientis Apostolus, nouique instaurator orbis, frater meus, tuusque gratus Franciscus euadat.] Ita refert P. Franciscus Martines *in vita S. Francisci Xauerij l. 1. cap. 4.*

136. Prædictiones Ioachimi Abbatis Florentis de Societate Iesu scriptas fuisse censet
Rutilius

Rutilius Benzonius Episcopus Laurentanus *lib. de Iubileo, cap. 8. fol. 42.* Ergo Abbas Ioachimus *in cap. 1. Hieremia*, sic ait; [Reuelandi sunt in Ecclesia Doctores, Prædicatorisque fideles, qui terrena, ac carnalia corda omni plaga percutiant, atque erectis, ac tumidis magisteriis silentium studiis suis imponant. Et bene filius Melchiæ Hieremias describitur, quia ille ordo futurus ad obedientiam summi Pontificis dirigitur.] Affert etiam hæc verba P. Quintanaduënas *tom. 1. singulari in appendic. tract. 7. num. 3.* Idem Abbas Ioachimus *in Comment. Apocalypf. l. 1. part. assumpto typo Angeli Philadelphix*, inquit. [Designat autem, vt iam diximus in sexto mense sextum tempus Ecclesiæ in quo oportebat concipere spiritualem Ecclesiam, haud dubium quòd nouum quemdam spiritualem intellectum, siue etiam promissionis filios, & prolem spiritualem, hoc est, ipsum Ordinem, quem designat Iesus, qui videlicet Ordo, amabilis, & præclarus, infra limitem secundi quidem status iniciandus est, hoc est, in tempore sexto. Promittit autem Dominus, daturum se ostium apertum coram Angelo Philadelphix, hoc est, illi ordini, qui significatur per ipsum, & ita manifestè apertum, quòd nemo possit claudere illud secundum quod & Ioseph datum est in Ægypto soluere occulta mysteria, qui & ipse eundem ordinem pari modo, mysticè designat. Sunt autem nonnulli, qui querunt claudere ostium istud, spernentes

spernentes prophetiam extinguentes spiritum, vt ipsi soli in populo videantur Magistri, & doctrinæ occasione possint inter homines principari.] Idem Abbas *l. b. 5. concordia noui, & veteris testamenti, cap. 18. fatur.* [Natis enim sex filii Liæ. quasi in sex temporibus mox circa finem editus est Ioseph, qui præfuit fratribus suis, & dominatus est in omni terra Ægypti, ita vt ipse Pharaon obediret ei, & staret omnibus consiliis eius. Futurum est enim vt ordo vnus conualescat in terra similis Ioseph, & Salomoni; & ipse subiiciet bestias, & omnem terram, vt compleatur in eo promissio illa Psalmi 71. dicentis; & dominabitur à mari vsque ad mare, & à flumine vsque ad terminos orbis terrarum. Ipse est populus ille sanctus, de quo dixit Angelus Danieli *cap. 7.* Regnum autem, & potestas est magnitudo regni, quod est subter omne cœlum, dabitur populo sanctorum Altissimi. Hic est populus ille sanctus, ordo scilicet iustorum circa finem futurus, de quo in typo Salomonis dictum est à Domino per Nathan Prophetam: ego ero illi in Patrem, & ipse erit mihi in filium. Neque enim, secundum quod aperte docet Angelus in præscripta visione, de solo Filio Dei intelligenda sunt verba ista, sed tam de ipso, quam de his, qui secuti sunt ad integrum vestigia eius.] Scio, quæ de Ioachimo Abbate scribit Alphonsus de Castro *aduersus hæreses, verbo, Apostolorum.* At scio etiam, quomodo eum defendant Franc. Viuar. *in Apol. pro Flavio Dextro.*

137. *Isaias cap. 60.* inquit; [Qui sunt isti, qui vt nubes volant, & quasi columbæ ad fenestras suas?] Hanc esse Prophetiam de Religiosis Societatis, scribit Ioannes Federicus Lummius *lib. 2. de extremo Dei iudicio, & Indorum vocatione, cap. 6.* his verbis; [Quemadmodum enim columbæ fellis acerbitate carentes simplicitate secundum Euangelium commendantur; sic in illa Societate nihil maiori admiratione dignum cernitur, quam mentis conuersationis, vitæque simplicitas, cum spiritus paupertate coniuncta. Deinde vt columbæ fixum habentes domicilium, vbi aliquandiu rauco guttore ante cancellos suos triste quidpiam meditando ingenuerunt, in patulos campos aduolant, vnde non solum fatiatæ, sed & comitatæ redeunt magnum secum sæluestrium columbarum cateruam domum deducunt, non sine scœnore illius, apud quem hospitantur; sic Iesu Societas postquam aliquot iam annis in Europa, velut in primæuo domicilio, Christianæ gentis ingratitude nem graiter ingemiscens deplorauit, auolare iussa est ad exteros populos, velut ad syluestres, indomitæque feras, vnde circa mundi vesperam cum exultatione reducta, quod in cælestibus mansionibus eo vsque vacuum remansit, copioso Indorum replebit agmine.] Hanc interpretandi normam approbat Ruti-

lius Benzonius Episcopus Lauretanus *lib. 1. de Iubilao, cap. 8.*

138 Verba vltima Prophetæ Abdæ, [Et ascendent saluatores in montem Sion iudicare montem Esau, & erit Domino regnum,] posse accipi de Religiosis Societatis, scribit F. Didacus de Arce, ex sacro Minorum Ordine, 1. *Orationum miscellaneo, orat. 1. pag. 20.* Verba autem ipsius Prophetæ; [Et transmigratio Ierusalem, quæ in Bosphoro est, possidebit ciuitates Aultri,] de conuersione Indorum intelligit. F. Luisius Legionensis *ad eundem loc.* Quis autem nesciat, S. Franciscum Xauerium esse Indorum Apostolum; quantæque præsterint apud Indos, Sinas, & Iapones Religiosi Societatis, & sat cõstat ex testimoniis in hac Crisi allatis, & ex pluribus Annalibus.

139 Isaias *cap. 18. ait?* [Væ terræ cymbalo alarum, quæ est trans flumina Æthiopiæ, qui mittent in mare legatos, & in vasis papyri super aquas. Ite Angeli veloces ad gentem contulsa, & dilaceratam, ad populum terribilem.] F. Thomas Maluenda ex insigni Prædicatorum ordine *lib. 3. de Antichristo, cap. 12.* asserit de hæc Isaiæ Prophetia; [Verba vaticinij mirificè in conuersionem Sinarum quadrant. Isterium ad Ecclesiam adductio res est præclari momenti, & digna scitis, quæ magnis Prophetarum Oraculis prænuntiaretur.] Cæterum primus S. Franciscus Xauerius ad Sinas conuertendos se accinxit, & ibi ad superos euolauit; secuti sunt eum Societatis Religio-

si, qui quantum in Sinis conuertendis elaborauerint, quantumque fructum indè reportarint in animarum cultura nec vllus ignorat, nec aliud insonant Historiæ.

Sanctum Carolum Borromæum, scribit *in eius vita* Cardinalis Augustinus Valerius, Religiosorum Societatis opera, & consiliis in plurimis vsu esse; qui cum de commisso sibi Archiepiscopatu Mediolanensi (cuius tunc miseranda esset facies) cogitaret, misit ante se viros Societatis, [Qui omnes, tanquam exercitati milites, procurrenter, Duci viam pararent, bellique initia fusciperent, quod grauissimum, & turbulentum cum deprauatis hominibus, dæmonibusque futurum erat;] Verba sunt Historiographi Deinde intra Mediolanum Baidense procurauit Societati Collegium, sciens, vt aiebat, magnos Ecclesiæ suæ fructus allaturum; Ad illud mittebat Clericos sui seminarij ad altiora studia addiscenda. Abbatiam Aronensem dudum in Familia sua retentam Societati contulit, vt Aronæ domus Nouitiorum eiusdem Societatis construeretur. Clericos sacris à se iniciandos volebat prius Exercitijs spiritualibus Sancti Patris Ignatij vacare; quæ & ipse eximie laudans frequentissime peragebat. Familiam suam composuit iuxta normam, & spiritum Societatis. Secum Sacerdotes Societatis ferebat, cum diæcesim iustrabat, vt fide, & moribus Christianis eius oves instruerent, maxime cum peragraret Rhætos Helueticum-

que fines, vbi collegium Societati obtinuit libens, & frequens ad Collegia Societatis diuertebat, & moribus Religiosorum se attemperans, humanissimè, & eximio amore cum illis agebat. Hæc omnia latè refert præfatus Cardinalis Valerius. De libro exercitiorum Sancti Patris Ignatij dicebat, continere omnem veram sapientiam omnium librorum. Ita P. Nieremberg *in vita Sancti Patris Ignatij cap. 38. pag. 111.* Qui Author *cap. 40.* Latè refert; quantum se professus fuerit S. Carolus suum spirituales Societatis; & elogia quæ de illa dixit, & scripsit; ac statim post mortem ap paruisse suo Confessario Patri Adorno à Societate, eique dixisse, citò fore in cœlo coniungendos.

142. S. Philippus Neri, Fundator Congregationis Oratorij (ita scribit Augustinus Mannus, ex eodem Oratorio *in Historiâ sua, maximè cap. 261.* & Orlandinus *1. part. hist. Societ. lib. 16. num. 123.*) mirificè amauit S. P. Ignatium, & eum in dubiis consulere: Quos reperiebat idoneos ad eum mittebat in Societate admittendos; optauit ipse in Societatem admitti, vt significauit Cardinalibus Cusano, & Bellarmino; verùm S. P. Ignatius iudicauit, maiori Dei gloriæ cedere, quòd non admitteretur; præsentiebat enim, eum ad noui venerandi Ordinis Foundationem à Deo excirari. Post beatum obitum S. P. Ignatij Confessarium sibi è Societate elegit Patrem Ioannem Baptistam Perusinum.

143. S. Thomas de Villanoua, Augustinianus, Archiepiscopus Valentinus, emolumentis Societatis paterno affectu, prospiciebat. Si aliquem ex eius Religionis superiores ad aliud collegium ex Valentino mittebant, dulciter conquirebatur, sibi auxilia detrahi. Moriens ex pecuniis, quæ non multa supererant (nam omnia in pauperes erogabat) magnam partem Societatis collegio legauit. Ita *in hist. Societ. 1. part. lib. 15. num. 78.*

144. B. Ludouicus Beltran, ex sacra Prædicatorum Familia, cum latè laudabat Societatem, & egregiè illi patrocinabatur. F. Ioannes Mico ex eadem Familia, quem communiter Valentia *Beati* nomine ob insignem virtutem afficiunt, omnino delectabatur rebus Societatis, eiusque progressibus, perindè ac si vnus de illa esset, & accuratè volebat particeps rerum omnium fieri, quæ in tota Societate maximè apud Indos, gererentur. Sic Orlandinus *1. part. hist. Societ. lib. 14. n. 70.* Sanctissimus Pontifex Pius V. ex eadem Familia, eximiis encomiis, & priuilegiis Societatem ornauit, vt ostendimus *in vita §. 3.* eiusque amorem, liberalitatem, & beneficia erga illam commendat fatis Ribadeneyra *in vita B. Francisci de Bona.* Eximius sanctimonia F. Bartholomæus à Martyribus Archiepiscopus Bracharenfis, ex eadem Familia, Collegium Societatis ædificauit, eiusque viros semper sibi coadiutores adsciuit, vt refertur *in eius vita,* & nos attigimus *suprà §. 3.*

145. Ludouicus Blossius, Benedictinus, pietate insignis, vsque ad eò Societatis Institutum in animo, & æstinatione habuit, vt omni sollicitudine curauerit, quòd in Belgio admitteretur. Ita Orlandinus 1. part. hist. Societ. lib. 13. num. 31. exercitia spiritualia S.P. Ignatii peregit Louanij, & illuc suos Monachos binos & binos mittebat, vt eadem peragerent; & orandi modum, quem in illis didicit, stabilitum in suo Monasterio reliquit. Ita P. Nieremberg. in *vita Sancti Patris Ignatii cap. 38. pag. 121.* Rolandus Guichardus sacri Ordinis Minimorum in Gallia Prouincialis, & Generalis Vistator ad eò opportunum bono publico iudicauit Societatem, vt elaborauerit, quòd Burdigalæ Collegium extrueretur, & stimulauerit Guillelmum Rato ad tria Collegia fundanda. Sic Raynaudus in *appendice ad Sanctos Lugdunenses*, vbi huius viri insignem virtutem commemorat. Cæterum Annales Societatis de pluribus viris pietate illustribus mentionem faciunt, qui eximie senserunt de Societate Iesu, eamque totis conatibus laudauerunt, & ei patrocinati sunt; Ex Ordine Prædicatorum Fr. Ludouicus Granatensis, Fr. Ambrosius Catharinus, Fr. Franciscus de Victoria, Mag. Mancius, Fr. Petrus de Soto, Fr. Ioannes de Peña, & alij. Ex Ordine Seraphico Fr. Ioannes Texeda, Fr. Alphonfus de Castro, & plurimi. Ex Ordine Augustiniano, Fr. Ioannes Suarius, Antistes Comimbricensis

Fr.

Crisis de Societate Iesu, §. XII. 127
Fr. Ludouicus de Montoya, ac alij plures; Necnon id ipsum de Fr. Alexio de Meneses, Goensii Antistite, refert Fr. Franciscus de Gouea in *eius vita, lib. 2. cap. 1.*

146. Dom. Franciscum de Reynoso Episcopum Cordubensem, scribit Gregorius de Alfaro in *eius vita*, ad meliorem frugem fuisse redactum à Religiosis Societatis, & eorum industria semper vltim. Illustr. Dom. Fratre Blanco, Archiepiscopus Compostellanus, cuius corpus post quinquennium apparuit incorruptum, ita venerat est Societatis Institutum, vt plura Collegia fundauerit. Franciscus de Sales, Episcopus Gebennensis, miraculis clarus, in collegio Societatis Claromontano pietatis, & doctrinæ fundamenta iecit, semperque Societatem eximie coluit: ita refert Raynaudus in *addition. ad Sanctos Lugdunenses*. Plura possem addere de Ludouico Infante Lusitanæ, qui in Societatem admitti petiit, nec assensit S. P. Ignatius, vt virtute regno præluceret; De Cardinali Roberto Nobilio, qui curauit purpuram dimittere, & Societati addici, & cum non obtinuisset, vitam adaptauit ad normam Constitutionum Societatis, quantum ei licuit, vt refertur in *dist. Societ. 2. part. lib. 3. num. 1.* De Cardinalibus Cæsare Baronio, Ioanne Groppero, Stanislao Hossio, Othone Truches, Lotharingio, & Turnonio, quorum eximia fuit de Societate existimatio, ingens erga illam cultus, & amor; eorumque præclara gesta recensent Ioannes Anto-

128 *Crisis de Societate Iesu, §. XII.*
nius Petramellarius, *de summ. Pontificiis, in P. 14-*
lo IV. num. 76. Andreas Victorellus *in addi-*
tionib. ad vitas Pontificum Craccioni. De Dom.
Ioanne de Ribera Archiepiscopo Valentino ;
de Dom. Bartholomæo de Torres Episcopo
Canariensi, ac de pluribus aliis, quos passim in
historiis reperies.

147. Magister Ioannes de Auila, prædica-
tione, sanctimonia, & scriptis egregius, opta-
vit Societati nomen suum dare, & cum ius-
ta eum momenta remorarentur, optimos quos-
que discipulorum in Societatem admittendos
misit: Ex animo eam soluit, atque in pluribus
Bæticæ oppidis Collegia fundari suasit popu-
lis, & curauit; Cum plurimum elaborasset pro
Fundatione Collegij Cordubensis, & tandem
nactus fuisset optatum finem, in ea verba pro-
rupit; *Nunc dim tuis seruum tuum Domine si cun-*
dum verbum tuum in pace &c. Oppidum Man-
tillæ beatum nuncupauit, eo quòd haberet
domum probationis Societatis, ad quam
ipse frequenter accedebat, vt contem-
plationi rerum diuinarum laxaret habena-
s, in eaque tandem ad superos euolauit
& ibi eius ossa requiescunt. Ita extat *in eius vi-*
ta, cuius Author est Fr. Ludouicus Grana-
tensis.

148. Magister Daza in vrbe Abulensi spi-
ritum Magistri Auila fuit imitatus, & quidem
ille suos discipulos ad Societatis Religiosos
mittebat, vt ab his perficerentur. Ea erat il-
lius

27

Crisis de Societate Iesu, §. XII. 129
lius de Societate exultatio. Ita refert Ve-
nerabilis P. Ludouicus à Ponte *in vita Patri*
Balthasaris Aluarez cap. 9 [Simon Gomez Lu-
sitanus, cuius virtutes, ac vitam scripsit Ema-
nuël de Vega, Lusitano idiomate, in Socie-
tatis schola spiritum hausit, eaque adiutrice
profecit, vt idem Author memorat. Alexan-
der Berci Florentinus, raræ virtutis puer; cui
in cunis vagienti Angeli flores & corollas
necessebant; Deipara suauissimè, & frequenter
eum solabatur; ardentissimis affectibus con-
cupiuit in Societatem admitti, & cum præ te-
nera ætate non obtinuisset, nam obiit non-
dum ephæbus, id extremum poposcit foli-
olatum, vt eius cineres in Ecclesia Socie-
tatis conderentur. [Hæc omnia refert Vaf-
concelos *tom. 2. de angelo custode, lib. 3. part. 1.*
cap. 10.

149. Societatis opera, & spiritu vsæ fue-
runt foeminae sanctitate celebres, quarum, quid-
quid boni haberent, instructioni, & iuamini
Religiosorum Societatis se debere fatebantur.
Atque, vt alias plures omittam, huiusmodi
solum in Hispania (nam extra Hispaniam
plurimæ referri possent; & vnam dumtaxat
vel alteram memorabo) fuerunt in vrbe Abu-
lensi Maria de Vela ex Ordine Cisterciensi, vt
constat *ex eius vita 1. part. cap. 33.* Et ibidem
Maria Diaz, & Anna Reyes; quarum memi-
nit V. Pater Ludouicus à Ponte *in vit. Pa-*
trii Balthasaris Aluarez cap. 9. & 10. Dom.
Ioanne Cardona, vt in eius vita refertur, & 1.

part. hist. Societ. lib. 7. num. 61. Aloysia de Carualsal, vti Ribadeneira narrat in *vita Patris Didaci Layne? lib. 3. cap. 6.* Iulia Zerbina, de qua Orlandinus *1. part. hist. Societ. l. 2. n. 76.* Beatrix de Aquilar, cuius ossa in Collegio Granatensi conduntur. Duæ sorores Venerabilis Fratris Alphonsi Rodriguez, quarum cineres in Collegio Segouienis requiescunt. Magdalena, & Helena, Austriae filiae Imperatoris Ferdinandi, de quibus Ribadeneira in *vita B. Francisci de Borja lib. 3. cap. 9.* Margarita Austriaca, Hispaniarum Regina, cuius acta egregia scripsit Eminentissimus Cardinalis Don Didacus de Guzman, Archiepiscopus Hispalensis. Venerabilis Marina de Escobar, cuius mirandæ vitæ primam partem scripsit Ven. P. Ludouicus à Ponte: Ego verò secundam, necnon primam adnotationibus exornavi.

§. XIII.

Quid de Societate Iesu senserit, & scripserit Sancta Theresia à Iesu; ac quantum in spiritu, & in Fundatione sacri sui Ordinis ab illa fuerit adiuta?

130. **V**Na pro multis sufficeret, Hispaniæ decus, Ecclesiæ lumen, Reformatrix

Crisis de Societate Iesu, §. XIII. 131
 trix Carmeli sancta Theresia de Iesu. De qua V. P. Ludouicus à Ponte in *vita P. Balthasaris Aluarez cap. 11. §. 2.* affirmat, ipsam dicere solitam, se ferè habuisse è Societate Iesu Confessarios, & Magistros spirituales, quibus conscientiae arcana aperiret; & nemini mortaliū se tantum debere, quantum vni ex illis, Patri Balthasari Aluarez sub cuius disciplina suus spiritus vigorem, & constantiam fuerat consecutus; Eius magisterio adiuta Regulas, & Constitutiones sui refomati Ordinis condidit. Quantum autem ei contulerint subsidij viri societatis ad primas Monasteriorum Fundationes, constat ex ipsa in *lib. Fundation.* Et ex eius vita, quam P. Ribera exarauit. Indè soror Anna à Iesu, & præstantes multæ gnatarum vestigia Matris secutæ fuerunt, Societatis ope, & disciplina usq̃, pro insigni erga illam amore, & exitimatione.

131. Hoc spirituale commercium S. Theresiæ à Iesu cum Religiosis Societatis scribit Fr. Didacus Yepes Episcopus Tarazonensis in *eius Vita, in prologo, §. 2.* his verbis, [Con los Padres de la Compañia de Iesus no tratò menos la santa Madre, que con los de la Orden del glorioso santo domingo; que como en estas dos Religiones veyá florecer tantas letras, y tanto trato de oracion, y virtud, y preciale, que yendo arrimada à la doctrina, y enseñanza dellas no sería engañada.] Deinde ait, P. Henricum Henriquez, & P. Rodericum Aluares compulisse sanctam Theresiam,

vt sua gesta scriberet. Addit, multis annis eius spiritum gubernasse P. Balthasarem Aluarez, P. Gasparem de Salazar, P. Ægidium Gonzalez, P. Bartholomæum Perez, P. Araoz, P. Martinum Gutierrez, P. Hieronymum de Ripalda, qui quatuor annis fuit eius Confessarius, P. Ioan. de Aquila, P. Santander, & alios; subiungitque; [Seria nunca acabar, si vuerse de decir los Padres de la Compañia, que la conocieron, y confesaron, y con gran prudencia, y cordura aprobaron su espíritu.] Et transcribit plura Patrum Societatis testimonia in approbationem spiritus, ac sanctitatis S. Theresiæ. Postmodum de cursu vitæ plurima refert ex his, que Patres Societatis, Confessarij vt instructores illius in rebus spiritus affirmabant. Similia recenset P. Franciscus de Ribera in eius vita. Praterèa Fr. Franciscus de Sancta Maria tom. 1. *Chronica Reformatonis Carmeli lib. 1. cap. 20* refert, S. Theresiam Abulæ totam suam vitam scriptam tradidisse Patri Societatis in rebus spiritus apprime experto, eumque in Confessarium elegisse; necnon B. Franciscum de Borja, cum per Abulensem urbem transiret, eius spiritum approbasse; ac eam in Confessarium elegisse P. Balthasarem Aluarez de qua ipse in sua vita cap. 24 inquit; [Este Padre me començo a poner en mi perfeccion. Decíame, que para del todo contentar à Dios, no auia de jarnada por hazer, tambien con harta maña, y blandura &c.

152. Ipse Frater Franciscus de Sancta Maria *ibidem ub. 1. cap. 38 num. 2.* affert verba, quæ sancta Theresia scribit in sua vita cat. 33. nempè; [Al fin deste tiempo auiedose ido de aqui el Reçtor, que est aba en la Compañia de Iesus, trajo lu Magestad aqui otro muy espiritual, y de grande animo, y entendimiento, y de buenas de letras, à tiempo que yo estaba con harta necesidad. Por que como el que me confesaba, tenia superior, y ellos tienen esta virtud en estremo, de no se bullir sino conforme à la voluntad de su maior &c.] Post hæc num. 4 & 5. refert ipse Auctor, S. Theresiam res sui spiritus cum eo rectore nouo, P. Gaspare de Salazar, summo cum gaudio pertractasse, & refert insignia elogia, quæ de eo protulit ipsa, illumque, cum valdè resisteretur primo Monasterio adificando Ordinis sui reformati, valdè ad eius Fundationem iuauasse, ac P. Balthasarem Aluarez Confessarium S. Theresiæ, indulgisse ei, vt de illo Monasterio fundando ageret; quod demùm fuit obtentum.

153. Ipsa S. Theresia à Iesu in epistolis, quas scripsit Patri Roderico Aluarez, sui spiritus rationem reddit, & enarrat, quibus Patribus Societatis per annos plures fuerit confessa, & suæ vitæ reddiderit rationem; Afferuntur epistolæ ab Illustrissimo Don Ioâne de Palafox Episcopo Oxoniensi *part. 1. epistolar. S. Theresiæ; epist. 18. & 19.* Deindè *ibidem ubi. 20.* ostendit

ostendit S. Theresia amorem erga Societatem Iesu, scribens Prouinciali ipsius Societatis in Prouincia Castellana, his verbis. [Sufrase este encarecimieto à mi parecer para que V. Paternidad entienda, que no trato con la Cõpañia, sino como qui entiene sus cosas en el alma, y pòdria la vida por ellas, quando entendiese, no desiruiése à nuestro señor en hazer lo contrario.] Et paulò inferiùs ostendit, Societatem Iesu à Deo assumptam fuisse, vt medium ad reformandum Ordinem Carmeli sub Deipara militantem; Hæc sunt eius verba [Y Iamas creere, que por cosas muy graues permita su Magestad, que su Compañia vaya contra la Orden de su Madre, pues la tomò por medio para repararla, y renouarla. *Postmodum subiungit.* Deste Rey somos todos vasállos; plegue à su Magestad, que los del Hijo, y de la Madre sean tales, que, como soldados esforzados, solo miremos, adonde va la vanderá de nuestro Rey, para seguir su voluntad; y que si esto hazemos con verdad los Carmelitas, està claro que no se pueden apartar los del nombre de Iesus, de que tantas vezes soy amenaçada. Plegue à Dios, guarde à V. Paternidad muchos años. Ya se la merced, que si empre nos haze, y aunque miserable, le encomiendo mucho à nuestro señor, y a V. Paternidad suplicio; haga lo mismo por mi &c. Et quia semper S. Theresia se filiam Societatis Iesu profitebatur, ideò subscribit huic Epistolæ *Indignæ serua, subdita de V. Paternidad, Teresa de Iesus.*

Crisis de Societate Iesu, §. XIII. 135
Iesus. Eodem modo subscribit epistolæ 17. datæ ad P. Rodericum Aluarez eius Confessarium. Epistola prædicta eò tendebat, vt Prouinciali faceret satis circa querelam suauiter de ipsa concepram, quòd suaderet cuidam Religioso Societatis transitum ad Ordinem reformatum Carmeli. Falluntur sapè homines relationibus, quæ ad eorum aures perueniunt; eæ peruenerant ad Prouincialem, indèque fuit motus. Verùm nullum debuisset assensum præbere. Hinc rectè Illustr. Dom. Pallafox *in Notis ad eam epistolam*, inquit; [Por que no auia de enojarse, y defenderse santa Teresa si le ponian en question, y pleyto el amor, que tenia à vna Religion tan santa, como la Compañia de Iesus; Por que no ha de enojarse, si le imputan, que con vna mano se valia de sus hijos para sus Fundaciones, y con otra la despojaba de sus mayores, y mejores hijos? *Et paulò infra.* Por que no ha de enojarse, priuandola con eso de la estrecha correspondencia con vna Religion tan docta, y tan santa? *Deindè num. 6. confirmat, quàm iustè S. Theresia proceperit, & ait;* Fuera mejor, que por no deshazer la santa esta imposicion, y ahogarla al nacer dos Religiones, que produjo de vn parto la Iglesia para el bien del mundo, y alegria vniuersal de los fieles, naciesen luchando, como Iacob, y Esau? Harto mejor lo entendio la santa, que salio al encuentro. &c. *Præterè num. 9. & 10. inquit;* Y era cosa terrible, que los Padres de la Compañia ayudadan à la santa à hazer su Religion;

Religion; y la santa con veuarfeles los sugetos de la Compañia, dispusiera el deshazer la suya Pero la santa, como en ello se hallaba innocente, tanto mas lo sentia &c. *Rursus num. 16. subdit*; Solo este amor de la santa à la Compañia manifestado en medio de su enojo podia templar toda la amargura, y sentimiento de la carta.] *Ad hæc num. 24. ostendit rationem Prouincialis ad defendendum illum subditum, & quam potuisset habere s. Theresia ad illum suo sacro Ordini exoptandum, (quod nullatenus præstitit) nam ipsa cap. 38. sua vita, refert illius sanctitatem, beneficia specialia, quæ Deus illi conferebat, & quæ ipse Dominus sanctæ Theresiæ circa illum enunciauit. Demùm infert Illustriss. Episcopus aliqua ex prædicta epistola, & num. 23. sic fatur; [lo segundo, el grande amor, que tuuo la santa à la Compañia de Iesus, pues tanto sintio, que se le pusiesen à pleyto. Et inferius num. 26. addit: lo quinto, el testimonio illustre, que la santa deixo al fin del numero sexto, de lo que la Compañia de Iesus ayudò, à que se hiziese esta sagrada. Reforma, y que iustamente lo tomaba por argumento para el amor reciproco, que vna, y otra Religion tan iustamente se tienen: la vna por lo que le dio haziendo con esto eternas las prendas seguras desta amistad y buena correspondencia; y mas à vista de lo que a la santa ayudò la Compañia de Iesus en su Fundaciones. Como si dijera; No es justo, que los que*

que fueron vnas, y se ayudaron al nacer para Dios, sean diuersas, ò contrarias entre si al crees, crecer, y al lleuar almas à Dios] Prudentérque, ac eruditè ostendit *ex num. 27. nihil detrahi sanctitati Religionum, & personarum ex eo, quòd aliquando super aliqua re inter se dissentiant quod stat cum vnione, & amore mutuo. Eam intelligendi disensionem in aliquibus euentibus fuisse repertam, ait, inter S. Petrum & S. Paulum; Inter S. Paulum, & S. Barnabam; Inter S. Hieronymum, & S. Augustinum; inter S. Ioannem Chrysostomum, & S. Epiphanium; Inter Congregationem Cluniacensem, & Cisterciensem; Inter discipulos Christi D. & s. Ioannis Baptistæ; Inter discipulos S. Petri, ac Pauli, & Apolo; imò inter Angelos Petriæ & Populi Dei. Quæ omnia loco relato exornata iuuenientur.*

154. Alia epistola, quæ est 21. affertur *ibidem*, quam sancta Theresia scripsit suo Confessario Patri Gundisaluo de Auila Societate Iesu, refertam doctrina cœlesti, in eaque *num. 4. sic ait*; [Y cierto que me haze allabar à nuestro señor. ver, quan de veras toma las cosas, que tocan à su casa, que no soy tan boba, que no entiendo la gran merced que Dios haze à V.M. en darle este talento, y el gran merito, que es: Harta embidia me haze, que quisiera yo así à mi Prelado. Ya que Dios me dio à V.M. por tal, queria le tuuiese tanto de mi alma como de la fuente &c.]

155. Ipsa S. Theresia *epistola 3. scripta Illustriss.*

lultriff. D. Teutonio de Braganza Archiepifcopo Eborensi, ait; [Harto me consueta, que tenga V.S. la Compañia tan por fuya, que es de grandissimo bien para todo. *Et in notis num. 4. Illustriff. Dom. Pallafox inquit*; Dicele en el mismo numero, Que le ayudaron mucho los de la Compañia de Iesus; que es aprobacion bien ilustre (como otras muchas, que ay en estas cartas) del feruor, y espiritu desta santa Religion.]

156. *Cum in Ciuitate Pampilonensi aliqui resisterent Fundationi Collegij Societatis Iesu, S. Theresia epistolam scripsit Excellensimæ Ducissæ de Alua Dom. Mariæ Henriquez. quæ est nona ibidem, & in ea summo affectu, & eximio conatu ab ea poscit, vt sua authoritate apud Comitem stabuli Castellæ Fundationem inuet, ac promoueat. Et in notis num. 6. Illustriff. Dom. Pallafox addit*; [Y pidelo ardentemente la santa por que ardentemente amaba à esta Religion feruorosa, retornandole en sus Fundaciones, lo que sus hijos le ayudaron à elle en las fuyas y con viuas razones suplica, que no sea de cumplimiento la intercesion, manifestando, que no era de cumplimiento su amor, y deseo.]

157. In epistola 19. de qua *suprà*, refert sancta Theresia nomine proprio decem Patres Societatis Iesu, quibus vel confessæ est, vel sui spiritus rationem reddidit, & post illos subiungit; [Y otros Padres algunos de la Compañia, que se entendia ser espirituales, como

como est aban en los lugares, que iba à fundar, los procuraba. *Illustriff. Dom. Dom Ioannes de Pallafox in notis num. 17. ita fatur.* En el numero sexto nombra à sus Padres espirituales de la Compañia de Iesus. Credito grande desta sagrada Religion, auer tenido por Discipula à santa Teresa, ilustre Maestra de la vida espiritual. *Et post pauca subdit.* Por eso la santa decia muchas vezes lo que debia à la Compañia de Iesus, y con razon; por que es la mayor deuda aquella, que se contrae en el comercio del espiritu, y en los focoros del alma, y en asegurar el camino de la vocacion. Tambien se recognosce, quan grande fue el numero, y quan alto el espiritu de los primitiuos Operarios desta Religion sagrada, pues solo en este numero sexto nombra diez la santa, con qui en comunicò su espiritu con grande vtilidad de su alma; y claro està, que tambien auia comunicado otros, (como insinua) segun las partes, en que se halaba.]

158. In epistola 30. scripta Laurentio de Cepeda sic fatur sancta Theresia; Oluidoseme de escriuir en est otras cartas el buen apareso, que ay en Auila, para criar bien esos niños, Tienen los de la Compañia vn Collegio, adonde los enseñan Gramatica, y los confiesan de ocho à ocho dias, y hazen tan virtuosos, que es para alabar à nuestro señor *Illustriff. Dom. Pallafox in notis num. 10. sic exponit*; Como si disera; sin salir de su patria tienen,

nen, quanto han menester ; buenas letras , y educacion en la santa Compañia &c.]

159. Vt aliquam in sui sacri Ordinis Monialem S. Theresia admittret, sufficiebat ei esse approbatam à Religiosis Societatis. Hinc in Epistola 40. quam scripsit Dom. ¹Elisabethæ Ximena, ait: [Plegue à Dios, que vaya V. M. ran adelante en sus santos deseos, y obras, que no tenga yo, que quexarme del Padre Iuan de Leon, de cuja informacion est oy satisfecha, que no quiero otra. *Et inferius.* Si va adelante V. M. con esta determinacion , se venga , donde mandare , y adonde quisiere de vuestras casas. que en esto quiero seruir à mi Padre Iuan de Leon, en que V. M. escoja.] Elegit hæc cœnobiũ Salmantinum : comitata fuit S. Theresiam ad Fundationem cœnobiij Segouiensis; & Palentini demũ Priorissa fuit; ac virtutibus conspicua; recteque sancta Mater filia est approbationi P. Ioannis de Leon; & iudicabat, non omnes fœminas, quamuis spirituales essent, aptas suis Monasteriis censerì, sed eas, quæ cum patribus Societatis res spiritus tractassent, eiusque conscientiam aperuissent, & tales esse ferè omnes, quæ in suis Monasteriis habitum recepissent, testata fuit, vt constabit *num. sequenti.* vbi Deum laudat, quòd nullius Ordinis Monialibus concessa fuerit tanta libertas fruenti conuersione Patrum Societatis ac suis Monialibus, eamque libertatem, asseuerat, nec tuuc adimì, nec vnquam adimendã fore.

160. Christophorus Rodericus de Moya cœnobiũ Monialium Carmeli reformati construere optabat apud Seguram de la Sierra, & duas filias in eo Deo dicare; verũ apponebat conditionem, quòd Monasterium committeretur Patribus Societatis Iesu regendum. Et sancta Theresia super hoc epistolam huiusmodi scripsit. [Junta nuestro señor personas en estas cosas, que me tienen espantada, y hazen harta confusion, puesto que se han de escoger personas, que sean de oracion, y para nuestro modo, y fino, no las tomamos; da les Dios vn contento, y alegria tan ordinaria, que no parece sino paraíso en la tierra. Esto es ansi, como se podra V. M. informar de muchas personas, en special, si acertasé à ir por ay algunos de la Compañia de Iesus, que han estado por aca, y ami me conocen, y lo han visto, por que ellos son mis Padres, y à quien despues de nuestro Señor debe mi alma todo el bien, que tiene, si es alguno. Y vna de las cosas, que me ha aficionado à esas Señoras, es saber, hã tratado con estos Pedres y à seruir à V. M. en tado lo que pudiere; Por que no todas las personas espirituales me contentan para nuestros Monasterios, sino son las que estos Padres confiesan; y asi casi todas las que estan en ellos; y no me acuerdo aora, estar ninguna de las que he tomado, que no sea hija luya, porque son las que nos conuienen; Que como ellos auian criado mi alma, ha me hecho el señor merced, que en estos Monasterios se

142 *Crisis de Societate Iesu, §. XIII*
 aya plantado su espíritu; ya así si V.M. sabe de sus Reglas, vera, que en muchas cosas de las nuestras Constituciones conformamos; por que traxe yo Breue del Papa, para poderlas hazer; y aora quando nuestro Reuerendissimo General vino por aqui, las aprobò, y mandò, se guardasen en todos los Monasterios, que yo fundare; Y dexò mandado, que los Padres de la Compañia predicasen, y que ningun Prelado se lo pueda estouar, y si ellos quisierem confesar, tambien lo puedan hazer; sino que tienen vna Constitucion, que se lo quita, y si no es alguna vez, no lo podemos acabar con ellos; así que nos tratan, y aconsejan muy ordinariamente, y nos hazen harto prouecho. El mismo deseo, que esas Señoras tienen, tuue yo de sugetar esta casa à estos Padres, y lo procurè. Se muy cierto, que no admitiran Monasterio, aunque sea de la Princeza; que ya ternian muchos en el Reyno; y así no es cosa posible. Alabo à nuestro Señor, que de ninguna Orden se podria tener la libertad, que nos otras tenemos, de tratarlos y iamas se nos, quitarà, ni quita.] *Epistolam hanc affert P. Ioannes Eusebius Nieremberg in vita S.P. Ignatii, cap. 39. fol. 125. Quam ipse asseuerat vidisse, & impromptu habere transcriptum, Tabellionis publici testimonio, & fide comprobatum.*

161. Idem Author *ibidem fol. 126. affert ex Epistola S. Theresiæ scripta Dom. Annæ Henriquez hæc verba;* [Paralas cosas del alma hal-

Crisis de Societate Iesu, §. XIII. 143
 lo soledad, por que no ay aqui ninguno de los dela Compañia, que conozco.] *Aliam Epistolam sanctæ Mariæ testatur ibi hic Author se legisse, scriptam P. Gaspari Aluarez Rectori collegij vrbis Conchensis, in qua ipsa fatetur, se eius esse filiam spirituales, suumque Patrem appellat, atque vt Patri, rerum suarum, & profectus suarum Monialium rationem exactam reddit, suumque in spiritu profectum, & consolationem orationibus, atque consiliis Patris eiusdem tribuit.*

162. *Ipsa S. Theresia in vita edita Mariti anno 1627. pag. 24. affirmat, Patres Societatis Iesu id in ea perfecisse, quòd demùm ceteris omnibus abiectis veram vitæ spiritualis viam teneret, vnde postmodùm ad summum perfectionis gradum peruenit. Et cap. 23. pag. 173. asserit;* [Mas como su Magestad queria ya darme luz, para que nõ le ofendiese, y conociese lo mucho, que le debia, crecio de suerte este miedo, que me hizo buscar con diligencia personas espirituales, con quien tratar, que ya tenia noticia de algunos, por que auian venido aqui los dela Compañia de Iesus, à qui en yo, sin conocer à ninguno, era muy aficionada, de solo saber el modo, que Neuban de vida, y oracion, mas no me hallaba digna de hablarles, ni fuerte para obedecer los, que esto me hazia mas temer; por que tratar con ellos, y serla que era, hazialeme cosa recia. *Et pag. 176. loquens de quodam viro in rebus spiritualibus experto, qui è Societate Iesu non erat, ait*

Algu;

Algunas vezes me marauillo , que siendo persona, que tiene gracia particular en comenzar à llegar almas à Dios , como no fue seruido , entendiese la mia , ni se quisiese encargar della, y veo, fue todo para mayor bien mio, por que yo conociese, y tratase gente tan santa, como la de la Compañia.

163. *Ibidem pag. 180.* inquit ; [Tambien me daba pena, que me viesen en casa tratar con gente tan santa , como los de la Compañia de Iesus, por que temia mi ruindad, y pareciame, que daba obligada mas à no lo ser, y quitarme de mis pensamientos , y que si esto no hazia , que era peor. *Postmodum de quodam Patre Societatis enuntiat ;* De iomo consolada, y es forzada; el señor, que me ayudo, y à el, para que entendiese mi condicion, y como me auia de gouernar ; queda determinada de no salir, de lo que el me mandase en ninguna cosa, y asilo hize. Alabado sea el señor , que me ha dado gracia, para obedecer à mis Confesores , aunque imperfectamente; y casi siempre han sido destos benditos hombres de la Compañia de Iesus aunque imperfectamente , como digo, los he seguido conocida mejora començo à tener mi alma.]

164. *Totum cap. 24. ipsius vite* insumit sancta Mater in enuntians elogiis Societatis Iesu , & Patrum qui eam docuerunt , & in spiritu promouerunt. *pag. 182.* ait ; Hacia mucha oracion, por que el señor me tuuiese de

fu

su mano, pues trataba con sus siervos. no permitiese tornase atras, que me parecia fuera gran delito, y que auian ellos de perder credito por mi. *Demadè p. 18 ; inquit ;* [En este tiempo, mudaron à mi Confessor deste lugar à otro lo que yo senti muy mucho, porque pensè, me auia de tornar à ser ruyn, y no me parecia possible hallar otro como el. Quando mi alma como en vn desierto muy de consolada, y temerosa, no sabia, que hazer de mie.] *Audit praterèa :* Viuia cerca; yo me holgaba, por tratar mucho con ellos, que de solo entender la santidad de su trato, era grande el prouecho, que mi alma sentia.] *Postea subiungit,* V. Patrem Balthasarem Aluarez ipsius Confessarium ad sublimiorem perfectionem eius spiritum euexisse, & apponit spiritualia documenta, quæ ab illo accipiebat. De ipso Patre loquitur *cap. 26. pag. 199.* ostendens, quantum in eius spirituali schola profecerit ; & sapius aliis locis idem recenset. Et *c. 13. p. 171.* ostendit modum , quo à quibusdam Patribus Societatis eius spiritus gubernabatur.

165. *Eadem in lib. (sua vite, cap. 34. pag. 279.* *asserit ;* [Consolabame mucho, que auia casa de la Compañia de Iesus en aquel lugar adonde iba , y con estar sugera à lo que me mandassen, como lo estaba aca, me parecia estaria con alguna seguridad.] *Rursus c. 33. c. 326 hac. profert verba nasanda.* [De los de cierta Orden, y de toda la Orde Iunta he visto grandes cosas. Vilos en el cielo con yãderas blãcas en las

G

manos

manos alguna vez, y como digo otras cosas de grande admiracion, y así tengo esta Orden en gran veneracion, por que los he tratado mucho, y Veo, conforma su vida con lo que el señor me ha dado dellos à entender.] *Ordinem eum esse Societatem Iesu, ipsa in Manuscriptis, quæ in Regio S. Laurentij Cœnobio asseruantur, exprimit, vt ibi videri potest; & plures viderunt; atque aded in vita nouissimè edita sanctæ Theresiæ exprimitur. Ordo Societatis Iesu in præfata visione; Et ita in manuscriptis reperiri, sua syngrapha apposita testatus fuit Fr. Antonius Mauritiij Hieronymianus, Præses insignis Bibliothecæ S. Laurentij in Escoriali: die 24. Aprilis anno 1631. Hanc visionem de Societate Iesu à S. Theresia habitam commodat F. Dominicus Graulina ex illustri Prædicatorum Ordine in voce Turturis, part. 7. cap. 37. idem reperitur in vita S. Theresiæ, lib. 4. c. 5. quam scripsit P. Franciscus de Ribera, quam esse fide dignissimam affirmat Fr. Ioannes de Iesu Maria in Compendio vitæ S. Theresiæ. Et idipsum exprimendo, Ordinem Societatis Iesu, extat in 1 part. historia Ordinis Carmeli reformati.*

166. *Eadem Cap. 33. pag. 333. inquit;* [Estando en vn Colegio de la Compañia de Iesus, con los grandes trabajos; que he dicho, tenia algunas vezes, y tengo de alma, y de cuerpo, estava desuerte que aun vn buen pensamiento à mi parecer no podia admitir. Auia se muerto aquella noche vn Hermano de aquel

Crisis de Societate Iesu, §. XIII. 147
la casa de la Compañia. y estando, como podia, encomendandole à Dios, y oyendo Misa de otro Padre de la Compañia por el, diome vn gran recogimiento, y vile subir al cielo con mucha gloria y al señor con. Por particular favor entender su Magestad con el. [*Deinde cap. 39. pag. 348. refert.*] Estando en vn Colegio de la Compañia de Iesus, y estando comulgando los Hermanos de aquella casa vi vn palio muy rico sobre sus cabeças. Esto vi dos vezes. Quando otras personas comulgaban, no lo via.]

167. *Cap. 40. pag. 354. ait.* [Estando vna vez en oracion con mucho recogimiento, suauidad, y quietud, pareciame estar rodeada de Angeles, y muy cerca de Dios; comenzè à suplicar à su Magestad por la Iglesia; dioseme à entender el gran provecho, que ha de gozar vna Orden en los tiempos posteriores, y con la forza leza, que los della han de sustentar la Fe.] In manuscriptis exprimitur hic Ordo Societatis Iesu, vt affirmat P. Ribera, & Martinus Martinez, qui addunt, in hac Reuelatione Dominum Sanctæ Theresiæ dixisse; [Si tu supieses quanto han de ayudar estos en los siglos venideros à la Iglesia afligida &c.] Præfatam reuelationem de Societate Iesu habitam à S. Theresia, commemorat Fr. Dominicus Graulina loco suprâ relato.

168. *Cæterùm in tomo manuscripto à S. Theresia, qui Fundationes continet, & in Escoriali asseruat, refert, quâ tum eam adiu-*
G 2 uerint

uerint Patres Societatis in suis Fúditionibus colque elogiis illultrat. In prima Fundatione plurima circa id habet, quæ, quia longa sunt omittimus. Postmodum *cap. 3. fol. 7.* sic loquitur. [Pues estando yo con todos estos cuidados, acordè de ayudarme de los Padres de la Compañia, que estaban muy acceptos en Medina, con quien, como ya tengo escrito en la primera Fundacion, tratè mi alma muchos años, y por el gran bien, que la hizieron, siempre los tengo particular deuocion. Escribi lo que nuestro Padre General auia mandado al Rector de alli, que acerto a ser, el que me confesò muchos años como queda dicho, aunque no el nombre; llamase Baltasar Alvarez, que al presente es Prouincial. El, y os demas diceron, que harian lo que pudiesen en el caso, y asi hizieron mucho para recabar la licentia del pueblo, y del Prelado.]

169. *Cap. 15 fol. 48. sic incipit.* [Estaba en la ciudad de Toledo vn hombre honrado, y fieruo de Dios, mercader, el qual nunca se quiso casar, sino hazia vna vida como muy Catolico, hombre de gran verdad, y honestidad; con trato licito allegaba su hacienda con interio de hazer della vna obra, que fue se muy agradable al señor; diole el mal de la muerte, y llamabase Martin Ramirez. Sabiendo vn Padre de la Compañia de Iesus, llamado Pablo Hernandez, con quien yo estaba concertando la Fundacion de Malagon, el qual tenia mucho de seo, que se hiziese vn

Mona

Crisis de Societate Iesu, §. XIII. 149
Monasterio desto en este lugar; fuele à hablar, y dicole el seruicio, que seria de nuestro señor tan grande, y como los Capellanes y Capellanas, que queria hazer, las podia dejar en este Monasterio, y que se harrian en el ciertas fiestas, y todo lo demas, que el estaba determinado dexar en vna Parroquia deste lugar &c.] Subiungít que media, quæ Pater ille postea apposuit, vt Fundationis finis obtineretur.

170. *Fol. 59.* exponit, Rectorem collegij Salmanticensis Societatis Iesu eam nouisse, vt Salmanticæ aggredetur Fundationem, valde que ad hanc perficiendam Societatis Patres iuuisset *Fol. 98.* inquit. [Comenzè à escribir estas Fundaciones por mandado del Padre Maestro Ripalda de la Compañia de Iesus, como dixè al principio, que era entonces Rector del Colegio de Salamanca, con quien yo enonces me confessaba.] In tomo hoc integro Fundationum sæpius repetit Societatis erga eam officia, sui que animi gratitudinem manifestat ob spiritualia, ac temporalia beneficia, quæ ab illa accepisse fatetur.

171. Eadem sancta Theresia in cœlo vidit eminentem sedem paratam ipsius Confessario V. Patri Balthasari Alvarez, manifesta uít que ipsi Deus tunc temporis P. Balthasarem excedere in perfectione omnes mortales in mundo degentes. Hanc reuelationè in suis secretissimis scriptis anotauit, eaque demùm ad manus peruenit Illustr. Dom. Didaci de Yepes

G 3

Epif

Episcopi Tarraconensis, qui pluribus eam legendam proposuit; eamdemque Reuelationem ipsa S. Theresia aliquibus ex suis Monialibus, aliis viris religiosis exposuit. Et cum quædam è suis Monialibus ab ipsa interrogaret an ei expediret, res spiritus Patri Balthasari Aluarez manifestare, ei respondit; [Gran merced, y misericordia os haria Dios, por que es persona, à quien debe mi alma mas que à otra en esta vida, y que mas que ninguno, me ha ayudado; y encaminado à la perfección.] Præterea S. Theresia post mortem apparuit cuidam Dci famulæ, & inter alia ei dixit; [Yo tambien soy hija de la Compañia, y tuue en ella Confesor, à quien reconozco y venero aora en el cielo;] locutæque est de P. Balthasare Aluarez qui inter alios Confessarios, quos è Societate habuit, plus eam in spiritu promouit. Refert hæc omnia V. Ludouicus à Ponte in *vita P. Balthasari Aluarez.*

172. Cognouit S. Theresia ex Reuelatione diuina gloriosam mortem ab hæreticis inflictam quadraginta viris è Societate Iesu ad Brasiliam nauigantibus, & vidit eos in cælo laureatos Martyrum coronis, & sic suo retulit Confessario; vt scribit Fr. Didacus de Yepes in *eius vita, l. b. 3. cap. 11.* Vidit etiam in cælo Martyris ornatum corona Patrem Martinum Gutierrez è Prouincia Castellana, qui in Gallia pro Fide occubuerat. Sic extat in *vita Patris Francisci Suarez.* quæ adducitur *initio primi tomæ de Gratia, excussæ Lugduni anno 1620.*

Crisis de Societate Iesu, §. XIII. 151
173. Plura possem ex S. Theresia in medium proferre circa Societatem Iesu, verum dicta affatim sufficiunt, vt eximia de Societatis Iesu doctrina, pietate, & fructu existimatio ab omnibus inconcusso habeatur, aliter fides detraheretur eximio iudicio sanctissimæ illius Matris, quæ altè ad eò de Societate concepit, locuta est, & scripsit, cuius vestigiis omnes sanè inhærebunt, nec his, quæ sæpè sæpius tota mente, & animo repetiunt, dissentient.

§. Vltimus Appendix.

Iudicium diuersorum, quæ superius suis locis non sunt præfixa, de Societatis Iesu pietate, doctrina, & fructu.

174. S. Anctus Franciscus de Sales in epistola ad P. Leonardum Lessium data Annesi Gebennensium, die 26. Augusti, anno 1618. ait [Amabam iam pridem, in eò etiam venerabar te, nomenque tuum, mi Pater, non solum quia soleo, quidquid de vestra illa Societate procedit, magni facere, sed etiam, &c.] En sanctissimus Antistes quanti opera Societatis faciebat.

175. Illustrissimus Dom. Don Ioannes de Pallafox Episcopus Oxomenfis in litteris ad

P. Tirsum Gonzalez è Societate Iesu, datis in oppido Cabezon die 29. Maij, anno 1659. inquit; [Si yo saliera destas tierras (donde me hallo visitando) à pie, y descalzo à buscar à V.P. à Salamanca, ó adonde se hallase, en llegando desta manera à sus pies, me arrojasè à ellos, y se los besase mil vezes por el bien, que me ha hecho en aduertir me, que en mis plasticas cuente exemplos de pecados callados, de los dos libritos de casos raros de la Confesion, no le reconoceria bastantemente el consuelo, que mi alma ha tenido con este vltimo auiso. Lo que no puedo hazer materialmente, ni por mi persona, lo hago con mi afecto, y desde aqui se los beso. Dios sea bendito, y glorificado por todos los siglos de los siglos en sus criaturas todas. Voy continuando con dos plasticas cada dia, y como no me puedo detener mas que veintiquatro horas, en ellas es foroso, que ocupe la materia de las quatro postrimerias, que V. Paternidades ocupan quince dias en vna Ciudad; y aunque no con tan admirables efectos, pero raros dejan de confesarse.] Eximia Præfulis humilitas, & existimatio fructuum admirabilium, qui in Missionibus Societatis colliguntur.

176. De doctrina Societatis circa scientiam inedia videnda sunt illustria testimonia allata à P. Henao *tom. de scientia media historice protignata*. Vnum vel alterum attin-
gam. Insigne Collegium Benedictinum san-

Et

cti Vincenti Salmanticense, anno 1600. quo tempore acrior erat controuersia, scripsit ad suum Procuratorem Generalem Romæ versantem; [Monere volumus, quod à Patribus Societatis Iesu defenditur, esse doctrinam S. P. N. Anselmi, & ideò ob hanc causam, & quoniam quod illi propugnant, verum est, & docetur in hoc Collegio à nostris Magistris, & à discipulis eorum monachis tam in huius Academiæ publicis thesibus, quàm in his, quæ in Capitulis generalibus habentur, defenditur. Quamobrem vestræ Paternitati sedulò considerandum est, hanc esse litem nobis æquè communem, à qua nostræ Religionis honor dependet.] Inter alios Magistros subscripsit huic epistolæ Reuer. Fr. Antonius Perez, postmodum Archiepiscopus Tarraconensis.

177. De Primariæ Cathedræ Salmanticensis Professoribus ait Illustriss. Fr. Angelus Manrique Pacis Augustæ Antistes, *tomò controu. lib. 3. contr. 25. cap. 4. n. 28.* non adhuc excusso; [licet enim habeat, ab initioque habuerit vtriusque partis egregios defensores, at Primarij illius Professores à Magistro Curiele, qui primus extra Dominicanam Familiam hanc Cathedram obrinuit nostris temporibus vsque ad nos, qui eam, licet immeriti, possidemus, omnes hanc scientiam admisisse, docuisseque, habemus compertum; quod de Curiele testantur ipsius scripta; & de dignissimo illius successore Augustino Anco-

linez

linez, postea Archiepiscopo Compostellano, dubitare non licet, quippe acri huius scientiæ propugnatore. Tertius à primo Basilius Legionensis publicauit eandem in suis Quodlibeticis quæstionibus Salmanticæ excussis. Et tandem quartus, & cui nos successimus, Franciscus Cornejo, eandem scientiam publicè dictauit, cuius nos testes sumus.]
 Torum ferè totum insunt hic sapientissimus Antistes in scientia media defendenda, Ad alia tendamus.

177. Fr. Basilius Legionensis, de quo nuper, *in variis quæst. 3. schol. ist* inquit; [Ex dictis tota disp. colligitur, laudabile Institutum Societatis Iesu, hisce temporibus magno Republicæ Christianæ bono destinatum, non esse nouum, sed primæum in Religione seruatum viuendi genus; ac proinde hallucinatos esse valdè, & ignorantia lapsos, qui eiusmodi Instituto veræ Religionis & nomen, & rationem adimebant.]

179. Fr. Laurentius de Zamora, Cisterciensis, 7 *part. monarch. mystic. in simbolo de S. Ignatio*, de Religiosis Societatis enuntiat; [Angeles son. Entre los Angeles, repartio Dios, como si dijésemos, su nombre; san Gabriel Fortaleza se llame de Dios: san Miguel quien como Dios: san Rafael medicina de Dios. No quiso Dios sacar desta regla estos Angeles soberanos, sino que su nombre les mandò, y así Compañía se llama de Iesus, y ellos Iesuítas. Bulla Dios en el mundo, donde poner su nombre,

Crisis de Societate Jesu, §. ult. 155
 nombre, y lo hallò, y fue la frente del sumo Sacerdote; de manera que de los estados escogio el mejor; y del estado el de mayor dignidad, que fue el sumo Sacerdote, y del sumo Sacerdote la parte principal, que fue la frente, ò la cabeza, y allí puso Dios su nombre. O bienauenturada Religion. Segun esto que dire de ti, sino que eres la frente de la Iglesia, la que con mas fuerza hazes frente al enemigo. Decia el Cardenal Paleoto Obispo de Bolognia, que auia Dios mouido al B. Ignacio à instituir la Compañía para esforzar, y fortificar mas la disciplina Ecclesiastica; y decia bien, pues ellos son los fuertes inexpugnables contra los hereges; ellos los soldados valerosos, que con las lenguas, y con las plumas les dan perpetua bateria, y con los libros, y escritos tienen mas victorias, que los Romanos con las partefanas, y corazones. Frente son de la Iglesia, frente lista. Que gente mas sin engaño, sin doblez, ni sin malicia; Frente son de la Iglesia, frente blanca, pura, candida, y hermosa; Frente son, que lo que son, lo lleuan escrito en la frente; y lo que lleuan, es el nombre dulcissimo de Iesu Christo.] Plurima his familia, aut certè præstantiora *ibidem* habet perdoctus hic Abbas Regij Cœnobij sanctæ Mariæ de Huerta.

180. Venerabilis Marina de Escobar, in ipsius vita scripta ab eximio P. Ludouico de la Puente *lib. 4. cap. 13. §. 4. ait*; [Hecho esto, se quedo eleuado en vn grande extrasis; enton

entonces el glorioso S. Domingo mirando al santo Padre, y tocando le con las manos dijo estas palabras ; Este es el Bienaventurado san Ignacio Fundador, y Patriarcha de la sagrada Religion de la Compañia de Iesus. Este es, el que ha engendrado en espíritu con la virtud, que Dios le comunicó, tanta copia de espirituales hijos, que con su virtud, y doctrina han ayudado tanto en la Iglesia de Dios à las almas. Este es aquella rayz, y arbor fecundo, que produjo tan grande, y provechoso fruto del cielo en la tierra, &c.]

181. Eadem *ibi* cap. 14. §. 1. inquit ; [Dixome nuestro Señor ; Para consolarte en tus dolores, te he querido mostrar el Instituto de la Compañia, su grande valor, y eficacia para llevar mi nombre por todo el mundo, ayudandoles yo, para que con el resplandor de su doctrina, y exemplo de vida en todo el mundo, y en las partes mas remotas del enseñen, y enciendan las almas. Poco despues vi venir otros Angeles, que trayan vn grande, y hermoso cofre ricamente tachonado con piedras preciosas, y abriendole, estava dentro vn tesoro inestimable de oro, y plata, perlas, y todo genero de piedras preciosas. Dijeron los Angeles ; Estas son las obras de la Compañia preciosas en los ojos de Dios para bien de muchas almas.]

182. Eadem refert §. 2. visionem plurimorum è Societate in cælis degentium, & fatuit estando así mirando con atencion, vi, que
eitos.

Crisis de Societate Iesu, §. vlt. 157
estos tantos Religiosos era gente santa, amable, encendida en muy gran charidad, y muy esclarecida virtud.] Pluraque his affinia atrexit.

183. Eadem *eo* lib. 4. cap. 14. §. 3. ait ; [Oyendo, y viendo celebrar el santo sacrificio de la Misa estava tambien mi alma admirada de otra obra grande de la bondad de nuestro Señor, y esta era ver, que en tan poco tiempo como ha, que es la fundacion de la Compañia, huuicse tanta muchedumbre de Religiosos della en aquella celestial Ierusalem, por que me parecia, que no era posible, que en este tiempo vucien pasado desta vida mas, de los que yo auia visto alli ; Mas la bondad de nuestro Señor no queriendo dexarme tampoco en este particular sin alguna luz suya, me dio à entender, que no auian pasado mas desta vida, de los que alli auia visto, aunque no me lo dijo claro, sino como quien no quisiera acabar de declararse, por que no conuiene, ò no es su voluntad.]

184. Eadem venerabilis Marina de Elcobar *lib. 1. c. 17. §. 1.* inquit ; [Sabiendo, que la Compañia era perseguida casi de todo el mundo, suplicando à nuestro Señor lo remediase, me respondió estas palabras ; No tengas pena, que no sera hundida, sino humillada, para ser ensalzada, y aunque adelgaze, no quebrara. Con lo qual quedè muy consolada. Otra vez me dixo nuestro Señor, que esta Religion de la Compañia de Iesus, que tanto fruto haze,
y ha

y ha hecho en la Iglesia, auia sido institucion, y ordenacion suya para bien de las almas; y que asi se enojaba mucho con los perseguidores della, y los castigaba; y decia su Magestad muy enojado; No parece, sino que la quieren tagar, y consumir.]

185. Eadem *ibidem* §. 3. enarrat, S. P. Ignatium ei inter alia dixisse; [Por que bien sabes, quan perseguida ha sido siempre la Compania del demonio, y mundo, y quantos estorbos la han puesto en sus Fundaciones de sus Casas, y Colegios; y como aun la Compania es niña, es bien, que entienda el mundo, que nuestro señor da su fortaleza, y amparo à los suyos; y que lo que su Magestad ha sembrado, no ha de ser poderoso el mundo, para ahogarlo, y no dejarlo crecer, y gozar.]

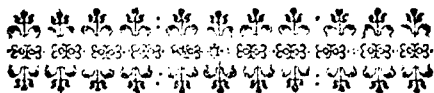
186. Eadem *cap.* 18. §. 2. enarrat, lex sibi Angelos apparuisse, & post alia asserit; Y ellos con aquel modo graue, que dixè, todos juntos mysteriosamente, y como en voz de vno solo, y decada vno de los otros comenzaron à decir; el Señor Dios grande de la Magestad ha determinado en su diuina, y celestial mente, y en el santissimo Consistorio de su eterna, y admirable sabiduria, que las dos sagradas Religiones, cuyos Patriarchas son sancto Domingo, y san Ignacio, se conformen, y hagan à vna, para que asi hermanados, à vnidos se hagan fuertes en el señor, y hagan rostro à los enemigos de la santa Iglesia, y Fe Catholica, por que vendrà tiempo, y

ocasion,

Crisis de Societate Jesu, §. ult. 159
ocasion, en que esto sea necessario, y la Iglesia Catholica lo aya menester. Esto venimos à manifestar de parte del señor.] Confirmat id, aliaque insuper addit ex alia visione cœlesti, eodem *cap.* §. 3.

187. Eadem *cap.* 27. §. 2. fatur; [Vn dia se me aparecio la gloriosa santa Teresa de Iesus, despues que reynaba ya con Christo nuestro señor en el cielo, pero yo me retirè, como suelo, diciendola la razon, por que lo hazia; pero ella instaba en ponerseme delante, y por acariciarme, comenzome à hablar à mi proposito, y gusto diciendome; No sabes tu, que yo tambien soy hija de la Compania, y como la amaba yo, y me confesaba con los della, y tuuc mi Confesor en ella, y aora en el cielo le conozco, y respeto?] Plurima alia in ea vita referuntur circa Societatem Iesu, eiusque Religiosos, & sanè eximia. Cæterum obediens Decreto SS. P. Urbani VIII. protector, eas omnes allatas Reuelationes non aliam, quàm humanam authoritatem habere; nec venerabilem eam virginem Marinam de Escobar à me vlla Beatæ, aut sanctæ qualificatione affici. Et hæc sufficienter de Crisi. Quæ in diuinæ Triadis laudem, Deiparæ Virginis, ac S. Parentis Ignatij gloriam vtinam cedant.

SYLLABVS VERBORVM

Quæ reperientur in Indice Re-
rum huius Opusculi.

Academia.
Antistes.
Auctores.
Cardinales S. R. E.

S. Carolus Borromæus.

Concilia.

Doctrina.

S. Ignatius de Loyola.

Imperatores.

S. Philippus Neri.

Pontifex Summus.

Princeps.

Prophetia.

Religio, Religiosus.

Rex, Regna.

Scriptores.

Seminaria.

Societas Iesu.

S. Theresia à Iesu.

S. Thomas de Villanoua.

Virtus.

AA

INDEX

Scri

INDEX

Rerum notabilium in hoc Opusculo contentarum.

Primus numerus paginam, posterior marginalem chiffram indicat.

A.

Academia.

Cademiatarum iudicium, & existimatio de pietate, & fructu Societatis Iesu.

52. 55

Antistes.

Antistitum Ecclesiæ iudicium, & existimatio de pietate, doctrina, & fructu Societatis Iesu.

32. 30

Authores.

Authores extra Societatem Iesu grauisissimi quid senserint de eius pietate, doctrina & fructu?

86. 99

Notabilium.

C.

Cardinales S. R. E.

Cardinalium Eminentissimorum iudicium de pietate, doctrina, & fructu Societatis Iesu.

27. 24

S. Carolus Borromæus.

S. Carolus Borromæus quantum amauerit Societatem Iesu, eiusque opere vsus fuerit, & quid de ea senserit?

123. 140.

Concilia.

Conciliorum iudicium, & existimatio de pietate, doctrina & fructu Societatis Iesu.

25. 22

D.

Doctrina.

Iudicium & existimatio ineuitabilis de doctrina Societatis Iesu. 3. ab 1. ad finem. Iudiciu diuersorum de Societ. Iesu pietate, doctrina, & fructu. 151. 174. & seqq.

I.

S. Ignatius de Loyola.

Eius laudes, & simul Societatis ab ipso fundatæ ex ore, & scriptis externorum proponuntur. 3. ab 1. ad finem. Affertur eius responsum circa eos, qui ipsius

Index Rerum

ipſius tempore contra Societatem loquebantur. 88

Imperatores.

Imperatorum Germaniæ iudicium, & exiſtimatio de pietate, doctrina, & fructu Societatis Ieſu. 41. 43

P.

S. Philippus Neri.

S. Philippus Nerus quid de Societate Ieſu ſenſerit, & quantum eam ama- uerit, ac fecerit? 124. 142

Pontifex Summus.

Pontificum iudicium, & exiſtimatio de pietate, doctrina, & fructu Societatis Ieſu. 9.9

Princeps.

Principum iudicium, & exiſtimatio de pietate, doctrina, & fructu Societatis Ieſu. 41. 43

Prophetia.

Prophetiæ aliquæ aptari ſolitæ Socie- tati Ieſu. 116. 133

R.

Religio, Religioſus.

Religionum Sacrarum iudicium, & exiſtimatio de pietate, doctrina, &

Notabilem.

& fructu Societatis Ieſu. 52. 55
Religioſorum ex Sacris Ordinibus emi- nentium idem iudicium & exiſti- matio. 58. 66

Rex. Regna.

Regum iudicium, & exiſtimatio de pie- tate, doctrina, & fructu Soc. Ieſu. 41. 43
Regnorum itidem iudicium. 52. 55

S.

Scriptores.

Scriptorum grauiſſimorum iudi- cium, de pietate, doctrina, & fru- ctu Societatis Ieſu. 86. 99

Seminaria.

Seminaria variarum nationum com- mendata Societati Ieſu; & quomodo gubernentur? 97. 108

Societas Ieſu.

Quid de Societatis Ieſu pietate, doctri- na, & fructu, ſenſerint Concilia, Pon- tifices, Cardinales, Imperatores, Re- ges, Principes, Sacræ Religiones, gra- uiſſimi Authores ex illis, & aliunde, viri & ſœminæ Sanctitate inſignes & alij. 3. à 2. uſque ad finem.

Prophetiæ ſolitæ aptari Soc. 116. 133
Quinam

Index Rerum notabilium.

Quinam eam impugnaverint. 3. 2

Seminaria variarum nationum ei commendata & præclare gubernata. 97. 108

S. Theresia à Jesu.

Sancta Theresia à Jesu quid senserit & scripserit de Societate Jesu? 130. 150

Quantum adiuta fuerit à Societate in spiritu, & foundationibus? 131. 151

Societatem ex corde amavit. 133. 153

Discipula fuit Societatis. 137. 155

Quid de Societate Deus ei reuelauerit, & quomodo Religiosos Societatis in cælo viderit? 140. 159

S. Thomas de Villanoua.

Sanctus Thomas de Villanoua quantum Societatem Jesu amauerit, & in æstimatione habuerit? 125. 143

V.

Virtus.

Virtute & Sanctitate illustres viri, & fœminæ quid senserint de pietate, doctrina, & fructu Soc. Jesu? 116.

133

Quantum profecerint in virtute ex communicatione cum Religiosis Societatis. *ibid.*

F I N I S.

Errata.

Pag. 13. lin. 21. lege B Patrem. p. 23. l. 15. l. collaborent. p. 25. l. antep. l. à sancta. p. 26. l. 3. l. Concilium. p. 28. l. 6. l. duplicis. p. 30. l. 10. l. iuuentus. p. 33. l. 7. l. miserabilium. ibid. l. 12. l. partibus. p. 35. l. 19. l. patri. p. 37. l. 25. l. compertum. ibid. l. 26. l. verè ex ea. p. 41. l. antep. l. aude. p. 73. l. 20. l. luz. ibid. l. antep. l. orbe. p. 75. l. 22. l. no. p. 77. l. 5. l. propitio. p. 78. l. 15. l. adornarse. p. 79. l. 15. l. procuraran. ibid. l. 20. l. demonio, y con. ibid. l. cara. p. 90. l. 5. l. Taper. p. 91. l. 14. l. baptizati. p. 94. l. 19. l. debilium. p. 96. l. 1. l. flagitiorum.

